RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931. Andra kammaren. Nr 27.

Lördagen den 18 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 28—30.

§ 2.

I anledning av remiss från båda kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition nr 205.

Till avgörande företogs lagutskottens memorial, nr 1, i anledning av remiss från båda kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 10 §, 12 § 1 mom. och 15 § 3 mom. i lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.

Riksdagens båda kamrar hade till behandling av lagutskott hänvisat Kungl. Maj:ts proposition nr 205 med förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 10 §, 12 § 1 mom. och 15 § 3 mom. i lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården; samt

2) lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom., 6 § 1 mom. och 9 § 3 mom. i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård.

Enligt vid gemensamt sammanträde fattat beslut och med stöd av § 7 i de för riksdagen gällande reglementariska föreskrifter hemställde lagutskotten, att förevarande proposition måtte till riksdagens kamrar återlämnas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr förste vice talmannen **Nilsson:** Med anledning av lagutskottens föreliggande memorial anhåller jag att få anföra följande.

Genom propositionerna nr 205—208 har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till vissa med varandra sakligt sammanhängande ändringar i olika författningar, som beröra den kommunala självstyrelsen. I propositionen nr 205, tillkommen efter beredning inom socialdepartementet, föreslås vissa ändringar i lagarna om fattigvård och om samhällets barnavård. I propositionen nr 206 föreslås, likaledes efter beredning inom socialdepartementet, ändringar i lagarna om landsting och om kommunalförbund. De båda återstående propositionerna, kontrasignerade av cheferna för respektive ecklesiastik- och justitiedepartementen, avse ändringar i lagen om skolstyrelse i vissa kommuner och i lagen om val till riksdagen.

Propositionen nr 205 har av båda kamrarna hänvisats till behandling av lagutskott. Propositionerna nr 206—208 hava remitterats till konstitutionsutskottet.

I sitt memorial nr 1 hava lagutskotten nu anhållit att få till kamrarna återlämna den till behandling av lagutskott överlämnade propositionen nr 205, under anförande, att däri innefattade förslag vore av kommunallags natur och alltså icke tillhörde lagutskott.

I anledning av remiss från båda kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition nr 205. (Forts.)

Till en början må härvid erinras, att då socialdepartementet uppdelat de från detta departement härrörande förslagen i två propositioner, nr 205 och 206, detta synes hava skett av den anledningen, att man inom departementet tagit för givet, att den förra propositionen skulle anses innefatta ämnen av beskaffenhet att böra behandlas av lagutskott och den senare av konstitutionsutskottet. Detta överensstämmer också med hittillsvarande riksdagspraxis i avseende å tillämpningen av de bestämmelser i riksdagsordningen, vari föreskrives, till vilka utskott ämnen av olika beskaffenhet skola hänvisas.

Den föreskrift i riksdagsordningen, som härvid först kommer i betraktande, är § 38. Enligt denna paragraf har konstitutionsutskottet att meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av dit hänvisade frågor, som angå stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av kommunallagarna. Frågan om vad som i detta sammanhang bör förstås med »kommunallagar» har gjorts till föremål för utlåtande och beslut av konstitutionsutskottet vid 1919 års riksdag i dess memorial nr 6 och vid 1921 års riksdag i memorial nr 15, båda gångerna i anledning därav att kamrarna fattat olika beslut vid remiss till utskott av till riksdagen inkomna förslag.

I båda dessa memorial uttalade konstitutionsutskottet, att begreppet »kommunallagar» i § 38 riksdagsordningen endast avser 1862 och 1863 års grundläggande kommunalförfattningar jämte ändringar i, tillägg till och vissa utbrytningar ur desamma. I memorialet nr 15 vid 1921 års riksdag uppräknade utskottet de författningar, vilka i anslutning till denna tolkning av begreppet kommunallagar tillhöra konstitutionsutskottets behandling. Dit hörde icke fattigvårdslagen, som uppenbarligen ej omfattar ett ur de ursprungliga kommunallagarna utbrutet ämnesområde. I memorialet nr 6 vid 1919 års riksdag omnämnde också utskottet, att enligt stadgad riksdagspraxis fattigvårdslagen tillhör lagutskott.

I lagutskottens nu föreliggande memorial har uttalats, att de till lagutskotten hänvisade förslagen, som avse ändringar i vissa delar av lagarna om fattigvård och om samhällets barnavård, skulle närmast vara av kommunallags natur. Det förutsättes alltså, att vissa delar av de nämnda båda lagarna skulle vara kommunallag och tillhöra konstitutionsutskottet, under det att övriga delar av lagarna skulle tillhöra lagutskott. Att innehållet i en lag skulle på detta sätt delas och vissa delar av lagen hänvisas till konstitutionsutskottet och återstående delar därav till ett eller flera andra utskott, har konstitutionsutskottet icke ifrågasatt i sina omnämnda vid 1919 och 1921 års riksdagar följda skiljedomar.

Skulle kamrarna vid remiss till utskott av förslag, avseende det författningsområde, varom nu är fråga, eller annat författningsområde, varje gång undersöka, huruvida lagförslagen i de delar, varom vore fråga, äro av kommunallags natur eller icke och rätta remisserna därefter, skulle detta avgörande bli ganska godtyckligt, och en ständig olidlig osäkerhet bleve resultatet. Ett dylikt förfarande skulle strida mot en stadgad, hittills obruten riksdagspraxis. En sådan lag som t. ex. fattigvårdslagen är ett organiskt helt, de olika delarna av lagen gripa in i varandra, och att med säkerhet och med nöjaktig objektivitet göra gällande, att vissa paragrafer eller delar av paragrafer äro kommunallag och andra delar av lagen icke kommunallag, torde vara ogörligt. Skulle lagutskottens hemställan att få återlämna den ifrågavarande propositionen för dess överlämnande till konstitutionsutskottet bifallas, bleve resultatet av prejudicerande natur, och liknande förfarande måste framdeles ständigt iakttagas. Detta bleve synnerligen olyckligt. Den ordning och stadga i riksdagsarbetets former, som riksdagsordningen och de reglementariska föreskrifterna velat bereda, skulle härigenom på ett betänkligt sätt äventyras.

Med stöd av vad jag nu anfört anhåller jag att få yrka avslag på lagutskot-

I anledning av remiss från båda kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition nr 205. (Forts.)

tens föreliggande memorial. Och jag vill tillägga, att talmännen i båda kamrarna tillika med vice talmännen och talmanskonferensen, som i dag haft överläggning om saken, äro fullständigt ense om den uppfattning, jag här givit uttryck åt. Jag vågar därför uttala den förhoppningen, att kammaren i detta fall vill stödja den uppfattning, som talmanskonferensen hyser i denna fråga.

Jag hemställer sålunda, herr talman, om avslag på lagutskottens föreliggande memorial.

Herr **Björkman:** Jag har med uppmärksamhet åhört vad herr förste vice talmannen anfört och har naturligtvis till fullo beaktat de synpunkter, han framfört. De rubba emellertid icke min ställning till utskottens mening, och jag ber därför att få börja med att framföra ett yrkande om bifall till utskottens hemställan och överlämnar sålunda avgörandet i kammarens händer.

Jag vill först säga, att vad som varit det avgörande för lagutskottens ställning har varit, att det ansetts att förslaget innebär det mest praktiska förfarandet. Sedan blir det frågan om, huruvida förfaringssättet är försvarbart. Det gäller då att avgöra, huruvida dessa frågor, som här äro före, äro av kommunal natur eller icke. Och i lagutskotten har man gått tillbaka till fattigvårdslagstiftningens tillkomst. Våra fattigvårdsförordningar remitterades då — det var ganska länge sedan — de som till sin art voro av kommunal karaktär för riksdagens avgörande och beslut och i övrigt för riksdagens yttrande. Nu hava lagutskotten ansett, att vid behandlingen av dessa frågor och vid jämförelse med de samtidigt hit till kamrarna inkomna i memorialet omnämnda propositionerna, har det varit just dessa frågor, som beröra det kommunala, som varit så enhetligt förekommande i de olika lagförslagen.

Så återkommer jag till att, sedan lagståndspunkten ansetts klar, det varit det rent praktiska, som varit dominerande. Jag vill bara erinra om, att i de förut till konstitutionsutskottet remitterade lagarna är fråga om en hel del lagar om landsting, kommunalförbund, skolstyrelse, val till riksdagen, där det nu gäller frågor som föreligga i lagutskottens propositioner, om centralisering av medelsförvaltningen, om tillsättande av kommunala tjänstemän samt om kvinnas rätt att avsäga sig förtroendeuppdrag. Vid propositionernas avgivande har det visat sig, att det är ett starkt sammanhang mellan dessa olika förslag, att de skära in i varandra, och att det ena förslaget hänger intimt ihop med det andra.

Nu skulle det kunna tänkas, att man uppdroge den förberedande behandlingen åt ett sammansatt utskott. Men i avseende å sammansatta utskott har konstitutionsutskottet, som kammaren vet, av principiella skäl städse visat sig avvisande, och här — vid fråga om ett sammansatt utskott mellan konstitutionsutskott och lagutskott — på grund av att konstitutionsutskottet också är ett slags lagutskott på detta område. Jag kan nämna, att före lagutskottens beslut ju erfarits, att vederbörande på ett förberedande stadium förhandlat med presidiet i konstitutionsutskottet och att konstitutionsutskottets mångårige ordförande, herr von Geijer, nu medlem i 2:dra lagutskottet, till fullo delade den åsikt, som gjorde sig gällande, att man borde gå denna väg, varigenom man utan uppgivande av några principer ansåg sig kunna komma fram till ett praktiskt resultat.

Herr talman! Jag har intet vidare att anföra.

Herr **Lindman:** Herr talman! Jag skall endast be att få säga några ord för att understryka vad som här yttrades av herr förste vice talmannen.

Det är sant, att dessa olika förslag sammanhänga med varandra så till vida, att de avse att skapa en gemensam medelsförvaltning för kommunerna, sålunda även för fattigvården, så att man t. ex. skall kunna ha en gemensam kom-

I anledning av remiss från båda kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition nr 205. (Forts.)

munalkamrer för det hela. Men å andra sidan få vi icke förbise, huru vi här i riksdagen skola behandla dessa frågor, så att vi icke för ett enstaka fall skapa prejudikat, som kunna komma att bli synnerligen besvärande för framtiden. Här hava dessa fattigvårdsfrågor tidigare gått till lagutskott. Och därmed har konstitutionsutskottet, såsom herr förste vice talmannen nämnde, vid två olika tillfällen varit alldeles på det klara, då det haft att skilja mellan olika beslut i båda kamrarna. Att frångå detta skulle kanske betyda, att man för framtiden finge in även fattigvårdsfrågor under konstitutionsutskottet, och detta synes mig vara en mycket betänkligare sak, än att nu taga den lilla olägenhet, som kan uppkomma av att dessa frågor bliva behandlade av olika utskott. Jag vill erinra om att fattigvårdsfrågor icke höra till konstitutionsutskottet. Kommunallagar i stort sett hava hört till konstitutionsutskottet, men fattigvårdsfrågorna hava framgått ur en lagstiftning, som fanns redan nio à tio år innan kommunallagarna kommo till och hava sålunda på det sättet en annan karaktär än kommunallagarna.

Naturligtvis kan man anordna ett sammansatt lag- och konstitutionsutskott. Därom har jag icke att uttala någon mening. Då kunde man få dessa frågor behandlade i ett sammanhang av båda utskotten. Men det finns ett annat sätt, och det är, att konstitutionsutskottet fattar beslut för sin del, och att lagutskotten därefter komma med utlåtande i den del, som tillhör desamma. Vilketdera tillvägagångssättet man bör följa, skall jag icke uttala mig om. Men vad jag bestämt skulle vilja varna för är, att man frångår en praxis, som tillämpats och vunnit konstitutionsutskottets bestämda stöd 1919 och 1921, att man nu bryter en praxis för ett särskilt fall, vilket sedermera kan komma att verka ytterligt förvirrande, då blivande frågor om fattigvårdslagstiftning och andra fattigvårdsfrågor skola remitteras. Då komme man att åberopa, att den och den gången skickades dessa frågor i alla fall till konstitutionsutskottet. De böra och skola tillhöra lagutskott. Denna praxis bör kammaren nu icke bryta.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att meddela, att då jag var närvarande vid det utskottssammanträde, där denna fråga behandlades, var jag för min del synnerligen tveksam. Min tveksamhet baserades förnämligast därpå, att det torde bli mycket svårt att finna en hållbar grund för fördelningen av ärendena mellan lagutskotten och konstitutionsutskottet, därest detta ärende skall hänvisas till sistnämnda. Jag kan därför instämma i det uttalande, som här gjorts av första lagutskottets vice ordförande, att det är lämpligt, att kammaren tar ståndpunkt till ärendet.

Som sagt, min tveksamhet var beroende på att jag finner det vara synnerligen svårt att få någon rationell skiljelinje i fråga om remisserna, därest man förfar på sätt här föreslagits.

Herr **Sävström:** Herr talman! Jag förutsätter, att det beslut, vartill talmanskonferensen kommit, kommer att vinna bifall av kammaren. Emellertid skulle jag ändå, innan klubban faller, vilja säga ett par ord.

Det som åberopades i det uttalande, herr förste vice talmannen gjorde, nämligen konstitutionsutskottets utlåtande från 1919 och 1921, som i det här fallet skulle vara rättesnören, äger naturligtvis sin riktighet. Men det kan icke förnekas, att genom fjolårets beslut rörande ändringen i kommunallagarna har det dock skett en viss utsträckning av det begrepp, som det här är fråga om. Genom det beslut, som riksdagen då fattade, när det gällde suppleantskap, när det gällde kvinnas rätt till avsägelse och, framför allt, när det gällde den ekonomiska koncentrationen i kommunerna, som på konstitutionsutskottets initia-

tiv föreslogs och av riksdagen bifölls, måste man säga, att det ändå i varje fall skett en viss förskjutning.

I anledning av remiss från båda kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition nr 205. (Forts.)

Nu yttrade herr Lindman, att man skulle kunna tänka sig, att dessa ärenden kunde avgöras gemensamt av lagutskott och konstitutionsutskottet, och det är ju en utväg. Emellertid har jag försport, att den kommitté, som är tillsatt för riksdagsarbetets omorganisation, ämnar föreslå en inskränkning i arbetet på sammansatta utskott. Och det är klart, att det här framkastade förslaget skulle i sin mån bidraga till en utökning av tillsättandet av sammansatta utskott.

Jag har i varje fall velat anföra detta, innan ärendet avgöres, för att sålunda påpeka, att det kan råda delade meningar i ärendet, även om jag förstår, att kammaren kommer att fatta det beslut, som herr förste vice talmannen yrkat bifall till.

Herr andre vice talmannen **Bengtsson:** Herr talman! Den siste ärade talaren tycks hava missuppfattat herr Lindmans uttalande angående sammansatta utskott. Det var icke så, att herr Lindman i detta fall rekommenderade ett sådant förfaringssätt. Men vi veta, att det kan inträffa sådana fall, att en fråga bäst förberedes genom gemensamt eller sammansatt utskott.

Vidare vill jag säga, att när det gäller att i tillämpningen tolka grundlagen, bör man såvitt möjligt följa den praxis, som utvecklat sig, och icke allt för mycket vara bunden av själva bokstaven. Och i detta fall har ju den praxis utvecklat sig, som av flera talare påpekats. Då tycker jag, i likhet med den som framhållits av herr förste vice talmannen, att denna praxis bör följas även i detta fall. Nu är det givet, att det kan uppstå gränsfall, då man kan vara tveksam, huruvida man skall handla på det ena eller det andra sättet. Men saken är den, att om kammaren nu mot förmodan skulle godkänna lagutskottens memorial, så bleve detta detsamma som att framkalla ett onödigt debatterande och onödiga strider gång efter annan på detta område. Och det är detta man vill försöka undvika.

Efter de yttranden, som fällts av lagutskottens ledamöter, varav framgår, att de icke ha varit så avgjorda för sin ståndpunkt i frågan, utan att det mera har varit en tillfällig stämning, som fört dem dithän, tycker jag, att det finns så mycket mindre skäl att bifalla memorialet, varför jag, herr talman, ber att få förena mig med herr förste vice talmannen i hans yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottens hemställan, dels ock på avslag därå; och blev berörda hemställan av kammaren avslagen.

§ 3.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en vapenförrådsbyggnad för Göta artilleriregemente m. m. biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 4.

Ang. understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn.

Å föredragningslistan var härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) jämte en i ämnet väckt motion.

Uti en till riksdagen avlåten, den 20 februari 1931 dagtecknad proposition, nr 151, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade

Ang. understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn. (Forts.)

Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen antaga följande

Förslag

till

Förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd).

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Under den tid, värnpliktig fullgör honom enligt gällande författningar åliggande värnpliktstjänstgöring i fredstid, kunna hans hustru och barn erhålla understöd av statsmedel enligt de i denna förordning stadgade grunder, såvida understöd är nödvändigt för deras uppehälle.

Finnes behov av understöd på sätt i första stycket sägs vara för handen, men är tillika uppenbart, att behovet icke föranledes av värnpliktstjänstgöringen, må understöd icke utgå.

2 §.

Understödet utgår med följande belopp för varje dag, den värnpliktige äger tillgodoräkna sig såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagarna inberäknade, nämligen:

till arbetsför hustru och ett barn	1:35 kr.
» » » » två eller flera barn	1:75 »
» mindre arbetsför hustru	1:35 »
» » » » och ett barn	1:75 »
» » » » » två eller flera barn	2:20 »
» ett barn, om fadern är änkling eller frånskild	1:35 »
» två eller flera barn, om fadern är änkling eller frånskild	1:75 »

Utom äktenskap födda barn äro berättigade till understöd i likhet med inom äktenskap födda.

Till arbetsför hustru utan barn utgår intet understöd.

Har den värnpliktige barn med olika mödrar och vårdas ej barnen tillsammans, skall beräkning av understöd i enlighet med ovan angivna grunder ske särskilt för sig beträffande vardera moderns barn, i förekommande fall hustru jämte barn.

Är den värnpliktige på grund av avtal eller genom domstols utslag, vilket vunnit laga kraft, förpliktad att till hustru eller barn utgiva underhållsbidrag med visst belopp och överstiger det dagliga understöd, som med tillämpning av ovan angivna grunder skulle utgå, vad enligt avtalet eller utslaget belöper för dag, skall understödet nedsättas till sistnämnda belopp.

3 §.

Värnpliktig skall själv bidraga till det hans hustru eller barn tillkommande understödet med en femtedel av penningbidraget.

4 §.

Närmare föreskrifter i fråga om villkoren för understöds utgående samt om tillämpningen i övrigt av denna förordning meddelas av Konungen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1931, och upphör förordningen den 1 juni 1912 (nr 84) om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) vid samma tidpunkt att gälla; dock att sistnämnda förordning skall äga tillämpning beträffande vid nämnda tidpunkt i tjänst va-

rande värnpliktiga under den tjänstgöring, till vars fullgörande de då äro inkallade.

Ang. understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn. (Forts.)

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Öhman m. fl.* väckt motion, nr 364, vari hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte besluta antaga följande

Förslag
till
Förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktiges hustru och barn (familjeunderstöd).

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Under den tid, värnpliktig fullgör honom enligt gällande författningar åliggande värnpliktstjänstgöring i fredstid, skall hans hustru eller husföreståndarinna och barn erhålla understöd av statsmedel enligt i denna förordning stadgade grunder, såvida understöd är nödvändigt för deras uppehälle.

§ 2.

Understöd utgår i enlighet med av socialstyrelsen utarbetade dyrortsgruppering med följande belopp för varje dag, den värnpliktige äger tillgodoräkna sig såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagarna inberäknade, nämligen:

till hustru eller husföreståndarinna:

i ortsgrupp I	2: 35 kr.
» » II	2: 70 »
» » III	3: 05 »
» » IV	3: 40 »
» » V	3: 75 »

samt för varje barn den värnpliktige har att försörja:

i ortsgrupp I	0: 50 kr.
» » II	0: 60 »
» » III	0: 70 »
» » IV	0: 80 »
» » V	0: 90 »

Utom äktenskapet födda barn äro berättigade till understöd i likhet med inom äktenskapet födda.

Har den värnpliktige barn med olika mödrar och vårdas ej barnen tillsammans, skall begränsning av understöd i enlighet med ovan angivna grunder ske särskilt för sig beträffande vardera moderns barn, i förekommande fall hustru jämte barn.

Är den värnpliktige på grund av avtal eller genom domstols utslag, vilka vunnit laga kraft, förpliktad att till hustru eller barn utgiva underhållsbidrag med visst belopp och överstiger det dagliga understöd, som med tillämpning av ovan angivna grunder skulle utgå, vad enligt avtalet eller utslaget belöper för dag, skall understödet nedsättas till sistnämnda belopp.

§ 3.

Närmare föreskrifter ifråga om villkoren för understöds utgående samt om tillämpning i övrigt av denna förordning meddelas av Konungen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1931, och upphör förordningen

Ang. understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn. (Forts.)

den 1 juni 1912 (nr 84) om understöd i vissa fall åt värnpliktiges hustru och barn (familjeunderstöd) vid samma tidpunkt att gälla; dock att sistnämnda förordning skall äga tillämpning beträffande vid nämnda tidpunkt i tjänst varande värnpliktiga under den tjänstgöring till vars fullgörande de äro inkallade.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å ovanberörda motion, antaga det vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 20 februari 1931 fogade förslaget till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd).

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Öhman:** Herr talman! Om det verkligen är meningen att de värnpliktiga under den tid, de äro inkallade till tjänstgöring och hava försörjningsplikt, skola erhålla familjebidrag, då förefaller det mig, som om det skulle vara otänkbart, att nu föreliggande förslag från utskottet till förordning om grunderna för detta understöds utgående skall kunna vinna riksdagens bifall. Men det är tydligt på det sättet, att just dem, som i första hand skulle behöva hjälp, alltså de ekonomiskt sämst ställda, har man icke tagit någon hänsyn till. Det förefaller i varje fall att vara på det sättet, att när man utformat förslaget, har man lämnat största möjliga svängrum för den prövande myndigheten att kunna avstyrka en framställning från en värnpliktig om att erhålla understöd för sin familj under den tid, han är inkallad till militärtjänstgöring. Den skärpta bestämmelse i detta avseende, som finnes införd i förordningens första paragraf, andra stycket, kommer alldeles säkert att i sin praktiska tillämpning i första hand betyda, att många av de värnpliktiga, som sakna fast och varaktig arbetsanställning, komma att lämnas utan hjälp under den tid, de äro utkallade till militärtjänstgöring.

Om en värnpliktig, som inkallas till militärtjänst, är arbetslös, så kan ju den prövande myndigheten med stöd av förordningen som motivering för sitt avslag på framställningen anföra, att den omständigheten att han utkallats till militärtjänst icke varit orsak till att han kommit i den ställningen, att han icke kan försörja sin familj; han var redan tidigare, innan inkallandet till militärtjänst skedde, i det läget, att han icke kunde fullgöra sin försörjningsskyldighet. Rent formellt kan det naturligtvis vara riktigt, och enligt förordningens ordalydelse har naturligtvis den prövande myndigheten rätt att fatta ett sådant beslut, men om vi titta på problemet ur en annan synpunkt, skola vi finna, att vad den prövande myndigheten icke kan bedöma är, huruvida den värnpliktige, som blir inkallad till militärtjänst, var arbetslös, då denna inkallelse kanske icke kom förrän ett par dagar efter det han kunde fått anställning och han följaktligen kommit i det läget att han kunnat fullgöra sin försörjningsskyldighet. Men dessa värnpliktiga, som icke hava fast anställning, de skola under den tid, de fullgöra sin militärtjänst, under den tid, de lära sig vapnens bruk för att försvara fosterlandet, som det heter, straffas med att komma i ett ännu svårare läge. Den uppfattningen, att arbetslöshet och säsongarbetare komma att drabbas hårt och orättvist av den nu föreslagna förordningen med dessa restriktiva bestämmelser, delas ju också av en del av de myndigheter, som yttrat sig i ärendet. Jag tillåter mig i det avseendet erinra om vad t. ex. statens fattigvårdsinspektör anför. Han säger: »En värnpliktig kan ha gått arbetslös under flera månader omedelbart före inryckningen i militärtjänstgöringen och därunder saknat möjlighet att fullgöra sin försörjningsskyldighet. Han har icke saknat försörjningsvilja, men omständigheter, varöver han ej kunnat råda, ha hindrat honom från att försörja familjen», och han frågar: »Skall

Ang. understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn. (Forts.)

värnpliktstjänstgöringen i ett sådant fall berättiga hustru och barn till statsunderstöd?»

Jag skulle för min del vilja ställa samma fråga i första hand till utskottets ledamöter: huru hava herrarna tänkt behandla ett fall sådant som detta? Skall en värnpliktig i denna situation lämnas utan varje som helst stöd från statsmakternas sida?

Socialstyrelsen har också i samma hänseende anfört bl. a.: »Så till exempel kan det tänkas, att en värnpliktig säsongarbetare omedelbart före arbetssäsongens slut ryckes från arbetet, vilket kanske skulle ha varit endast några dagar till. I ett dylikt fall har värnpliktstjänstgöringen visserligen formellt ryckt den värnpliktige från arbetet men kan knappast betraktas såsom den reella orsaken till hans eventuella oförmåga att försörja sin familj. I ett annat fall åter kan den förestående inryckningen till värnpliktstjänstgöring i veckor eller månader utgöra hinder för en arbetssökande värnpliktig att få tillträda en eljest till buds stående anställning. Erfarenheten synes också utvisa, att personer under den närmaste tiden före inryckningen ofta möta svårigheter att erhålla arbetsanställning.»

Huru hava nu utskottets ärade ledamöter tänkt att ställa sig i dylika fall? Anses det riktigt, att dessa värnpliktiga skola straffas med att under militärtjänstgöring lämnas utan någon som helst hjälp? Jag för min del anser det vara fullständigt orimligt, och det är också därför som jag och mina partikamrater icke kunna stödja utskottets uttalande i denna fråga.

Men även om en värnpliktig lyckas att kryssa sig över alla de hinder, alla de restriktiva bestämmelser, som man infört i denna förordning, och således kommit i åtnjutande av understöd, så måste man säga, att sparsamheten har här, när det gällt att bestämma familjebidragets storlek, satt verkligt stora spår efter sig. I bästa fall kan en värnpliktig med en familj, bestående av hustru och två eller flera barn, komma i åtnjutande av ett familjeunderstöd på 12 kr. 25 öre i veckan. Om vi antaga, att en värnpliktig är bosatt i Stockholm, så utgör detta familjebidrag ungefär $^1/_4$ av hyran för en lägenhet om rum och kokvrå.

Under debatten här i kammaren om anslag till fjärde huvudtiteln var det visst herr Hansson i Stockholm, som framhöll, att en av orsakerna till att vi här i landet hade en militärbudget, som per invånare och huvud var större än i jämförliga länder, låg däri, att man hade på ett sådant utomordentligt sätt ordnat för de värnpliktiga under militärutbildningen. Man behöver bara erinra om vad man här föreslår i familjeunderstöd till de värnpliktiga, för att talet om att man här tar hänsyn till deras intressen vid behandlingen av anslag på fjärde huvudtiteln skall framstå i sin rätta belysning. Lägg därtill att för att erhålla dessa 12 kr. 25 öre i veckan i familjeunderstöd skall den värnpliktige själv bidraga med $^1/_5$ av den dagsersättning av 50 öre, som han åtnjuter under sin militärtjänstgöring.

Då jag och mina partikamrater hysa den uppfattningen, att det är statens skyldighet att i sådana fall, som det här är fråga om, ingripa och hålla de värnpliktiga i rimlig utsträckning ekonomiskt skadeslösa under den tid de fullgöra militärtjänstgöringen, är det också självklart, att vi icke kunna biträda det förslag, som här föreligger, och jag ber därför med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till den i ärendet av mig och mina partikamrater framförda motionen.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Formuleringen av denna författning anger ju, att arbetslösheten måste vara en direkt följd av militärtjänstgöringen. Av detta förhållande följer ju strängt taget, hur man skall betrakta detta slags verksamhet både i fråga om dess bedömande i det spe-

Ang. understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn. (Forts.)

ciella fallet och i fråga om dess tolkning enligt gällande författning. Från den synpunkten förefaller det mig, och jag skulle tänka mig, att det också är utskottets mening, och det vore önskligt, att det också bleve riksdagens, att om t. ex. en person, som skall inträda i värnpliktstjänstgöring, har varit arbetslös så gott som nära på inpå denna tid men då hade kunnat beredas arbete eller fått löfte om arbete, skall han, när värnpliktstjänstgöringen omöjliggör för honom att taga i anspråk en sådan möjlighet, otvivelaktigt erhålla understöd enligt denna författning. Här inträder ju en skälighetsprövning, och den grundprincip, som skall följas, är ju att undersöka, om arbetet står till förfogande för vederbörande under den tid, han utför sin värnpliktstjänstgöring. Myndigheterna böra sålunda icke tillägna sig den tolkningen, att alldenstund vederbörande har varit arbetslös intill värnpliktstjänstgöringen, så följer därav att han absolut icke skall erhålla understöd, ty därigenom skulle ju värdet av att hava erhållit arbete, därest icke värnpliktstjänstgöringen hade inställt sig, under en viss tid överhuvud icke kunna på något sätt uppskattas. Jag tror, att man bör läsa författningen på det sättet, och såvitt det framgår av det material rörande dessa ärendens behandling av vederbörande myndigheter, som fogats vid den kungl. propositionen, så synes det verkligen, som om myndigheterna hade haft ett sådant betraktelsesätt, ty annars skulle siffrorna — därom har jag emellertid icke något annat att stödja mig på än vad jag själv kunnat sluta mig till som sannolikt i saken — tett sig annorlunda, såvitt jag kan förstå. Det finns i propositionen på sid. 5 en tabell över ansökningar om familjeunderstöd år 1929 och deras behandling. Det uppgives där, att hela antalet ansökningar var 2,978 och av dessa hava beviljats 2,670, sålunda 308 av 2,978 hava avslagits. Och det står här i den ena kolumnen i fråga om varför avslag skett i de 308 fallen, att i 68 fall säges det, »enär behov ej ansetts föreligga», och i en annan kolumn »på annan grund» 240. För att avgöra huru dessa siffror i grunden se ut kräves ju en speciell revision av materialet. Men, som sagt, den grundsatsen bör tillämpas, att det skall vara värnpliktstjänstgöringen, som fråntager vederbörande möjlighet att hava arbete, som skall ligga till grund för bedömandet, icke den omständigheten att mannen varit arbetslös intill värnpliktstjänstgöringens början.

I fråga om det belopp, som skall utgå, kunna ju meningarna uppenbarligen med fog och med skäl vara delade. Jag är icke så säker på, att det föreligger någon särskilt stor belåtenhet på något håll, och jag tvivlar i mycket hög grad på, att de kommunistiska motionärerna anse, att vad de föreslå är vad som är rimligt och rättvist och skapar en grund till verklig belåtenhet hos de värnpliktiga. Därom kan man strängt taget icke uttala sig, ty även den siffran förefaller ju vara från allmän arbetsinkomsts synpunkt mycket liten, även om den är något litet större än den hittillsvarande. På detta skall jag för min del icke gå in, men i varje fall får man konstatera, att siffran icke uttrycker vad som man skulle kunna säga utgör ett normalt underhåll för ett visst antal personer. Detta är en resonemangsfråga, där ju en del omständigheter spela in, såsom statens krav på medborgarna. Det torde lända till ganska ringa resultat, om vi ge oss in på den saken, och jag skall icke frestas att göra det, utan inskränker mig, herr talman, till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Öhman:** Herr talman! Det har varit intressant att höra ett autentiskt uttalande beträffande tolkningen av den föreliggande förordningen, nämligen rörande frågan när arbetslösheten skall diskvalificera till erhållande av familjebidrag under den tid, den värnpliktige skall tjänstgöra vid de militära förläggningsorterna. Herr Törnkvist säger, att om vederbörande kan

Ang. understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn. (Forts.)

ge bevis för att han skulle fått arbete under den tid, han är inkallad till militärtjänst, skall understöd utgå. Herr Törnkvist är lika medveten som jag, att det är en from önskan, som icke kan realiseras. Beträffande herr Törnkvists hänvisning till de av Kungl. Maj:t anförda siffrorna och en skälighetsprövning, som tidigare har företagits, när man bedömde, huruvida understöd skulle utgå eller icke, är herr Törnkvist fullt medveten om, att grundvalen för hela denna framställning är just den, att man vill strypa till denna fria skälighetsprövning och få fram större uniformitet beträffande bedömandet av frågan om understöd skall utgå eller icke. Man pekar där på, att i det ena regementet och i det ena länet beviljas det så och så och avslås så och så, och i ett annat fall ställer det sig annorlunda o. s. v., och nu vill man hava större uniformitet. Det är grundvalen för förändringen på detta område, och det är mot detta som statens fattigvårdsinspektör och socialstyrelsen hava vänt sig och förorda större frihet i bedömandet, men därtill har varken departementschefen eller utskottet tagit någon som helst hänsyn. Beträffande understödets storlek skall jag visserligen erkänna, att även det vi föreslagit i motionen är synnerligen lågt, men jag vill dock erinra om, att det är betydlig högre och i större utsträckning skulle kompensera de värnpliktiga för de ekonomiska uppoffringar, som de göra under militärtjänstgöringen, än det förslag som regeringen och utskottet här förelagt riksdagen till antagande.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: För att ett icke allt för dåligt intryck om författningens innehåll skall kvarstå efter herr Öhmans senaste anförande tillåter jag mig att erinra om att det visst inte är så, att vederbörande myndighets behandling av ifrågakommande ärenden av detta slag skall ske schematiskt. Försvarsministern säger själv — och det är egentligen själva slutsnärten till hela det allmänna resonemanget rörande de många olika förhållanden, som dyka upp på olika håll — att det lär nog få erkännas, att de på behovsprövningen inverkande omständigheterna äro alltför många och skiftande för att lämpligen kunna infogas i en schematisk formel. Sålunda: en schematisering av dessa ärenden har försvarsministern samvetsgrant underlåtit, och utskottet har heller icke inlåtit sig på något sådant. Myndigheterna ha att utan förutfattad mening och utan att vara bundna av några former taga hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall vid bedömande av om ett verkligt behov föreligger. För de värnpliktiga gäller det givetvis att veta, att sådana schematiska formler icke finnas. Om de känna sig själva ha behov av understöd av allmänna medel, då de skola fullgöra sin värnplikt, skola de inlämna ansökan till vederbörande myndighet och låta myndigheten pröva ansökningen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlösning av en för Gamla Älvsborgs kungsladugård m. m. utgående avgäld; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av beskickningshus i Tokio.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Ang. anslag till utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 216, gjorda framställning angående anslag till utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet jämte tre i ämnet väckta motioner.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 216 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 8.800,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de av 1930 års riksdag angivna grunder samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

de lika lydande motionerna nr 34 inom första kammaren av herr *Gabrielsson m. fl.* och nr 113 inom andra kammaren av herr *Anderson* i Storegården *m. fl.* i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att det under åttonde huvudtiteln upptagna extra förslagsanslaget för beredande av utjämning av kostnaden för folkskoleväsendet i riksstaten för budgetåret 1931/1932 skulle upptagas till 5,800,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen I: 34 angivna grunder; samt

motionen nr 246 inom andra kammaren av herr *Johansson* i Bro *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen ville besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av ändrade bestämmelsr för utbetalande av medel ur anslaget till »Utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet» i överensstämmelse med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å dels motionerna I: 34 och II: 113, i vad dessa motioner skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, dels ock motionen II: 246 för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 8,800,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de av 1930 års riksdag angivna grunder samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Widell, Bergqvist, N. J. Martin Svensson, Lundell, Asplund, Holmgren* och *Anderson* i Storegården, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 34 och II: 113 samt med avslag å motionen 246, för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 7,300,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av reservanterna förordade grunder samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Det finnes två skäl för att en rationell skatteutjämning bör vidtagas. Det ena är att inkomsterna undergått en stark förskjutning framför allt mellan landsbygden och städerna. Det andra skälet är, att staten pålagt komunerna en hel del nya uppgifter och därjämte i betydande grad tagit bestämmanderätt i fråga om utformningen av kommunernas skolväsen och sociala inrättningar m. m. Med den utveckling,

Ang. anslag till utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskolevärsendet. (Forts.)

som skolväsendet under statens ledning har tagit under sista tiden, ha oerhört stora pålagor lagts på kommunerna, pålagor, som många gånger varit onödiga. När det finns skolor med en à tre elever här i landet, visar ju detta, att den frammarsch, som ägt rum i fråga om skolbyggnader på landsbygden, ingalunda alltid varit så väl motiverad. Det är emellertid staten och statens organ, som framdrivit denna utveckling och mångenstädes gjort skattetrycket inom kommunerna sådant, att en lättnad av detta skattetryck är ofrånkomlig. När därför förra året en partimotion framlämnades i syfte att ett bidrag skulle lämnas till kommunerna för bestridande av utgifterna för skolväsendet, så verkade detta ungefär, som om man ville köpa sig till avlat för att sona tidigare begångna synder. För min del kan jag icke gå med på de linjer, som denna skatteutjämning följer. Man vinner med dessa linjer icke de mål, man vill vinna, nämligen en skatteutjämning. Skatteutjämningen togs dock av fjolårets statsutskott såsom huvudargument för att man då skulle gå med på anslaget i fråga. I årets statsverksproposition, där anslaget för första gången finnes uppfört, är detta motiverat på inalles fyra rader. Jag gratulerar herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet till hans förmåga att på fyra rader kunna motivera ett anslag på nära 9 miljoner kronor! Vårt riksdagstryck skulle säkerligen bliva betydligt billigare och framför allt betydligt lättlästare, därest ett sådant lättvindigt motiveringsförfarande i vidare utsträckning tillämpades.

Emellertid så är det godtyckligt att giva understödet på ett sådant sätt, som här föreslagits. Här tager man alla kommuner över en kam. Skall man göra skattelättnader, skola de naturligtvis komma sådana kommuner till godo, där ett skattetryck förefinnes, som är av den natur, att det behöver avhjälpas. Det är väl ändå orimligt att giva anslag till kommuner, som icke ha någon kommunalskatt eller kommuner, som i kommunalskattehänseende äro så gynnsamt ställda, som t. ex. Stockholms stad, där man, om jag icke minns orätt, har 38 procent av landets inkomster att beskatta, och icke har vare sig landstingsskatt eller vägskatt. Varför skall man giva Stockholms stad 300,000 à 400,000 kronor för att upprätthålla ett skolväsende, som staden utan ansträngning ändå kan upprätthålla. Det är därför detta anslag, enligt min mening, bör gå ut efter andra och rättvisare grunder. Det är ganska farligt att få en oriktig princip tillämpad under några år, ty därigenom får man principen fastlåst, och jag tror, att, om detta anslag under en följd av år kommer in i kommunernas budget, blir det inte så lätt att vid en blivande skatteutjämning rätta till dessa förhållanden. Detta och många andra skäl tala för att en fördelning av detta statliga understöd bör ske efter andra linjer, om denna skatteutjämning skall kunna fylla det behov, som i detta avseende föreligger.

Jag skulle också vilja framhålla, att anslag icke heller bör i fortsättningen givas till ett visst kommunalt ändamål. När man har diskuterat statens finanser under senare år, har man mer och mer kommit till den uppfattningen, att man icke skall reservera vissa inkomster för vissa utgiftsändamål, ty detta länder till att man icke får en skälighetsprövning och en avvägning mellan olika utgiftsbehov. När man skall giva en skattelättnad till en kommun, så skall man giva den på ett sådant sätt, att man icke inkräktar på kommunernas självbestämningsrätt. Genom att detta anslag gives för ett visst ändamål, nämligen skolväsendet, får den skolbyråkrati, som har farit ganska ovarsamt fram mångenstädes i landskommunerna, ytterligare kraft bakom sig. Det anfördes av en skolman i utskottet, att man genom detta bidrag till kommunerna får möjlighet att ytterligare förbättra skolbyggnaderna. Därvid får icke anslaget den natur, som avsetts, nämligen att utgöra en skattelättnad för kommunerna, utan vederbörande myndigheter skynda att försöka

Ang. anslag till utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet. (Forts.)

få detta anslag utnyttjat för ett ändamål, som kanhända icke är det allra viktigaste, som för tillfället föreligger inom kommunen. När därför en skatteutjämning skall ske, så bör den ske på det sätt, att beloppen ges till sådana skattetyngda kommuner, som ha behov av skattelättnader, och att bidragen icke givas till visst ändamål. Men om riksdagen går in för att detta anslag skall utgå till skolväsendet, så är det viktigt, att principerna för fördelningen i någon mån bliva tillrättalagda. Fjolårets statsutskott hade betydligt större energi, då det gällde att bearbeta det material, som utskottet fått i frågan. Då hann statsutskottet med att i viss mån omlägga de principer, som angivis i motionen. I år anser sig statsutskottet icke kunna göra en sådan omändring i grunderna, utan de grunder, som i förhastande fastslogos vid förra årets riksdag, skola även i fortsättningen gälla. Den utjämning, som sålunda enligt min mening bör ske i fråga om det kommunala skatteväsendet, bör ske efter mera rationella grunder, och man bör under den pågående utredningen försöka att taga fatt på detta problem i hela dess vidd och göra skatteutjämningen såvitt möjligt rättvis och därvid se till, att man icke genom skatteutjämningen främjar det allmännas och särskilt kommunernas slöseri.

I avvaktan på denna utredning är det enligt min mening riktigt, att man icke fastlåser anslaget vid principer, som man icke i längden kan tillämpa på detta område. Det är viktigt, att man ser till, att det belopp, som staten här har möjlighet avstå för ifrågavarande ändamål, utan godtycke och på ett rationellt och rättvist sätt fördelas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna reservationen.

Herr andre vice talmannen **Bengtsson:** Jag hade knappast väntat en debatt i detta ärende vid denna riksdag. Visserligen bådade remissdebatten, att det skulle bliva anmärkningar emot Kungl. Maj:ts förslag och man bör icke vara rädd för att taga upp dessa anmärkningar till bemötande. Det är icke så, som den siste ärade talaren sade, att det här är tillkommet för att uppmuntra slöseriet utan fastmera för att komunerna äro så tyngda av skattebördor, att riksdagen år 1930 ansåg det behövdes en lättnad och därför med stor majoritet antog det förslag, som då motionsvis förelåg. Nu bland annat gör man anmärkning därför, att departementschefen har motiverat det på så få rader. Ja, jag skulle vilja vädja till kammaren, om det kan vara lämpligt att taga upp sida efter sida för att med många ord motivera ett förslag, som ligger så klart som detta och som riksdagen 1930 så tydligt ville vara med om. Jag tror icke det skulle gagna varken riksdagsarbetet eller sparsamheten, om man på det sättet använde så många sidor för att motivera ett dylikt förslag. Denna skattelindring eller skatteutjämning, som den föregående talaren kallade den, är i stort sett byggd på alldeles samma principer, efter vilka anslag i många årtionden utgått till skolväsendet. Varken i propositioner eller i motioner, varken från något parti eller från någon enskild har gjorts anmärkning mot det sätt som staten tillämpar, då den lämnar understöd till kommunerna för skolväsendets befrämjande. Hur kan man göra anmärkning på att staten vill fortsätta lämna anslag efter samma grunder som hittills? Man är färdig med kritik, som om det vore fråga om något nytt sätt att understödja skolväsendet. Jag skulle råda den föregående talaren, herr Anderson i Storegården, göra ett försök att lägga om statens utgifter till skolväsendet efter de grunder, som han här velat motionsvis föra fram. Det torde bliva en börda, som han icke orkar gå i land med, om han än tager hela sitt högerparti till hjälp. Jag vill här betona, vad som redan i motioner förra året utsades, att det är ett *provisorium*, som icke är ämnat skola fortbestå längre än till dess

Ang. anslag till utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskolevärsendet. (Forts.)

den kommitté, som är tillsatt för att utreda skatteutjämningen, blir färdig med sitt arbete. Där är saken vid rätt forum och det är meningen att provisoriet skall upphöra då riksdagen tagit ställning till utjämningen. Detta är tydligt sagt ifrån redan förra riksdagen och skall sägas ifrån även i dag. Frågan kommer att tagas upp i den vidaste utsträckning, och vi få säkerligen bevittna att utjämningskommittén har tagit hänsyn till riksdagens ställning till skattelindringen i kommunerna även med särskilt avseende på den skattebörda, som beror på skolväsendets anordning.

Varför ha kommunerna blivit så belastade? Jo, det är tack vare riksdagens beslut, som föranletts icke bara av ökade krav på skolbyggnader och utbyggnader för skolväsendet utan även av andra krav. Jag nämner exempelvis fattigvårdsväsendet. Massor av pengar utdebiteras till ålderdomshem, sinnessjukvård och sinnesslövård för att inte tala om den tunga börda, som vägskatten på grund av bilismens utveckling utgör för enskilda i kommunerna. Detta har tryckt och tyngt kommunerna, och visat att de behöva hjälp.

Dessutom har landstingsskatten ökats snart sagt i alla län tack vare ökat behov av hjälp till sjukvården. Sjukvården har gjorts så billig för de ekonomiskt sämst situerade, att de få vårdas för 1 kr. 25 öre à 1 kr. 50 öre per dygn och få både läkarevård, medicin och mat. Allt detta gör, att skatterna ökats även här avsevärt.

Det måste anses vara ett statsintresse att tillgodose skolväsendet. Då motionen förra året behandlades i den avdelning av statsutskottet, där jag har mitt arbete, begärdes genast från högerhåll, samma håll, som motionerna nu komma ifrån, att remiss skulle ske till vissa myndigheter. Det då föreliggande förslaget remitterades till skolöverstyrelsen, statskontoret och skatteutjämningskommittén. Ingen av dessa myndigheter avstyrkte motionen utan på olika sätt gav den ena myndigheten efter den andra sitt erkännande. Skolöverstyrelsen hade en annan syn på fördelningen, vilket statsutskottet i sin mån tog någon hänsyn till. Man gjorde en annan uppdelning med avseende på hjälpen än den, som i motionen i första hand förordats. Och riksdagen följde statsutskottet. När därför riksdagen efter dessa myndigheters hörande med stor majoritet fattat ställning till detta provisorium, så borde det få fortgå, till dess skatteutjämningskommittén blir färdig med sitt förslag. Men nej! I år väcktes det högermotioner med yrkande om ett mindre anslag och att det skulle bliva en annan uppdelning. Det första vi gjorde på avdelningen var att remittera dessa motioner till samma myndigheter som yttrat sig förra året, detta så mycket mera, som man var angelägen att få veta, om dessa myndigheter på grund av erfarenheter, som uppstått sedan förra året, ändrat ståndpunkt. Man emotsåg med ett visst intresse utgången, icke minst från det håll, varifrån motionerna blivit väckta. De trodde sig nämligen få stöd för dessa motioner, som begärde en nedsättning av anslaget med 3 miljoner kronor till 5,800,000 kronor, i stället för 8,800,000 kronor. Men när svaret kom på dessa remisser, visade det sig, att samtliga tre myndigheter avstyrkte motionerna, och det kunde utläsas, att vederbörande ansågo det hela som ett provisorium. Anmärkningen om fördelningen drabbar, som jag nyss anfört, de grunder efter vilka hela anslaget till statens understöd av folkskolorna fördelats.

Nu säger här den föregående ärade talaren, att det var en lättvindig motivering, som kom fram förra året. Ja, men huru mycket mera lättvindig är icke motiveringen i de motioner, som äro väckta i år, då icke myndigheterna kunde tillstyrka dem i motsats till vad de gjorde med förra årets motioner. När vederbörande motionärer icke haft bättre reda på sig — herr Anderson i Storegården — än att de behövde vänta till dess remisserna från nyssnämnda myndigheter kommo in till utskottet för att komma underfund med, att kommunernas budgeter redan äro uppgjorda för detta år, och att nedsättningen på 3 miljoner

Ang. anslag till utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskolevåsendet. (Forts.)

kronor sålunda komme att väcka icke ringa oordning i kommunernas räkenskaper, så ändrade man signalerna och nedsatte anslaget endast med 1,500,000 kronor i stället för 3 miljoner, och därmed nöjde sig med en nedsättning till 7,300,000 kronor.

Om det vore fråga om en skatteutjämning, då borde detta anslag icke drabba åttonde huvudtiteln utan sjunde huvudtiteln, ty det är på den sjunde huvudtiteln, som den av riksdagen beslutade skatteutjämningen kommer. Denna skatteutjämning, som herr Anderson i Storegården talade om, den är orubbad. Den kommer i alla fall liksom förut.

Sen drog herr Anderson i Storegården vidare fram ett skäl, som han tyckte var bra. Han anser, att det är så orättvist, att Stockholms stad, som har allra största delen av bevillningskronorna i detta land, skulle få ett anslag på 300 à 400,000 kronor. Det är nog riktigt, att staden får detta anslag, men herr Anderson glömde säga, att om man skall renodla detta anslag, då drabbar det Stockholms stad i utgifter med ett belopp av mellan 3 à 4 miljoner kronor. Det glömde herr Anderson! Han ville icke säga ut det, därför att det icke var förmånligt för hans ståndpunkt. Vill man renodla anslaget, så blir det Stockholms stad, som drabbas hårdast av alla landets kommuner och det är rättvist.

Det är dessutom ganska betecknande för herr Anderson i Storegården, när han skall motivera en sak — att han vill insinuera, att man sagt i statsutskottet, att om anslaget skall vara till för att lindra kostnaderna för skolbyggnader, så skulle man därigenom uppmuntra till onödiga skolbyggnader. Men kunde det icke lika gärna hetat, att kommunerna här få en hjälp att betala skulder, som de ådragit sig för att förbättra av riksdagen ålagda byggnader? Är det så, att vederbörande kommun har dåliga byggnader, är det väl intet hinder för att de använda detta anslag till att förbättra dem. Detta kommer väl skattedragarna till godo i alla fall.

Vidare sade herr Anderson i Storegården, att motionen om anslag förra året togs av riksdagen i förhastande. Saken var icke tillräckligt utredd och klarlagd, menade han — ja, jag antecknade det här. Men jag förstår icke det. Jag tror icke, att riksdagen brukar förhasta sig i sådana här fall — i vissa andra fall måste jag medge, att det kan ske, t. ex. när det gällde Fårösundsleden med dess höga kostnader. Då måste jag medge, att man förhastade sig, icke minst ifrån det högerhåll, som herr Anderson i Storegården representerar. Men här skedde inget förhastande. Här var debatten både långvarig och grundlig förra året. Och man drog fram både skäl och motskäl. Så nog fick riksdagen reda på vad det gällde. Och därför är det orätt att komma med några insinuationer och försöka vältra stenar i vägen för en god sak. Här är avsikten att hjälpa kommunerna efter samma grunder och principer, som statsanslaget förut utgått med. Jag förmodar att riksdagen ger denna hjälp.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Herr Bengtsson i Norup talade om, att vi skulle byta om åsikter från ett år till ett annat. Jag förstår icke detta. Jag har hela tiden haft samma ståndpunkt till denna sak. Jag har velat åstadkomma en skatteutjämning, fast icke så godtycklig, som i propositionen och i detta utskottsutlåtande föreslås. Men herr Bengtsson i Norup har ju själv ofta intagit olika ståndpunkter. Han prutade i fjol genast hälften på anslagskravet i den motion, som han i viss mån var tillskyndare till.

Sedan säger herr Bengtsson i Norup, att det skulle vara så starka skäl för att ordna saken på detta sätt, därför att anslaget då skulle komma på åttonde huvudtiteln. Annars skulle det komma på sjunde huvudtiteln. Efter andra avdelningens i statsutskottet behandling av detta ärende, tror jag ingalunda,

det skulle medföra någon försämring av behandlingen, om anslaget komme på sjunde huvudtiteln i stället. För mig är det ingen hjärtesak, om det kommer på den ena eller andra titeln.

Ang. anslag till utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet. (Forts.)

Beträffande mitt påstående, att om riksdagen ger penningar för visst ändamål, så försöker man sig från resp. myndigheters sida på att få dessa utnyttjade för ytterligare utveckling inom området, så är det ingen överdrift. En framstående skolman i statsutskottet har själv framfört den synpunkten. Och därmed har det ju getts belägg för den saken, även från det mest inflytelserika håll.

Sedan talar herr Bengtsson i Norup om, att detta skulle vara en så rättvis sak. Han påstår, att man tager ifrån Stockholms stad någonting på över 3 miljoner. Det lärer väl bliva det, om man lägger det på den direkta skatten — herr Bengtsson i Norup har visst glömt bort den indirekta skatten, den brukar han eljest komma ihåg: en del av statens inkomster härflyta ju från indirekta skatter, men om man räknar med att detta skulle tagas från de direkta skatterna, kan uppgiften vara riktig, annars är den oriktig. Han säger, att Stockholm får betala 3 à 4 miljoner. Men därmed kan man ju motivera en avskrivning av hela kommunalbudgeten. Då kan man samla allt i en enda budget, så finge man den fullständiga skatteutjämningen. Men det finnes praktiska skäl emot ett sådant arrangemang. Då komme nämligen den kommunala självbestämningsrätten att få sitta emellan, och vad den kommunala självbestämningsrätten betytt för att begränsa de kommunala utgifterna och för att ordna de kommunala angelägenheterna på det mest praktiska sättet, det tror jag icke man kan överskatta. Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Herr Anderson i Storegården har vid två tillfällen i dag framhävt såsom en stark anmärkning gentemot anslagets utgående enligt nu gällande grunder, att detta kan möjliggöra för en kommun att förbättra sina skolhusbyggnader eller t. o. m. att bygga nya skolhus. Om det är så, att en kommun på grund av fattigdom icke haft råd att underhålla sina skolbyggnader på det sätt, som kommunen behövde, eller icke haft råd att bygga skolhus, där kommunen ovillkorligen behövde göra det, men nu sättes i stånd att fylla de anspråk, man kan ha rätt att ställa på skolhusbyggnader, således om en kommun nu har möjlighet att förbättra sina skolhus, så att den kommer i jämnhöjd med en annan kommun, som har det bättre ställt, då verkar anslaget i varje fall såsom en skatteutjämning eller under alla förhållanden såsom en skattelindring för den kommunen. Jag tycker, att det skäl, som herr Anderson i Storegården med sådan styrka framhävde, icke är något skäl emot detta anslag. Det beslut, som riksdagen fattade i fjol i detta ärende, är naturligtvis icke och var naturligtvis icke heller avsett att vara riksdagens sista ord i skatteutjämningsfrågan för många år framåt, utan det betonades att detta beslut var ett provisorium och ett provisorium för, får man hoppas, relativt kort tidrymd.

Beslutet hade sina nackdelar. Man kan göra anmärkningar mot det sätt, på vilket understöd skall utgå, men man kan också göra anmärkningar mot det förslag, som är framfört av herr Anderson i Storegården m. fl. Det har också sina fördelar och nackdelar, och jag tror icke, att riksdagen redan andra året efter sedan den fattat beslut i saken är färdig att avlösa ett provisorium med ett annat, vars fördelar i varje fall kunna vara diskutabla. Utan det är bättre att fortgå på den redan inslagna vägen, till dess att vi få det stora förslaget till skatteutjämning, som kan avlösa detta anslag.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Ang. anslag till utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet. (Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Anderson i Storegården begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 77, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående postavgifter för tidningar m. m. jämte en i ämnet väckt motion; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till reseersättning till nämndemän jämte en i ämnet väckt motion;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till rese- och traktamentspenningar; och

nr 80, i anledning av väckt motion om restitution av visst för stämpelbeläggning av aktier i Älvdalen—Horrmundsjöns järnvägsaktiebolag utgivet belopp.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 8.

Ang. ifrågasatt ersättning till f. d. landskamreraren G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget statsutskottets utlåtande, nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till f. d. landskamreraren G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster.

I en till riksdagen avlåten, den 13 februari 1931 dagtecknad proposition, nr 96, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att till f. d. landskamreraren i Malmöhus län G. V. Eiserman finge såsom ersättning för mistade sportelinkomster — utöver den ersättning han i sådant hänseende uppburit enligt bestämmelserna i brev den 12 juni 1925 — utgå ett belopp av statsmedel av 32,466 kronor 27 öre samt att nämnda belopp finge såsom utgift avföras från den i riksstaten under rubriken »Egentliga statsinkomster» upptagna inkomsttiteln »Diverse inkomster».

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte vinna riksdagens bifall.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Kvarnzelius*, *Johan Nilsson* i Malmö och *Anderson* i Råstock förklarat sig anse, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Ang. ifrågasatt ersättning till f. d. landskamreraren G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster. (Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Hans excellens herr ministern för utrikesärendena friherre **Ramel:** Herr talman! Det torde säkerligen vara riksdagens andra kammares ledamöter bekant, att förre landskamreraren Eiserman var en särdeles duglig och nitisk tjänsteman. Landskamrerare Eiserman har använts mycket i offentliga uppdrag. Under många år var han här i Stockholm sysselsatt med skattelagstiftningen. Det var under denna tid han var borta från Malmö, och under den tiden kunde han icke övervaka sina egna intressen. Han hade en liten förmögenhet och ägde en liten villa vid Limhamn, där han skulle bo på gamla dagar. Han var medlem i styrelsen för ett bankbolag, när han reste till Stockholm. Han anhöll att bliva fri från uppdraget, men anmodades vara kvar. Hade han varit kvar i Malmö, hade han tydligen avgått i tid. Nu har han blivit av med sin förmögenhet. Just på grund av sitt arbete i statens tjänst blev han av med den.

Säkerligen var det även på grund av arbetet i statens tjänst, som han icke kunde tillvarataga sina intressen och, när uträkningen av mistade sportler ägde rum, icke kunde göra sina anspråk gällande. Han har nu emellertid funnit, att han har en obestridlig rätt att få detta belopp, en rätt, som säkerligen en domstol kommer att ge honom, om saken kommer dithän.

Landskamrerare Eiserman har, det är ju allmänt bekant, genom det synnerligen nitiska sätt, varpå han bedrivit taxeringsarbetet, räddat åt det allmänna en summa, som räknat i kronor säkerligen kan skrivas med ett sjusiffrigt tal. När landskamrerare Eiserman nu har anhållit om denna summa på 32,000 kronor, finna också kammarens ledamöter, att statskontoret säger, att han säkerligen har rätt att genom process utfå detta belopp. Om vi nu tänka oss en enskild arbetsgivare, som har en god och trogen tjänare, vilken varit honom till stor nytta, och att denne tjänare kommer till honom och säger: Jag har rättighet att genom process utfå ett belopp, men jag processar icke, utan vänder mig i stället till er välvilja och ber er att undvika process, så skulle i sådant fall säkerligen en arbetsgivare, som förtjänar ett gott vitsord, utan tvekan lämna honom beloppet. Jag tycker staten borde i förhållande till en man som landskamrerare Eiserman, som ägnat sina bästa år åt staten, visa sig lika framsynt som en god enskild arbetsgivare.

Jag får därför uttala min förhoppning, att kammaren måtte biträda den av herr Anderson i Råstock m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! När man tagit del av den kungl. propositionen, har man funnit, att de motiv, som ifrån departementschefens sida framhållits, endast ha ansetts som billighetsskäl. När vi undersökte, huruvida vi skulle anse, att billighetsskäl i samma mening, som riksdagen i regel brukar fatta dessa ord, här förefunnos, kunde vi icke finna, att sådana billighetsskäl förelågo. Vad nu hans excellens, herr utrikesministern, anfört här, skall jag icke ett ögonblick tvista med honom om. Jag har den uppfattningen, att ifrågavarande tjänsteman har skött sina åligganden på ett utmärkt sätt. Men jag har också den uppfattningen, att samtliga statens tjänstemän, som ha en så hög befattning, böra sköta den på ett utmärkt och förtjänstfullt sätt. Sålunda har icke heller detta kunnat av utskottet anses såsom ett billighetsskäl.

Vad sedan den rättsliga sidan av saken angår, skall jag icke ingå på. Justi-

Ang. ifrågasatt ersättning till f. d. landskamrerarens G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster. (Forts.)

tiekanslersämbetet, som har att yttra sig om dessa ting, har ju utlåtit sig synnerligen svagt. Det kan icke läsas ut, att han haft den uppfattningen att det föreligger sådana rättskrav, som äro absolut klara. Vi ha trott, att riksdagen gör klokt i att syna frågan ur de synpunkter, som departementschefen anlagt, och då komma vi oavvisligen fram till det resultatet, att framställningen icke bör bifallas. Kan tjänstemannen sedan på annan väg taga ut sin rätt, är det en sak för sig, men riksdagen har då icke gett sig in på att tolka dessa gamla avlöningsbestämmelser, något som jag tror skulle vara synnerligen olämpligt.

Jag vill erinra om hur det hela tillgått. När 1925 års lönereglering för landsstaten genomfördes, föreslogs det från Kungl. Maj:ts sida, att sportelinkomsterna skulle avlösas och att tjänstemännen i fråga skulle få ersättning i ett årligt kontant belopp för den summa, som skulle ha tillkommit dem i provisioner vid landsstingsuppbörden. Det gjordes då upp en plan, som grundade sig på en tioårig genomsnittsberäkning beträffande den inkomst, som vederbörande haft under tiden före 1925, och därefter blev sedan avlösningssumman fastställd även för landskamrerare Eiserman. Denna summa belöpte sig till c:a 12,000 kronor. Men sedan har det visat sig, att landstingsuppbörden stigit betydligt, så att han, om han icke mottagit denna uppgörelse, skulle kunnat erhålla ett ytterligare belopp av 32,466 kronor 27 öre. Detta beror alltså på omständigheter, som icke lågo *före* utan *efter* överenskommelsen, och jag vill starkt ifrågasätta — vilket även justitiekanslersämbetet gjort — om den omständigheten, att t. ex. landstingsuppbörden stiger på grund av beslut dels av statsmakterna och dels av landstingen själva, ovillkorligen kan berättiga en tjänsteman att uppbära en högre inkomst. Men den saken får som sagt prövas i laglig ordning, och man får se, vilket resultat vederbörande myndighet kommer till.

Det är dessa synpunkter, som för oss varit avgörande på avdelningen och som gjort, att vi intagit den ståndpunkt, som framgår av utlåtandet. Det förefaller också, som om utskottet varit tämligen enhälligt härvidlag. Jag skulle vilja göra en fråga till hans excellens herr utrikesministern. Antag, att landstingsuppbörden minskat från 1925 till 1930! Icke hade det väl då varit rimligt, att statsmakterna kommit och sagt till Eiserman: Ni skulle icke kunnat utfå så stora provisioner som den summa som tillerkänts Eder i ersättning, och vi fordra, att Ni skall återbetala skillnadsbeloppet?

På nu angivna grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Månsson** i Erlandsro: Herr talman! Av motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 81 framgår ju icke de skäl, som varit bestämmande för utskottet i denna sak. Det står endast att utskottet icke kunnat dela departementschefens uppfattning och därför hemställer om avslag. Det är då nödvändigt att gå till propositionen i ämnet. Där utredas de olika lönevillkor, efter vilka landsstatens tjänstemän varit anställda. I samtliga fall förekommo inga bestämmelser om skyldighet för förutvarande innehavare av dylika befattningar att underkasta sig upphörande eller minskning av till tjänsten hörande sportler. Det är visserligen sant, att i kungl. brev den 12 juni 1925 förekommo sådana bestämmelser som av herr Jansson i Falun åberopats, men i samma brev förordnas det, att tjänsteman vid länsstyrelse, som kvarstode å äldre avlöningsstat, med vilken icke vore förbunden skyldighet att underkasta sig minskning eller upphörande av sportler, skulle vid indragning till statsmakterna av sportlerna erhålla gottgörelse för desamma. Väl har som nämnts ersättning till Eiserman beräknats efter medeltalet av den inkomst han kan ha ansetts ha uppburit under de senast förflutna tio åren, men rättsfrågan gäl-

Ang. ifrågasatt ersättning till f. d. landskamreraren G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster. (Forts.)

ler just, om Eiserman måste åtnöjas med detta. Förutom avlöning enligt lönestaten har Eiserman till den 1 juli 1925 uppburit sportler, som utgått dels i form av lösen, dels och framför allt i form av provision. I sistnämnda hänseende är att märka, att han haft provision på landstingsskatt enligt de i 1862 års förordning stadgade grunderna. Han har också haft provision med $^1/_4$ % av vad som influtit i vägskatt. Dessutom ha å kronodebetsedlarna uppburits och redovisats avgifter till Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget, varvid han erhållit provision med $^1/_4$ %. Enligt den utredning, som gjorts av länstyrelsen i Malmöhus län, skulle ersättning för sportler efter det tioåriga medeltalet uppgå till 12,016 kronor 12 öre årligen, vilket under tiden 1 juli 1925 till den 12 juni 1930 belöper sig till 59,479 kronor 78 öre. Vad som skulle tillkommit honom efter tidigare gällande grunder, om han fortfarande uppburit ifrågavarande sportler, uppgår åter till 83,013 kronor 69 öre, från $^1/_7$ 1925—$^{30}/_{12}$ 1929 + för tiden 1 jan.—12 juni 1930 8,932:36.

I sin ansökan har nu Eiserman ifrågasatt, huruvida statsmakterna varit befogade att på sätt som skett i viss mån beröva honom hans rätt till sportler. Eiserman anför, att på grund av förut omförmälda författningsbestämmelser Malmöhus läns landsting och samtliga väghållningsdistrikt i länet av den anledning, att han kvarstått å 1878 års avlöningsstat jämväl efter den 1 juli 1925, för debitering och uppbörd av sina utskylder utgivit ersättning enligt samma grunder som gällde före sistnämnda dag, men att den ersättning, som tidigare utbetalats till honom, från och med denna dag ingått till statsverket. Sökanden har funnit detta förhållande orimligt: statsverket har uppburit en ersättning, som är beräknad efter samma grunder som tidigare varit gällande, men han har icke utfått vederbörande belopp. Sökanden har därför hemställt, att Kungl. Maj:t måtte tilldela honom en ersättning med ett belopp av 32,466 kronor 27 öre, motsvarande skillnaden mellan 91,946 kronor 5 öre, som kunde beräknats hava för tiden 1 juli 1925—12 juni 1930 tillkommit sökanden i provision, därest han efter den 1 juli 1925 fått uppbära sportler efter tidigare gällande grunder, och det belopp 59,479 kronor 78 öre, som utbetalats till Eiserman.

Sedan Eisermans ansökan inkommit, blev den remitterad till länsstyrelsen. Denna var av samma uppfattning som Eiserman och anförde, att det vore märkligt, att medan man vid utfärdande av förordningen den 15 juni 1922 med särskilda föreskrifter angående debitering och uppbörd av landstingsskatt tagit vederbörlig hänsyn till å äldre stat kvarstående landskamrerare, som icke varit skyldiga att underkasta sig minskning i dem tillkommande sportelinkomster, sådan hänsyn icke tagits vid genomförande av 1925 års lönereglering; just detta förhållande synes tyda på att den bristande hänsynen till Eisermans berättigade intressen icke varit avsiktlig utan snarare tillkommit av förbiseende. Statskontoret har i huvudsak anfört, att bestämmelsernas ordalag syntes giva fog för antagandet, att det varit statsmakternas avsikt att bereda de tjänstemän, som fortfarande kvarstode å 1878 års lönestat, full ersättning för de till statsverket indragna sportlerna. Inom statskontoret var det visserligen tre reservanter, som hade en olika uppfattning om själva motiveringen, men vad rättsfrågan beträffar framhöllo de att en tjänsteman, som kvarstått å äldre lönestat och icke hade skyldighet att underkasta sig minskning eller upphörande av sportler, ej syntes utan av honom lämnat uttryckligt medgivande kunna tillförbindas att mot viss ersättning avstå från sin rätt till sportler; därför ansåg man Eiserman berättigad till ersättning för minskningen. Justitiekanslersämbetet, som sedermera haft att yttra sig, synes utgå ifrån att ifrågavarande förmåner icke utan vidare kunna avhändas den som i likhet med Eiserman erhållit landskamrerarefullmakt med rätt att åtnjuta den lön och övriga förmåner, som äro förenade med samma tjänst enligt 1878 års stat.

Ang. ifrågasatt ersättning till f. d. landskamrerarens G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster. (Forts.)

Det är på grund av dessa utredningar, som nu statsrådet och chefen för socialdepartementet framlagt förevarande proposition. Här har under debatten framhållits, att Eiserman har möjlighet att väcka rättegång. Men justitiekanslersämbetet erinrar, att Eiserman vid en sådan rättegång har en given fördel i den tolkning löneregleringskommittén givit en sådan rätt som Eisermans ävensom i statsmakternas något oklara ställningstagande 1922 samt måhända även i den av reservanterna inom statskontoret i föreliggande ärende uttalade mening, vars innebörd synes vara, att statsmakterna skulle år 1925 på en gång erkänt och underkänt Eisermans rätt i den omfattning denne gjort gällande. Det lär icke vara riksdagen värdigt att avslå en sådan framställning från en man, vilken gjort landet så stora tjänster. Hans energiska och redbara pliktuppfyllelse har tillfört staten många miljoner. Det finns naturligtvis skattedragare, icke minst inom min egen grupp, som anser att landskamrerare Eiserman framträtt alltför nitiskt, när det gällt att skaffa inkomster åt staten. Men jag tror att detta beror på bristande kännedom om Eiserman. Jag har haft tillfälle att arbeta tillsammans med Eiserman såväl i kommittéer här i Stockholm som hemma i taxeringsangelägenheterna, och jag kan försäkra, att om också Eiserman velat ha reda och ordning, har han också visat det största tillmötesgående mot deklaranter, som haft fullt fog för sina förklaringar och nöjaktigt kunnat lämna upplysningar. Men det är ofta så, att om man vill försöka åstadkomma rättelse, blir det missförstånd. Detsamma var förhållandet, när det gällde omändring av deklarationsformulären, som icke allenast skulle tjäna till bättre kontroll över de skattskyldige utan även utgöra ett stöd för att vederbörande följer de uppgifter, som lämnats, om dessa äro med sanningen överensstämmande.

Jag ber, herr talman, att under åberopande av vad jag nu framhållit få yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herr *Winkler*.

Herr **Sköld:** Herr talman! När jag åhörde herr Janssons i Falun anförande, kunde jag icke annat än göra den reflexionen, att statsutskottet nog illa förstått vad saken gäller. Den argumentation, som ligger bakom utskottets avslagsyrkande, är egentligen denna: denne man är en tjänsteman i hög ställning, några billighetsskäl kan man icke tala om, alltså kan icke den kungl. propositionen bifallas, men det må bli vederbörandes ensak att vid domstol vinna sin rätt. Det är alldeles givet, att när det är fråga om ett privaträttsligt förhållande mellan en enskild man och staten, det ofta kan vara rimligt, att man icke går rättvisan i förväg, såvida icke starka billighetsskäl föreligga. Det har många gånger varit så, att vi här i riksdagen intagit den ståndpunkten, att vederbörande vid domstol får skaffa sig rätt. Jag skulle alltså förstått utskottets ställning, om det nu förelegat en privaträttslig tvist mellan en enskild man och staten, men jag fäster kammarens uppmärksamhet på att här är det i stället fråga om, huruvida en statens tjänsteman har rätt till vissa löneförmåner. Spörsmålet är alltså detta: skall staten i godo utbetala löneförmånerna eller skall ämbetsmannen genom process tvinga staten härtill?

Jag skall icke, lika litet som herr Jansson i Falun, fördjupa mig i själva det juridiska spörsmålet. Men saken ligger till så, att statskontoret enhälligt förklarat, att Eiserman har rätt till detta belopp, under det att justitiekanslersämbetet yttrat sig mera försiktigt. Ingen kan emellertid säga, att ämbetet uttalat, att Eiserman saknar möjlighet att vid domstol vinna rätt. Den frågan är tvistig, men så vitt utredningen visar, finnes det god anledning antaga, att han vid domstol skulle kunna tilltvinga sig ifrågavarande ersättning. Då uppstår verkligen en intrikat fråga: skola statsmakterna tvinga en av sina anställ-

Ang. ifrågasatt ersättning till f. d. landskamreraren G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster. (Forts.)

da att vid domstol utfå sin rätt till löneförmåner? Jag menar, att riksdagens anseende kräver, att man icke låter det gå till en sådan ytterlighet. Det är naturligtvis detta, som ligger bakom regeringens framställning. När regeringen här åberopar billighetsskäl, är det icke ett försök att få riksdagen att tolka lönebestämmelser utan ett försök att få denna sak ur världen utan att man ger sig in på en rättslig prövning i detalj. Man har ansett — och det anser jag också för min del — att det icke kan vara rimligt att en man av Eisermans kvalitet, en man som — det har vitsordats från flera håll — gjort den svenska staten så stora tjänster och som varit ett lysande föredöme i fråga om pliktuppfyllelse och arbetsamhet, skall vägras denna ersättning, när det t. o. m. upplyses om att han icke är förmögen utan blott har att leva på sin lön och sin pension. Lägger man tillsammans allt detta, kommer man till det resultatet, att det väl ändå är riktigt att undvika det pinsamma uti, att en ämbetsman genom process tilltvingar sig löneförmåner. Det är bättre att stryka över denna sak och låta den försvinna. Får han sina 32,000 kronor, är saken ur världen, så mycket mera som det är klart uppvisat, att det icke finnes ett enda liknande fall och det sålunda icke kan bliva fråga om något prejudikat för framtiden.

Jag tillåter mig, herr talman, att vädja till andra kammaren att bifalla den kungl. propositionen, till vilken jag yrkar bifall.

Häruti instämde herrar andre vice talmannen *Bengtsson*, *Jönsson* i Revinge och *Paulsen* samt fru *Nordgren*.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Det är klart, att man kan resonera som herr Sköld; även vi ha varit inne på den linjen, att det skulle vara ovärdigt av statsmakterna, att en tjänsteman måste gå processvägen för att utfå sin rätt. Men det är ju ofta så, när man behandlar lönespörsmål, att man kommer i tvist om tolkningen av givna bestämmelser. Justitiekanslersämbetet har ju varit inne på frågan, om statsmakterna, sedan en viss procentsats fastställts för provisionen vid landstingsuppbörden, haft rätt att företaga en ändring vid olika tidsskeden beroende på de föreliggande förhållandena. Vi ha med hänsyn därtill ansett, att frågan är av den betydelsen, att det kan vara lämpligt att få ett domstolsutslag, även om denna ordning i föreliggande fall kan anses staten mindre värdig, såsom herr Sköld uttryckte sig. Jag tror som sagt, att det kan vara fördelaktigt med ett sådant utslag för att undvika konsekvenser i framtiden. Visserligen har det sagts i den kungl. propositionen, att det inte föreligger några liknande fall. Ja, det säges alltid när man kommer med en sådan framställning, men riksdagens ledamöter torde ha sig bekant, att det dröjer icke länge förrän det är någon som kommer och förklarar: om icke detta fall är precis likadant som det tidigare, så är det åtminstone analogt. Det är detta som gjort, att vi i utskottet blivit så rädda för konsekvenserna av ett dylikt beslut och att vi ansett det olämpligt att — åtminstone ur utskottets synpunkt — föreslå riksdagen sådana åtgärder. Vilja sedan kamrarna fatta ett annat beslut, må det vara hänt, men vi ha ansett oss skyldiga att framhålla de motiv och synpunkter, som man enligt vår åsikt bör lägga på frågan.

Vad nu läget i Malmöhus län beträffar, är det specifikt, att vägskatten utgör ett synnerligen stort belopp av landstingsuppbörden. Vägunderhållet har successivt övergått från att utföras in natura till att betalas kontant. I den mån det utförts in natura, har det icke varit synligt på skattesedlarna, men nu, efter det vägstyrelserna övertagit underhållet, blir det alltmera synligt. På det sättet tillkom det en landstingsuppbörd, som icke fanns när tjänsten tillsattes. Jag anser sålunda, att man kan tvista om Eisermans lagliga rätt, och

Ang. ifrågasatt ersättning till f. d. landskammerraren G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster. (Forts.)

utskottet har menat, att man icke skulle inlåta sig på den saken, då man icke tydligt och klart vet hur det hela ligger till.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson:** Herr talman! Jag skall med anledning av den siste ärade talarens anförande endast ytterligare understryka vad herr Sköld nyss framhållit, nämligen att det icke torde föreligga någon som helst risk för att ett beslut i enlighet med propositionen skulle kunna medföra några konsekvenser för framtiden, eftersom detta fall — vilket i propositionen är utrett och undersökt — är det enda fall som *kan* förekomma. Det finns inga andra tjänstemän kvar på den lönestat varom här är fråga, och ett beslut i överensstämmelse med propositionen kan därför icke innebära något betänkligt prejudikat med hänsyn till den framtida utvecklingen på området.

För övrigt ligger, så vitt jag kan se, saken till precis på det sätt som utvecklades av herr Sköld. Det är fråga om, huruvida statsmakterna skola tvinga en förtjänt ämbetsman att gå till rättegång för att få det som han anser vara sin rätt, helst som han i myndigheternas uttalanden fått ett starkt stöd för att han verkligen har rätt, eller om riksdagen för att förhindra en sådan åtgärd skall vara med om att av de starka billighetsskäl, som vid sådant förhållande föreligga, ge ett anslag på det sätt Kungl. Maj:t föreslagit. Jag tillåter mig, i likhet med vad här förut gjorts, vädja till kammaren att, med hänsyn till de särskilda skäl, som föreligga, och då inga betänkligheter ur konsekvenssynpunkt rimligen kunna åberopas, bifalla den kungl. propositionen.

Herr **Strindlund:** Herr talman! Man vill göra gällande, att man här icke skulle behöva vara rädd för några konsekvenser för framtiden, om riksdagen går in för det förslag som Kungl. Maj:t framlagt. Men i ett avseende skulle vi väl ansluta oss till en ny princip, nämligen om vi fastslå att starka billighetsskäl föreligga i ett fall som detta. Om man anser, att man kan åberopa billighetsskäl beträffande en ämbetsman som förutom lön uppbär 12,000 kronor om året såsom ersättning för mistade sportler och provisioner, har man otvivelaktigt gått in för en ny princip.

Man har vidare anmärkt på de argument, som framförts från utskottets sida, men det är väl klart, att utskottet måste svara på vad som säges i propositionen. Och vad är det som anföres där? Jo, det heter: »Med hänsyn till dessa omständigheter — som icke föreligga i något annat fall än detta — synas mig starka billighetsskäl tala för att Eiserman av statsmedel tillerkännes ersättning» etc. Det är detta utskottet svarat på; om den juridiska frågan varit klar, hade väl icke ens riksdagen behövt tillfrågas, utan vederbörande hade naturligtvis fått beloppet utan vidare. Det enda man motiverat förslaget med är billighetsskäl.

Jag undrar ändå, om man icke kommer sanningen ganska nära, ifall man fäster sig vid att vederbörande, som erhöll ersättning enligt en medeltalsberäkning som omfattar även kristiden, icke tidigare gjort anmärkning mot ersättningens storlek utan uppburit densamma år efter år tills han kom så långt efter år 1925 som nu är fallet. Först senare har han funnit, att han på grund av att vägstyrelserna numera övertagit vägunderhållet skulle ha uppburit större belopp i provision och alltså gjort förluster, och att det är därför som han nu långt efteråt kommer och gör anmärkning och begär, att riksdagen skall ge honom det belopp, som han förut icke brytt sig om att bevaka. Jag anser, att riksdagen icke kan bifalla denna anhållan, i synnerhet som det icke från något håll kan göras gällande, att ifrågavarande tjänsteman varit underbetald. Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Ang. ifrågasatt ersättning till f. d. landskamreraren G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster. (Forts.)

Herr **Sköld:** Herr talman! Efter herr socialministerns anförande bör det vara klart, att statsutskottets farhågor beträffande konsekvenserna äro oberättigade. Saken ligger ju till så, att Eiserman blev landskamrerare enligt 1878 års löneregleringen; sedan har det varit en löneregleringen år 1908 och en år 1925. Det kan alltså endast vara fråga om landsstatstjänstemän, som fått sin fullmakt före 1908 års löneregleringen. Det är lätt att räkna ut — och det har också skett — att det icke finns en enda person, för vilken motsvarande spörsmål kan uppkomma i framtiden. Man får väl, när det gäller konsekvenserna, icke gå så långt, att vi taga hänsyn till hur det bör gå till vid kommande löneregleringar. Utan vi böra fråga oss: blir det några flera konsekvenser beträffande den 1925 års löneregleringen, som det här är fråga om. Svaret blir nej, och därmed är det argumentet borta.

Sedan äro vi tillbaka vid frågan, vad billigheten kräver i detta fall. Vi skola icke tolka ordet billighet på det sättet, att vi mena att denna person är så fattig och utan medel, att han därför måste hava ifrågavarande ersättning, utan vi skola säga, att det här gäller en förtjänt statens ämbetsman, som synes ha goda skäl för sin uppfattning att han har rätt att få vissa löneförmåner. Man bör då av billighetsskäl låta honom erhålla dessa utan att han först behöver processa med staten. Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet avlåtna propositionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sköld begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 81, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet avlåtna propositionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för japropositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Härefter företogs till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 82, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till statens tvångsarbetsanstalter samt till alkoholistvården jämte en i fråga om förstnämnda anslag väckt motion.

Ang. statens tvångsarbetsanstalter.

Sedan *punkten 1*, angående statens tvångsarbetsanstalter, föredragits, begärdes ordet av

Fru **Nordgren,** som yttrade: Herr talman! Såsom framgår av föreliggande utlåtande, har utskottet avstyrkt herr Petréns motion om ett arvode av 900 kr. till en rådgivande psykiater vid anstalten i Landskrona. Som ledamot av styrelsen för nämnda anstalt kan jag emellertid vitsorda behovet av en dylik rådgivning. Det är ju så, att bland det klientel, som vistas å anstalten, finnas åtskilliga,

Ang. statens tvångsarbetsanstalter. (Forts.)

som äro imbecilla, och undersökningar äro synnerligen väl behövliga för att man skall kunna utröna, vilken vård och behandling dessa äro i behov av. Att, såsom utskottet framhållit, ifrågavarande rådgivning icke skulle vara av behovet påkallat, därför att läkarvården vid anstalten relativt nyligen ordnats, är nog icke fullt riktigt. Denna läkarvård avser ju främst könssjukdomarnas behandling och när det gäller undersökningar av klienternas psykiska tillstånd måste man vända sig till andra håll. Att detta kunnat fortgå så länge, utan att styrelsen ansett det nödvändigt att göra någon framställning om en ändring häri, är beroende på att i anstaltens styrelse sitter en sakkunnig på detta område, professor Nerander, och denne har under en mängd av år — jag tror nästan sedan anstalten kom till — företagit dessa undersökningar. Man har sålunda hittills icke så starkt känt behovet i förevarande avseende. Men man kan icke begära, att professor Nerander i längden skall utföra detta arbete och dessutom har ju tillkommit den nya sinnessjuklagen, som innehåller vissa bestämmelser rörande de imbecillas behandling. Därför är det nödvändigt, att anstalten får tillgång till en rådgivande läkare på detta område. Jag hoppas alltså, att, fastän förslaget nu faller, Kungl. Maj:t skall, eventuellt efter vederbörlig framställning härom av styrelsen för anstalten, snarast gå i författning om denna frågas ordnande. Jag har intet yrkande; jag har bara velat anföra dessa synpunkter.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. vissa anslag till alkoholistvården.

Härpå föredrogs *punkten 4*, angående vissa anslag till alkoholistvården; och yttrade därvid:

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! I den här föredragna punkten har statsutskottet prutat 10,000 kronor på det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt i statsverkspropositionen. Det skulle ha varit önskligt, att utskottet för detta sitt prutande hade presterat några skäl. Man kan icke finna några sådana, åtminstone icke i utskottsutlåtandet. Det har sagts, att orsaken skulle vara den, att någon velat pruta 20,000 kronor och att sålunda prutningen på 10,000 kronor skulle vara en kompromiss. Detta kan man ju böja sig för i vanliga fall, men beträffande den sak, som det här gäller, borde vi så småningom ha kommit till det resultatet, att om det över huvud skall tänkas, att man ute i bygderna skall få fram folk, som förstår den lagstiftning, som statsmakterna uppdragit åt dem att tillämpa, måste det sörjas för att man får kunskap om lagstiftningen. När jag i fjol väckte en motion i detta ärende med yrkande att anslaget skulle höjas från det då utgående beloppet 30,000 kronor till 120,000 kronor, så ledde detta till att riksdagen höjde beloppet till 60,000 kronor, och utskottet erkände behovet av att något verkligen gjordes på här ifrågavarande område. Det klagas ganska ofta över att kommunerna icke lämna något stöd för denna sak. Det är naturligt, finner jag, ty när staten åt sig förbehållit alla dessa inkomster av rusdryckshanteringen, så är det orimligt att begära, att kommunerna skulle vidkännas kostnader för att fostra upp sådana, som ute i bygderna kunna handhava och tillämpa den lagstiftning, som staten vill genomföra. Det bör sålunda vara ett klart statsintresse och det bör vara angeläget för oss alla att se till, att den lagtillämpning, som här äger rum, företages av folk, som verkligen fått kunskap om vad det hela gäller, så att lagtillämpningen icke sker på måfå utan av människor, som äro insatta i lagstiftningens syfte.

Jag skall, som saken ligger till, icke göra något yrkande. Jag skulle emellertid vilja hemställa till chefen för socialdepartementet, att han icke på grund av den prutning, som ägt rum i år, låter sig förtröttas utan tager upp detta ärende till förnyad omprövning nästa år, så att vi kanske så småningom komma därhän, att vi uppnå ett rimligt och riktigt resultat i föreliggande ärende. Jag har som sagt intet yrkande.

Ang. vissa anslag till alkoholistvården. (Forts.)

Herr **Lithander:** Herr talman! Jag skall icke ingå närmare på vad den siste ärade talaren yttrade. Men jag fäste mig vid att han uttryckte ett önskemål, att ifrågavarande ärenden handhavas av folk, som verkligen äro insatta i vad det hela gäller. Jag skulle vilja instämma i det önskemålet, och jag skulle vilja precisera fallet på det sättet, att jag säger, att det vore lyckligt om vad som hände i Mora för någon tid sedan icke upprepas. Det är mycket önskvärt, att man tager på dessa saker på annat sätt än där skedde, och jag tror att det även vore i nykterhetens intresse, att man icke framdeles ginge till väga så. Jag har icke heller något yrkande.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag antager, att herr Lithander icke menade Mora utan Orsa. Om herr Lithander hade passat på, när vi behandlade åttonde huvudtiteln för ungefär en månad sedan, hade han haft tillfälle att göra sin anmärkning på den rätta punkten.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 10.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Finland för undvikande av dubbelsbeskattning beträffande direkta skatter blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Å föredragningslistan var vidare upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 27, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3, angående tilläggspension åt förre folkskolläraren E. H. Holmberg.

Ang. ifrågasatt tilläggspension åt förre folkskolläraren E. H. Holmberg.

I två inom riksdagen väckta motioner, nämligen nr 46 inom första kammaren av herr *Johan Bernhard Johansson m. fl.* och nr 42 inom andra kammaren av herr *Andersson* i Falkenberg *m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta att till folkskolläraren *Erik Henning Holmberg* i Varberg, som vid sin avgång från folkskollärarbefattning från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. tilldelats en pension av 1,159 kronor 9 öre, skulle utgå en tilläggspension av 999 kronor 45 öre eller till så stort belopp att slutsumman uppginge till $^{28}/_{33}$ av hel tjänstepension.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. ifrågasatt tilläggspension åt förre folkskolläraren E. H. Holmberg. (Forts.)

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Johan Peter Johansson, Norman, C. Bengtsson, Winkler* och *Andersson* i Falkenberg, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte medgiva, att förre folkskolläraren Erik Henning Holmberg finge från och med den 1 januari 1931 under sin återstående livstid från statens pensionsanstalt uppbära, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, en årlig tilläggspension av 738 kr. 63 öre, med rätt att å sammanlagda pensionsförmånen åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Det ärende, som här föreligger, avhandlar egentligen en viss princip, nämligen principen om en tjänsteman skall få uppbära pension efter de avgifter han erlagt härför eller icke. Ärendet är ju författningsenligt behandlat av vederbörande pensionsanstalt så att härutinnan är ingenting att erinra. Då ärendet emellertid är ovanligt och det dessutom gäller en för de anställda, som äro anslutna till pensionsanstalten, viktig princip, har jag velat något redogöra för hur ärendet egentligen ligger till.

Jag ber att få meddela — det framgår för övrigt av handlingarna — att den person, som det här är fråga om, nämligen folkskollärare Holmberg, bestritt lärartjänst under åren 1891—1921 och under åren 1925—1930, under åren 1893—1921 såsom ordinarie lärare. Holmberg har haft ledighet för enskild tjänst under tiden 1917—1920 och lämnade sin ordinarie tjänst 1921. Det framgår vidare att han 1925 sökte återinträde såsom ordinarie lärare, men att han icke fick denna sin ansökan beviljad. Han fick emellertid samma år anställning som e. o. lärare och innehade denna tjänst under åren 1925—1930, då han erhöll pension. Holmberg gjorde 1929 framställning till Kungl. Maj:t om att pensionen skulle få beräknas på ett pensionsunderlag såsom för ordinarie tjänstinnehavare. Denna framställning gick först på remiss till folkskolinspektören, som tillstyrkte densamma. Sedan gick ärendet på remiss till skolöverstyrelsen, som ansåg att framställningen borde helt bifallas. Om så icke kunde ske, ansåg skolöverstyrelsen att pension borde utgå efter de grunder, som gälla för ordinarie tjänst, d. v. s. på $^{28}/_{33}$ av hel pension, d. v. s. för den tid Holmberg tjänstgjort såsom ordinarie lärare. Remissen gick sedan till statens pensionsanstalt, som ansåg, att man icke kunde bifalla ansökningen, då det vore principiellt stridande mot reglementet för pensionsanstalten. Man antydde emellertid att ansökningen, om särskilt starka billighetsskäl talade för densamma, borde bifallas. Sådana skäl förelågo emellertid enligt anstaltens uppfattning icke i ifrågavarande fall och därför avstyrkte anstalten bifall till framställningen. Remissen gick sedan till statskontoret, som instämde i pensionsanstaltens utlåtande, och framställningen föranledde på grund härav icke från Kungl. Maj:ts sida någon åtgärd.

Vi, som stå bakom den föreliggande motionen, känna till att här föreligga vissa billighetsskäl, som tala för ett bifall till den framställning, som gjorts av Holmberg. Vilka äro dessa skäl? Jo, först och främst att Holmberg under hela den tid han innehaft tjänsten inbetalat pensionsavgifter i enlighet med för ordinarie lärare gällande grunder. Han hade sin ordinarie lärarbefattning under 25 år och dessutom under de tre år under vilka han hade tjänstledighet. Vidare har staten, då staten övertog folkskollärarnas pensionsinrättning, icke endast övertagit de tillgångar, som följde med denna pensionsinrättning utan även de förpliktelser, som åvilade folkskollärarnas pensionsinrättning, och dessa förpliktelser voro av den beskaffenheten, enligt vad som

Ang. ifrågasatt tilläggspension åt förre folkskollärare E. H. Holmberg. (Forts.)

meddelats mig — jag har icke haft möjlighet att undersöka saken — att Holmberg skulle haft rätt att tillgodoräkna sig pension i enlighet med de avgifter han inbetalat. Vidare vilja vi såsom skäl för vår ståndpunkt anföra, att det i de allra flesta fall för att icke säga utan undantag förhåller sig så att en statens tjänsteman eller annan tjänsteman, som är ansluten till pensionsanstalten, får pension icke efter den lägsta lönen och lägsta tjänstegraden han innehar, utan han får pension efter den högsta lönen och detta nästan utan undantag. Här är förhållandet det motsatta. Det förhåller sig nämligen så, att Holmberg fick pension såsom extra ordinarie lärare, därför att han av vissa föreliggande omständigheter innehade denna tjänst, då han blev pensionsberättigad, men han har under större delen av sin folkskollärartid tjänstgjort såsom ordinarie lärare och under hela den tiden inbetalat pensionsavgifter såsom ordinarie lärare.

Ett annat skäl, som talar för bifall, är att Holmberg, då han avgick från sin tjänst såsom ordinarie lärare, icke hade kunnat tvingas därtill. Han hade författningsenligt haft rätt att bibehålla tjänsten och hade kunnat tjänstgöra under kortare eller längre tid på året och i övrigt uppehållit platsen med vikarie. Han valde att avgå. Den anställning han fick var, såsom ofta var fallet under kristiden, av tillfällig natur och den stod efter kort tid icke längre till förfogande. Vidare föreligga vissa rena billighetsskäl, som tala för bifall, rena personliga skäl, som jag icke har anledning att närmare ingå på.

Nu har utskottet grundat sitt avslagsyrkande på de avstyrkanden, som föreligga från pensionsanstalten och statskontoret och hänvisar vidare till att ärendet varit prövat av Kungl. Maj:t. Man säger också att om särskilda billighetsskäl talade för framställningen hade det varit möjligt att överväga ett bifall till densamma, men utskottsmajoriteten anser liksom statskontoret att dessa billighetsskäl icke här föreligga. Reservanterna däremot, till vilka jag inom utskottet har anslutit mig, anse att här föreligga sådana exceptionella förhållanden att ett bifall till framställningen i huvudsak hade bort kunna ske. Reservanterna grunda sitt yrkande på att Holmberg hade tjänstgjort 28 år såsom ordinarie lärare. Han hade under denna tid betalat avgifter till pensionsinrättningen och pensionsanstalten för ett pensionsunderlag av 2,250 kronor. När han nu erhöll pension, fick han icke pension efter det belopp, på vilket pensionsunderlaget för ordinarie lärare var grundat och för vilket han betalat sina avgifter, utan han erhöll pension på ett pensionsunderlag av knappast mer än hälften, nämligen 1,275 kronor. Vi reservanter anse vidare att några betänkliga konsekvenser i föreliggande sak icke kunna befaras, ty de fall av liknande art, som här kunna ifrågakomma, äro synnerligen sällsynta. Det är väl tvivelaktigt, om man kan leta upp så många fall till av samma art. Vi anse vidare, att det är en ren humanitär rättvisa att, då en person tjänstgjort under 30 år och av denna tjänstetid i 25 år innehaft tjänst såsom ordinarie och därunder betalat pensionsavgifter, han då skall få räkna sig till godo pension efter de tjänsteår, han innehaft och den tjänstegrad, han tillhört. I detta fall skulle alltså Holmberg få pension såsom för ordinarie för de 25 år han tjänstgjort såsom ordinarie lärare och såsom för e. o. lärare för den tid av fem år han tjänstgjort såsom sådan.

Det är från dessa utgångspunkter, som reservanterna hemställa om bifall till ett yrkande sådant det i denna reservation är formulerat, och jag ber, herr talman, för min del få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Ang. ifrågasatt tilläggspension åt förre folkskollärare E. H. Holmberg. (Forts.)

Herr **Bäcklund:** Herr talman! Den ärade motionären och reservanten, herr Andersson i Falkenberg, har ju talat vackert och även länge för bifall till motionen och vad han anförde kan ju låta bestickande nog. Men utskottet har i varje fall icke kunnat tillägna sig den uppfattningen, som, enligt vad han gjorde gällande, skulle vara den riktiga. Det är visserligen sant att Holmberg har tjänstgjort länge såsom ordinarie folkskollärare, men han har övergått på egen begäran till enskild tjänst den 1 mars 1921 och där stod han kvar till den 1 september 1925, då han återantogs såsom e. o. folkskollärare i Varbergs skoldistrikt. Han tog ju avsked 1921 därför att han hade fått en annan anställning, en anställning i en av kristidsbankerna, och den anställningen ansåg han väl vara bättre än folkskollärartjänsten. Han gjorde alltså sitt val. Att banken sedan gick dåligt kan väl icke staten eller kommunen lastas för, utan det är väl en sak som icke bör för Holmberg grundlägga särskilt ömmande omständigheter i pensionshänseende.

Med anledning av vad som förekommit ingick Holmberg i november 1929 till Kungl. Maj:t med framställning om rätt att vid blivande avgång från sin e. o. befattning komma i åtnjutande av pension i enlighet med det för ordinarie lärare gällande pensionsunderlaget. Skolöverstyrelsen tillstyrkte bifall till ansökningen, men om ansökningen icke kunde bifallas föreslogs i andra hand en pension uppgående till $^{28}/_{33}$ av hel pension. Statens pensionsanstalt däremot avstyrkte på det bestämdaste och ansåg att Holmberg icke alls vore berättigad till eller borde ifrågakomma till pension såsom för ordinarie folkskollärare. Pensionsanstalten säger bl. a. i sitt utlåtande att »den åberopade omständigheten, att Holmberg tidigare under lång tid varit ordinarie folkskollärare, syntes i och för sig icke kunna betraktas som ett dylikt skäl, eftersom han frivilligt lämnat denna tjänst för att ägna sig åt annan verksamhet. Och då i övrigt icke syntes föreligga någon omständighet, som skulle tala för ett bifall till ansökningen, funne pensionsanstalten sig för sin del förhindrad tillstyrka framställningen.» Pensionsanstalten måste väl anses vara mycket sakkunnig på detta område, vad det gäller pensioner, framför allt till lärarpersonal. Sedan har statskontoret avgivit utlåtande och instämt med pensionsanstalten och sedan har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 mars 1930 beslutat, att ansökningen icke skulle föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Ärendet har alltså prövats av Kungl. Maj:t, som ställt sig på pensionsanstaltens och statskontorets sida.

Efter ansökan företog pensionsanstalten prövning av frågan om Holmbergs pensionsrätt och tillerkände honom genom beslut den 17 oktober 1930 avkortad pension till belopp av 1,159 kronor och 9 öre räknat från och med den 1 juli 1930. Han fick alltså $^{30}/_{33}$ av pensionen såsom e. o. folkskollärare. Därtill var han enligt pensionsanstaltens mening berättigad och det har han fått. Hade Holmberg t. ex. haft en annan anställning, en statsanställning, skulle han vid avgång på egen begäran förlorat all rätt till pension. Nu har han haft förmånen att icke förlora all rätt till pension, ehuru han avgick och övergick till enskild verksamhet och han har också tillerkänts pension. Men så hade icke blivit fallet därest han innehaft statstjänst. Dessutom förefaller det mig, att återanställning såsom e. o. befattningshavare hade varit omöjlig, om han slutat en ordinarie statsanställning. Jag tror knappast, att det varit möjligt att under sådana förhållanden överhuvud taget komma tillbaka till en statsanställning. Han fick i alla fall, efter att ha varit borta i fyra år, komma tillbaka och bli e. o. lärare, en förmån alltså, som väl knappast skulle tillkommit honom, om han varit innehavare av statstjänst, och han fick också, som jag nämnde, pension. Det torde också kunna sägas att det knappast heller funnits möjlighet att i statstjänst få, såsom Holmberg, fyra års sammanhängande tjänstledighet under åren 1917—1921, alltså åren innan han avgick från den ordinarie tjänsten för att ägna sig åt enskilda angelägenheter. Jag tror icke, att det skulle ha lyckats,

om det hade gällt en statstjänst, men nu var han kommunalanställd och då har det lyckats och nu vill man i pensionshänseende t. o. m. ge honom påbröd också.

Ang. ifrågasatt tilläggspension åt förre folkskollärare E. H. Holmberg. (Forts.)

Jag anser för min del att utskottet haft mycket goda skäl för sitt förslag och utskottet har ju ställt sig på den ståndpunkt, som pensionsanstalten, statskontoret och Kungl. Maj:t ha intagit i denna fråga. Det finns ingen anledning att bifalla ens reservanternas förslag, trots att de ändrat motionens yrkande avsevärt ifråga om beloppet och kommit till ett annat belopp, när de räknat om det hela. Det är ju många reservanter här och det har ju sin givna förklaring. Två reservanter äro folkskollärare, en är motionär, och sedan ha vi herr Winkler och herr Bengtsson i första kammaren. Jag tror nästan, att jag har så pass klart för mig, varför de två sistnämnda kommit med bland reservanterna, att jag också skulle kunna ge goda skäl därför, om så skulle påfordras.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr *Edberg* instämde häruti.

Herr **Winkler:** Jag hade knappast tänkt yttra mig i denna fråga, ty utskottet har ju i frågan avgivit ett långt och innehållsrikt betänkande och vi böra icke uppehålla oss alltför länge vid varje fråga. Men när herr Bäcklund nämnde, att jag skulle ha särskild anledning att i denna fråga ställa mig på sätt jag gjort, vill jag säga, att jag känner icke till någon sådan anledning. Vi ha ju ofantligt många gånger varit med om i bankoutskottet att behandla ärenden av liknande art som detta, och jag har icke vid tidigare tillfällen varit med om att icke till var och en som varit i statens tjänst giva pension för den tid de tjänstgjort där. Jag vet mycket väl, att man icke i bankoutskottet behandlar frågor om pensioner till dem, som juridiskt äro berättigade därtill. Vi behandla icke i bankoutskottet, herr Bäcklund, fall som juridiskt ligga klara, utan vi ha ju bara att göra med regleringen av pensioner och understöd. Huru många gånger har det icke skett att vi vid sådana tillfällen tillstyrkt pensioner eller understöd till såväl arbetare som änkor efter sådana, som för lång tid tillbaka lämnat sina befattningar i statens tjänst och övergått till enskild tjänst eller för att bedriva rörelse för egen räkning. Jag kan icke förstå, hur bankoutskottet eller någon annan kunnat komma till annat resultat i denna fråga än att mannen i fråga bör ha $^{25}/_{33}$ pension såsom ordinarie lärare och $^{5}/_{33}$ pension såsom e. o. lärare. Hur många gånger, herr Bäcklund, har det icke varit fråga om att bevilja pensioner eller understöd åt dem som övergått till privat tjänst? Uppenbarligen har Holmberg, när han avgick, varit i den tron att han icke skulle bli folkskollärare igen och att han skulle lyckas med sitt företag, ehuru så icke blev fallet. Men många finnas som icke ha lyckats därmed och återgått till sina tidigare befattningar. Nu återgick icke Holmberg till sin ordinarie tjänst utan han blev endast e. o. lärare och fick lägre avlöning därför och det är icke annat än riktigt, att han får pension såsom e. o. lärare för den tid, han tjänstgjort såsom sådan. Men det är upprörande och orättvist om denne man icke skall få pension såsom ordinarie lärare för $^{25}/_{33}$ av sin tjänstgöringstid såsom ordinarie. Jag vågar påstå, att det är riktigt, om kammaren följer reservationen i denna fråga. Att det sedan ligger något bakom detta, som gör att herr Bäcklund och andra så intensivt sätta sig emot framställningen, vill jag icke dölja. Jag var förvånad över att man i utskottet kunde föra sådana resonemang om denne man, som verkligen privat gjordes. Vi skola icke tala om att han varit bankdirektör eller att han åtagit sig annan tjänstgöring, samtidigt som han utövade sin folkskollärartjänst. Frågan är väl, hur länge har han varit folkskollärare och hur länge har han varit ordinarie folkskollärare och hur länge har han varit e. o. folkskollärare. Därpå bör kammaren och jag hoppas även medkammaren basera pensionsbeloppet.

Ang. ifrågasatt tilläggspension åt förre folkskolläraren E. H. Holmberg. (Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Med herr Winkler förenade sig herrar *Andersson* i Lindome och *Larson* i Tönnersa.

Herr **Lovén:** Herr talman! Då utskottets ärade vice ordförande med anledning av herr Bäcklunds anförande säger: hur många gånger ha vi icke i bankoutskottet tillstyrkt pensioner eller understöd till personer, som lämnat statens tjänst för länge sedan, eller till deras efterlevande, så må nog detta i och för sig vara alldeles riktigt, men härvidlag är dock att märka, att detta gäller personer, som eljest icke skulle fått något understöd alls. Det har gällt personer, som icke haft rätt att få någonting och vilkas framställningar om understöd avstyrkts av myndigheterna. I dessa fall har då bankoutskottet någon gång tillstyrkt mindre understöd. Men denne folkskollärare Holmberg har faktiskt fått sin rätt, han har fått dessa 1,159 kronor 9 öre i pension. När nu herr Winkler vill, att vi skola följa reservanterna och korrigera myndigheternas beslut, så ber jag få erinra därom, att herr Winkler själv annars håller ganska hårt på att statsmyndigheterna skola tillerkännas vitsord för sina åtgärder och yttranden. Här ha statskontoret och pensionsanstalten sagt, att Holmberg fått sin rätt, men den här gången vill herr Winkler, att kammaren skall korrigera statens myndigheter, vilka avstyrkt den föreliggande framställningen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Winkler begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 3 av utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning medelst tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 4—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. beräkningen av den fanjunkaren A. Wickberg tillkommande pensionen.

Härpå föredrogs *punkten 7*, angående beräkningen av den fanjunkaren A. Wickberg tillkommande pensionen; och yttrade därvid:

Herr **Holmström:** Herr talman! Den fanjunkare, som avses i min nu föreliggande motion, tog avsked från tjänsten med pension den 2 februari 1917. Ungefär samtidigt med honom uppnådde två av hans regementskamrater, ock-

Ang. beräkningen av den fanjunkaren A. Wickberg tillkommande pensionen. (Forts.)

så fanjunkare, pensionsåldern. Dessa tre herrar hade, då pensionsåldern nalkades, haft en del funderingar över hur de skulle göra; om de skulle taga avsked omedelbart eller om de skulle begagna sig av den rätt, man då hade att stå kvar i tjänsten efter pensionstidens inträdande under ytterligare högst tre år. De funderade över saken just därför, att de visste, att det pågick en utredning angående det militära pensionsväsendet. Och de kunde sålunda räkna med, att om de stode kvar i tjänst ytterligare en tid, så skulle riksdagen kanske fatta ett beslut, varigenom de kunde få en högre pension än om de omedelbart avginge. De voro så pass försiktiga, att de gingo upp till sin regementschef och rådgjorde med honom. Han var i sin tur så försiktig, att han skrev till arméns pensionskassa och frågade, hur saken låg till. Vederbörande byråchef i arméns pensionskassa var i sin tur så försiktig, att han rådfrågade en ledamot av den kommitté, som utredde denna pensionsfråga, för övrigt en medlem av riksdagen. Byråchefen lämnade därefter det beskedet, att det skulle dröja så länge, innan denna fråga komme upp i riksdagen, att dessa fanjunkares respittid då skulle vara ute. Inför det beskedet togo de sitt parti och avgingo.

I en motion, som jag väckte redan 1924, hemställde jag, att dessa tre underofficerare borde få pension i likhet med vad de skulle ha fått, om de begagnat sig av sin rätt att stå kvar i tjänsten. Den motionen avslogs av riksdagen. Två av dessa underofficerare ha haft — och ha alltjämt — enskild anställning, medan däremot den, som jag nu motionerat om, har tjänstgjort som rullföringsbiträde. Han har således efter pensionsålderns inträdande haft anställning i statens tjänst. Jag anser just därför, att det är behjärtansvärt, att han, då han nu måste lämna denna tjänst och därvid får endast en liten pension, också får pensionsförbättring. Det är således endast om honom, som min nu förevarande motion rör sig. Om denne man begagnat sin rätt och avgått först efter ingången av år 1919, så hade han kommit i åtnjutande av full pensionsförbättring, och hade han kvarstått i tjänst efter ingången av senare halvåret 1918, så hade han fått halv pensionsförbättring. Nu får han ingen pensionsförbättring alls.

Utskottet har avstyrkt motionen och därvid fallit tillbaka på sitt yttrande över 1924 års motion. Utskottet erinrar om en utredning, varav framgått, att antalet befattningshavare vid armén, vilka, utan utnyttjande av respittiden, avgått vid uppnådd pensionsålder, torde uppgå till minst ett hundratal. Detta åberopar utskottet naturligtvis i avsikt att det skall verka avskräckande med hänsyn till konsekvenserna. Detta är ett slag i luften. Kärnpunkten i min motion är icke, att denne fanjunkare avgått *före* respittidens utgång, utan att han *före* sin avgång har hört sig för om möjligheten till pensionsförbättring och att han därvid av ett statens organ blivit vilseledd. Detta har varit huvudargumentet för mig.

Vidare säger utskottet, att det på den tiden — under krigsåren och den då rådande högkonjunkturen — var mycket vanligt, att man icke begagnade sig av rätten att uttaga respitåren, emedan det då var lätt att få väl avlönade befattningar i enskild och även i offentlig tjänst. Ja visst var det så i många fall. Men denne man har dock i handling tydligt visat sin avsikt att stå kvar, om det fanns någon utsikt för honom att få pensionsförbättring.

Gentemot detta utskottets uttalande vill jag också säga, att det även fanns andra skäl för att man icke tog ut respitåren. Förhållandet var nämligen det — och det gäller både officerare och underofficerare — att de, som togo ut respitåren, voro illa sedda av kamraterna i sina respektive kårer. Ty därigenom att de stannade kvar i tjänst blevo befordringarna i kårerna stoppade. En fanjunkare, som var pensionsmässig, men föredrog att stå kvar i tjänst, stängde alltså en sergeant av första klassen från att bliva befordrad till fan-

Ang. beräkningen av den fanjunkaren A. Wickberg tillkommande pensionen. (Forts.)

junkare. Härigenom blev åter en sergeant av andra klassen stängd från uppflyttning till sergeant av första klassen. (På den tiden var det ett visst antal beställningar inom varje lönegrad och icke som nu ett visst antal tjänsteår för uppflyttning i löneklasser.) Och slutligen blev ett underbefäl hindrad i befordran till sergeant av andra klassen. Man tittade därför snett på dessa, som stodo hindrande i vägen. De, som begagnade sig av respitåren, fingo således många gånger en känsla av att stå i vägen för de yngre kamraterna. Och därför var det många, som föredrogo att avgå omedelbart. Detta skäl till att vederbörande avgingo från tjänsten var minst lika vanligt, som det utskottet här åberopar.

Utskottet säger också, att innehållet i den av mig åberopade skrivelsen från arméns pensionskassa synes vara utan betydelse för frågans bedömande, »enär den till 1919 års lagtima riksdag avlåtna framställningen om pensionsförbättring icke sammanhängde med det i berörda skrivelse avsedda förslaget till ny militär pensionslag». Ja, det där är formaliteter, som möjligen herrar i bankoutskottet fästa sig vid. Men icke fäster sig gemene man vid sådant. Han fäster sig vid själva saken, nämligen beskedet om att det icke kan bli någon pensionsförbättring. För min del tror jag, att icke ens en rent formell tolkning av denna skrivelse från arméns pensionskassa kan giva utskottet anledning att uttala de ord, jag nyss anfört. Skrivelsen slutar nämligen på följande sätt: »Av allt att döma kommer det sålunda att dröja mycket länge och åtminstone till dess mera lugna förhållanden inträtt, innan den militära pensionsfrågan blir ordnad på ett mera tillfredsställande sätt.» Sålunda ett helt generellt uttalande om att det kommer att dröja mycket länge, innan den militära pensionsfrågan blir ordnad.

Även arméförvaltningens civila departement har uttalat sig i saken, sägande såsom sin mening, »att ett bifall till motionen syntes kunna medföra vittgående konsekvenser, bland annat krav på tilläggspension för andra rullföringsbiträden ävensom för rullföringsbefälhavare, vilka avgått från beställning på stat före ikraftträdande av den år 1919 beslutade pensionsförbättringen». Ja, det där är också ett slag i luften. Det är icke den omständigheten, att mannen i fråga är *rullföringsbiträde*, som varit huvudsynpunkten för mig, utan det är — jag säger det ännu en gång — den att han *av statens egna organ blivit vilseledd*. Och just därför menar jag, att riksdagen har skyldighet att klä skott och ge honom rättvisa.

Nu är det, herr talman, naturligtvis ingen idé för mig att här yrka bifall till motionen, men jag har icke kunnat låta bli att säga detta. Och jag lovar att återkomma med motionen en gång till, ty jag anser, att här är det fråga om en rättvisa, som riksdagen är skyldig att öva mot en statens tjänsteman.

Herr *Laurén* instämde häruti.

Herr **Winkler:** Herr talman! Jag har redan nämnt, att vi icke få gå i detalj vid alla de olika punkter, som finnas upptagna i detta bankoutskottets utlåtande nr 27. Det är uppenbart, som var och en förstår, att vi i bankoutskottet icke kunna behandla alla dessa ärenden på en dag. Jag har gjort en liten annotering, och av den finner jag, att detta ärende behandlades i bankoutskottet den 30 mars, men när vi gick till behandlingen av frågan, hade vi, herr Holmström, satt oss in i denna sak efter en mycket vidlyftig debatt med dryftande av skälen för och emot. Tror verkligen min gode vän herr Holmström, att om jag och hans övriga partikamrater i bankoutskottet funnit, att det förelåg ringaste anledning att tillstyrka denna motion eller ringaste utsikt att riksdagen skulle bifalla den, tror herr Holmström då, att vi icke skulle åtminstone försökt att reservera oss?

Ang. beräkningen av den fanjunkaren A. Wickberg tillkommande pensionen. (Forts.)

Jag kan inte finna annat än att det är ganska självsvåldigt att år efter år komma igen med denna sak. År 1924 behandlades detta ärende lika noggrant som i år, och nu säger herr Holmström ändå, att han skall komma igen nästa år. Men det vill jag säga herr Holmström, att kommer han igen för tredje gången, så skriver utskottet ingenting annat än att utskottet, med hänvisning till vad utskottet förut yttrat, avstyrker motionen.

Då arméförvaltningens civila departement så bestämt avstyrkt motionen och sagt, att ett bifall till densamma kan medföra betydande konsekvenser och då vi i bankoutskottet äro alldeles eniga därom, att det icke finnes något enda motsvarande fall, där pension eller understöd beviljats, då vore det, det kan jag försäkra kammaren, icke klokt om kammaren ginge i motsatt riktning. Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Holmström:** Herr talman! När jag tänker återkomma nästa år, så ämnar jag naturligtvis skriva motionen ännu tydligare, så att utskottet verkligen får klart för sig vad huvudsyftet är i min argumentering, vilket utskottet nu synbarligen icke fått för sig.

Vad konsekvenserna beträffar, kan det väl icke gärna bli några sådana för andra än dem, som varit lika försiktiga som den man, jag nu motionerat om och alltså *hört sig för*, men blivit vilseledda.

Herr **Winkler:** Herr talman! Såvitt jag icke missminner mig — jag reserverar mig för den saken — var det en privat tjänsteman, som vederbörande förhörde sig hos, och statsmakterna kunna väl icke bli ansvariga för vad någon vem som helst uttalar som sin personliga åsikt. Jag vidhåller mitt yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pension åt generalkonsuln C. A. E. Silfwerhjelm.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 19*, angående pension åt generalkonsuln å extra stat i Calcutta C. A. E. Silfwerhjelm, yttrade:

Herr **Herou:** Herr talman! Det förekommer i detta betänkande vid en del punkter beslut av den art, att man måste fråga sig, efter vilka principer bankoutskottet egentligen beslutar. Det är sannerligen inte lätt att komma underfund med den vägledande principen för bankoutskottet, då utskottet går att pröva olika äskanden i pensionsfrågor. Jag har dock en känsla av att utskottet icke saknar principer, utan jag tror, att utskottet åtminstone i ett avseende har en mycket bestämd princip att gå efter, och denna princip, som utskottet aldrig frånträder, synes vara den, att ju högre inkomster och ju större möjligheter en tjänsteman har haft att spara undan för framtiden, ju större är det pensionsbelopp man föreslår för befattningshavaren i fråga. Omvänt kan man säga, att ju knappare lön en befattningshavare haft, ju mera staten hållit inne av lönen, ju mera staten berövat en arbetare i statens tjänst av det värde hans arbete representerat, desto mindre pension får han, om han överhuvud får någon pension alls. Egentligen borde ju alla pensioner, som utgå enligt särskilt beslut av riksdagen och som bifallas på grund av vissa särskilda skäl, och där således viss rätt till pension icke kan åberopas, utgå efter en viss behovsprincip, likartad för olika grupper och alltså lika stora pensioner beviljas för arbetaren som för konsuln och landshövdingen. Skulle det bli fråga om någon skillnad i det avseendet, så skulle det väl snarare vara

Ang. pension åt generalkonsuln C. A. E. Silfwerhjelm. (Forts.)

så, att den som haft minsta möjligheterna att spara för ålderns dagar, borde beredas en något litet högre pension.

I den nu föreliggande punkten är det ju fråga om en framställning om pension på 5,400 kronor åt en befattningshavare, som varit generalkonsul. Såsom stöd för framställningen har det åberopats, att han haft sin verksamhet förlagd till ett land, vars klimatiska förhållanden väsentligen försämrat hans hälsa och arbetsförmåga. Under sådana förhållanden, säger vederbörande departementschef, »tala starka billighetsskäl för att Silfwerhjelm efter uppnådda 60 år beredes pension av statsmedel». Vad är det då för billighetsskäl, som man nu här åberopar? Jo, att de klimatiska förhållandena hade försämrat hans hälsa under den tid, då han var generalkonsul i Kalkutta. Av samma betänkande framgår dels, att mannen i fråga såsom köpman bosatte sig därnere redan 1903 och alltså långt tidigare haft tillfälle att pröva på de klimatiska förhållandena i dessa sydliga länder, och dels att denne man efter år 1922 har haft en lön av 14,400 kronor samt att han därutöver uppburit ett ortstillägg på 19,400 kronor och dessutom ett extra ortstillägg med belopp som årligen fastställts av Kungl. Maj:t.

Jag vill här göra en jämförelse. Ni representanter för svenska folket, valda ombud »för stugornas folk», ni ha i bankoutskottet varit med om de oformligheter, som innebäras i förevarande utlåtande. En kolare, en smed eller en annan arbetare har också offrat krafter och hälsa. Vi ha exempel i detta utlåtande på sådana fall, där en person varit i statens tjänst i 30 år och — jag hänvisar till punkt 92 — haft en årsinkomst av 810 kronor, d. v. s. 50 öre i timmen, men i sådana fall ha bankoutskottets ärade ledamöter icke att föreslå något belopp skäligt eller billigt. Jag är övertygad, att det arbetande folket, till vilket ni, mina herrar, vädja i valrörelsen, skall göra jämförelser och förstå att draga lärdom av den politik, som bedrives i bankoutskottet, där man beträffande f. d. konsuler, som haft, som jag påvisat, över 14,000 kronor i lön samt därtill ortstillägg av 19,400 kronor och vidare extra ortstillägg, säger, att det är »starka billighetsskäl» för pension av 5,400 kronor, men där man, när någon kommer med ett krav om pension för en smed, som i 30 år arbetat i statens tjänst och under de sista åren haft en årsinkomst av endast 810 kronor och som vid uppnådda 75 års ålder är arbetsoförmögen, vilket bestyrkes, icke har några »billighetsskäl», så att han kan tillerkännas ens några hundra kronor. I det senare fallet säger man, att vederbörandes intressen äro tillgodosedda av de en eller två hundralappar, som man kan få av folkpensioneringen.

Herr talman! Det lönar sig icke att inför denna glest besatta kammare komma med ett yrkande. De herrar ledamöter, som skulle votera, skulle icke veta vad mitt yrkande gällde. Jag skall därför i denna punkt avstå från något yrkande. Därest man emellertid kommer att fortsätta med en sådan politik, när det gäller fattiga arbetare i statens tjänst, härefter som hitintills, skola vi nog blotta den politik, som där är fråga om.

Herr **Bäcklund:** Herr talman! Herr Herou företog sig, utan att göra något yrkande, att hålla en allmän utläggning över bankoutskottet och dess dåliga sätt att behandla dessa frågor, och han gjorde gällande, att vi i utskottet icke hade några principer o. s. v. Ja, det tycker jag nog själv, att bankoutskottet ibland saknar principer, men jag tror, att det är litet svårt att generellt göra gällande, att utskottets ledamöter icke följa några principer. Herr Herou drog här fram de fakta, som äro anförda under nu föredragna punkt 19. Han talade om den där ifrågavarande befattningshavarens lönebelopp, honom tillkommande ortstillägg och extra ortstillägg, allt förmåner som en i främmande länder tjänstgörande konsulatstjänsteman har. Jag

Ang. pension åt generalkonsuln C. A. E. Silfwerhjelm. (Forts.)

tycker, att detta är saker, som icke på något som helst sätt komma bankoutskottet vid, utan dem får väl herr Herou taga upp, när det är fråga om utrikesdepartementet; då får det väl klaras upp, huruvida de under detta departement lydande, i olika främmande länder vid våra konsulat verksamma tjänstemännen få för mycket betalt. Detta kan ju bankoutskottet icke ge sig in på. Utskottet har att yttra sig angående förslag till pensionering av dylika tjänstemän. Då har utskottet att pröva Kungl. Maj:ts förslag. Från Kungl. Maj:t kommande ärenden av detta slag äro ju utredda, och sakliga synpunkter äro därvid anförda, alldeles som när det gäller andra frågor, som av Kungl. Maj:t framläggas för riksdagen. Utskottet har icke offrat många ord på denna sak i sitt utlåtande utan säger blott: »Med hänsyn till de i propositionen anförda särskilda omständigheterna har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att Silfwerhjelm vid uppnådda 60 år beviljas pension med av Kungl. Maj:t föreslaget belopp.» — Utskottet har således icke gjort något uttalande för egen del. Av handlingarna framgår, att den ifrågavarande mannen snart är 60 år, att hans hälsa har försämrats och likaså hans arbetsförmåga, samt att han tjänat staten i främmande länder under rätt svåra klimatiska förhållanden. Då kan man verkligen fråga, om man i ett sådant ärende kan gå emot Kungl. Maj:t. Jag har för min del icke kunnat göra det. I samband med detta ärende drog herr Herou upp bankoutskottsledamöternas ställning till vissa andra pensionsfrågor. Han nämnde särskilt ett ärende rörande pension för en smed, som herr Herou motionerat om. Jag har haft tillfälle att tala med herr Herou om denne smed rätt mycket, och jag har för min del icke ställt mig avvisande utan velat gentemot bankoutskottet vara med om att bevilja en pension för den mannen, varigenom han skulle få något bättre understöd än det som, enligt vad utskottet påpekar, torde komma att beredas honom av domänverket genom vissa naturaförmåner. På grund av det dåliga sätt, varpå herr Herou skrivit sin motion, fanns det emellertid ingen möjlighet att reservera sig till förmån för pension. Då vidare herr Herou vet, att talmannen komme att vägra proposition på ett reservationsvis framställt yrkande, är det väl ändå icke riktigt av herr Herou att taga utskottets ställning till skäl för att hyvla över bankoutskottets samtliga ledamöter.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr **Herou:** Herr talman! Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att jag sade ungefär motsatsen till vad herr Bäcklund framhöll som mina ord. Jag sade, att det icke var svårt att komma underfund med, vilka principer som äro vägledande för bankoutskottet. Herr Bäcklund får verkligen förlåta, att man kan få den uppfattningen, när man ser det utlåtande, som nu föreligger. Därpå sade jag, att i ett avseende har bankoutskottet en mycket, mycket bestämd princip, den nämligen, att ju större inkomster och förmåner en befattningshavare haft, desto större pension får han, och ju mindre inkomst en befattningshavare haft och ju knappare förhållanden han haft, desto mindre pension får han. Det har ju icke blivit emotsagt i herr Bäcklunds anförande.

Herr Bäcklund sade, att han vid ärendets bedömande icke kunde ge sig in på att ta i betraktande den stora lön ifrågavarande befattningshavare hade haft under sin verksamhet i utlandet. Men det gäller väl ändå här, att var och en som vill med oväld taga ställning till dessa olika ärenden — vare sig det gäller en fattig smed eller en konsul — och därvid skall pröva vad som är billigt och skäligt, naturligtvis måste utgå från hur stora förmåner vederbörande tidigare haft att uppbära. Jag kan icke komma ifrån, att ju bättre förhållanden han tidigare haft, desto mindre behöver man fasthålla vid ömmande omständigheter. Man måste väl också säga, att bankoutskottet prö-

Ang. pension åt generalkonsuln C. A. E. Silfwerhjelm. (Forts.)

var — varför skulle bankoutskottet eljest befatta sig med dessa frågor — de belopp, som föreslås. Bankoutskottets samtliga ledamöter äro således ansvariga för de belopp, som av utskottet föreslås, i detta fall 5,400 kronor.

Jag gjorde vidare en liten jämförelse. Herr Bäcklund må tillåta det också, att man för att vinna litet mera förståelse gör en jämförelse med ett fall rörande en fattig arbetare. Jag förstår verkligen inte, varför herr Bäcklund, som är villig att skrida till aktion, eventuellt nästa år, för denne arbetare, skulle känna sig illa träffad av att jag riktar klander mot dem i utskottet, som varit motståndare till förslaget om pension åt denne man. Det är för övrigt, herr Bäcklund, icke motionens formulering, som omöjliggör den sakens ordnande. I den saken är herr Bäcklunds framställning icke riktigt sanningsenlig. Det finns nämligen en motion av en av herr Bäcklunds partivänner behandlad i samma utlåtande, och denna motion har samma formulering som min. Majoriteten har ändå gått med på förslaget, som sålunda givit resultat. Jag måste verkligen säga, att jag har all anledning att i fortsättningen rikta detta klander emot dem — jag undantager härifrån med glädje herr Bäcklund — som i bankoutskottet, när det gäller befattningshavare med stora förmåner, äro frikostiga att lätta på statens pung men som icke ha alls några ören i portmonnän när det gäller fattiga arbetare.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 20—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pension åt maskinisten E. T. Ödmark.

Punkten 25, angående pension åt maskinisten E. T. Ödmark föredrogs härpå. Ordet begärdes därvid av

Herr **Bäcklund,** som yttrade: Herr talman! Vid förevarande punkt har jag fogat en blank reservation. Jag kommer icke att göra något yrkande, men jag har ansett mig böra påtala vissa förhållanden i samband med den punkt vi nu behandla och som gäller pension åt en maskinist vid ammunitionsfabriken i Karlsborg. Om man gör en jämförelse mellan denna punkt och punkt 77 i detta utlåtande, vilken också gäller en maskinist, som skall avgå med pension, nämligen en maskinist anställd vid ett läroverk i Göteborg, samt därvid ser på hur Kungl. Maj:t har behandlat de olika pensionsärendena, skall man finna, att Kungl. Maj:ts rättvisa mellan olika befattningshavare i fråga om fastställandet av pension icke kan vara riktigt bra.

Den maskinist, varom det är fråga i punkt 25, har 30 års tjänstetid. Det har också den under punkt 77 behandlade maskinisten Lindqvist, för vilken föreslås en pension på 1,584 kronor. För maskinisten i Karlsborg, Ödmark, har Kungl. Maj:t föreslagit en pension på 1,224 kronor, alltså 360 kronor mindre. Jag anser, att detta icke kan vara rättvist. Maskinisten Ödmark anser sig vara illa tillgodosedd. Det är förklarligt. Han har också försökt att genom sin organisation få framställning i ärendet till Kungl. Maj:t.

Jag har velat påpeka detta förhållande och tycker det finns alla skäl för att här göra en jämförelse. Denna utvisar, att maskinisten i Göteborg har 1,672 kronor mindre i lön än maskinisten i Karlsborg men ändå skall få 360 kronor mer i pension. Jag skall icke trötta kammaren med att göra en jämförelse mellan de båda befattningarna, ehuru jag har intyg angående Karlsborgsmaskinistens ansvarsfulla ställning. Jag tror emellertid inte, att maskinistbefattningen vid ett läroverk i Göteborg kan vara mera krävande än den som Ödmark bestrider vid ammunitionsfabriken i Karlsborg. Den senares högre lön torde till fullo ådagalägga detta. Ändock skall maskinisten i Karls-

borg få 360 kronor mindre i pension än maskinisten i Göteborg, med samma tjänstetid.

Ang. pension åt maskinisten E. T. Ödmark. (Forts.)

Jag har här velat peka på detta förhållande, och jag har även försökt göra dessa synpunkter gällande i utskottet, men det har icke lyckats mig få dem beaktade, utan utskottet har i båda fallen följt Kungl. Maj:ts förslag och låtit orättvisan, enligt mitt sätt att se, stå kvar.

Jag har avgivit min reservation, herr talman, för att få tillfälle säga ett ord till Kungl. Maj:t. Nu, när vi behandla en kungl. proposition, synes emellertid icke någon av regeringens ledamöter vara närvarande. Det kan ju hända, att protokollen läsas och vederbörande departementschef möjligen då blir uppmärksamgjord på vad som är sagt rörande dessa båda fall. Det borde bli möjligt, att om denne Ödmark, som jag anser vara orättvist behandlad, kommer med en framställning till Kungl. Maj:t om höjd pension, ärendet tages upp till förnyad omprövning och att Kungl. Maj:t då ser till att rättvisa vederfares. Ty är den pension rätt satt, som är föreslagen för maskinisten Lindqvist i Göteborg, så har Ödmark fått minst 360 kronor för litet i pension.

Jag har ansett mig böra göra detta påpekande men har, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 26—56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. vissa av riksdagen tidigare beviljade pensioner.

Härefter föredrogs *punkten 57*, angående höjning av vissa av riksdagen tidigare beviljade pensioner. Därvid yttrade:

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Jag har väckt en motion, vari jag yrkar förhöjning av pensionen för tre stycken f. d. befattningshavare, vilka riksdagen i fjol beviljade pension. Herr Herou har här tidigare ställt frågan om vilka principer bankoutskottet följer, när det gäller beviljande av pensioner. Jag måste säga, att jag har funderat över samma sak. Mig förefaller det, som om det skulle gå till så, att bankoutskottet på det mest enkla sättet läte slumpen avgöra, huruvida man skall tillstyrka ett framställt yrkande om pension eller icke, d. v. s. det enkla sättet att man drager sticka därom. Till den slutsatsen måste jag komma då jag läst detta utskottsutlåtande. Jag framställde i min motion tre yrkanden. I fråga om de två yrkanden, som utskottet avstyrkt, har jag haft den uppfattningen, att det vore rimligt och rättvist i allra högsta grad att de bleve bifallna. Beträffande det yrkande däremot, som utskottet tillmötesgått, måste jag säga, att jag hade mina funderingar om det överhuvud taget skulle vara skäl att framställa detsamma. Men utskottet har gått den alldeles motsatta vägen. Jag skall här till bevis för mitt uttalande göra några jämförelser ur utskottets eget utlåtande, som kanske kunna ge någon belysning av vad jag menar i detta sammanhang.

Denna Maria Kastman, för vilken jag i första punkten yrkar på en förhöjning till 792 kronor av den henne i fjol av riksdagen på utskottets förslag beviljade pensionen 504 kronor, har 28 års anställning i statens tjänst. Om vi gå till punkt 38 i detta utlåtande, som vi tidigare behandlat, finna vi, att det där gällde beviljande av en pension på 660 kronor åt en arbeterska med 23 års anställning i statens tjänst. Hon hade alltså 5 år mindre än Maria Kastman, men hon skulle likväl få 156 kronor högre pension. Det skulle vara utomordentligt intressant att veta, vad bankoutskottets ärade ledamöter kunna lämna som motivering för att bevilja pension med så olika belopp och på det sät-

Ang. vissa av riksdagen tidigare beviljade pensioner. (Forts.)

tet, att den som har den längsta tjänstetiden får den minsta pensionen. Nu har bankoutskottet i sitt utlåtande bland annat anfört, att Maria Kastman har avgått från sin tjänst i så unga år, att man måste bevilja henne blott en lägre pension. Jag skulle emellertid vilja göra bankoutskottets ledamöter uppmärksamma på, att hon icke lämnat sin tjänst frivilligt utan har avskedats. Hon bestämde inte själv huru länge hon skulle stanna kvar i tjänst. Fabriksledningen har avskedat henne efter 28 år och föreslagit henne till pension. Bankoutskottet har tillmätt den pension som nämnts. Nog är det egendomligt, att bankoutskottet då kommer med ett meddelande om, att man anser icke skäl föreligga för att höja pensionen med det belopp jag föreslagit.

I det andra fallet, där jag framställt yrkande, har jag gjort det därför, att det synes mig som den person, det där gäller, skulle kunna vara berättigad att få en pension av samma storlek, som i andra fall beviljats personer som innehaft föreståndare- eller föreståndarskebefattning. Vid detta pensionsärendes behandling i fjol låg det till på det sättet, att fabriksledningen hade lämnat alldeles ofullständiga och i vissa fall fullständigt oriktiga uppgifter beträffande den tjänst ifrågavarande kvinnliga arbetare hade haft i fabriken. Dessa uppgifter lågo, så vitt jag kunnat utläsa, till grund för det lägre pensionsbeloppet. Jag har ställt yrkande om att riksdagen skall rätta till detta och ge henne en pension motsvarande den syssla hon haft vid fabriken. Utskottet säger då, att det finns icke skäl att tillmötesgå ett sådant anspråk.

Beträffande slutligen det sista yrkandet, nämligen om en förhöjning av pensionen till förmannen Leijon, har, när jag sett på denna sak, icke för mig förelegat något annat skäl än att fabriksledningen givit honom ett papper med uppmaning till honom att gå i pension och vari det meddelades, att han skulle få en pension, belöpande sig till bortåt 1,500 kronor. Det visade sig sedan, att pensionen blev avsevärt mindre. Han ansåg sig därför ha blivit missledd och hemställde, att det skulle ställas förslag om en förhöjning av pensionen. Man kan alltså sätta i fråga, huruvida icke en sådan utfästelse från fabriksledningens sida är ett skäl för att bevilja en höjning av pensionen. Jag ansåg emellertid, att man borde föra fram frågan till riksdagen. I detta fall kunde jag för min del icke finna något annat skäl än det avgivna löftet. Här har emellertid utskottet föreslagit en pensionsförhöjning, om också icke i den utsträckning mannen tänkt sig. Men de båda andra, bättre motiverade förslagen blevo avvisade. Det är en behandling av pensionsfrågor, som, så vitt jag ser, åtminstone icke kan stödja sig på några sakliga skäl.

Jag skall nu tillåta mig att för belysande av behandlingen av dessa pensionsfrågor erinra om en annan punkt i utskottets utlåtande, som också belyser, hur man skapar en högre eller åstadkommer en lägre pension i olika fall.

Vi beslöto för några minuter sedan bevilja pension åt en arbetare Skoog vid ammunitionsfabriken. Det var under punkt 32 i detta utlåtande. Hans pension var ursprungligen av statskontoret föreslagen till ett belopp av 828 kronor. Men sedan har inkommit en skrivelse från arbetsofficeren vid fabriken, vari denne intygat, »att Skoog genom sin skicklighet, noggrannhet och omsorg om sitt arbete i viss mån intagit en särställning bland ammunitionsfabrikens arbetare ävensom att hans arbete varit av stor ekonomisk betydelse för fabriken». Jag befann mig, när det gällde att bedöma denna fråga, i den omständigheten, att jag åtskilliga år arbetat vid samma fabrik och alltså känner ganska väl till, vad det är för arbete denne Skoog utfört, och jag vill säga, att det skiljer sig i intet avseende från det arbete, som man fordrar av arbetarna i övrigt. För en officer kan naturligtvis en fräsmaskin vara en utomordentligt konstig apparat. Men för en yrkesman är den inte alls märkvärdigare än någon annan arbetsmaskin. Vad Skoog gjort är att han betjänat en fräsmaskin under de år han varit där, och det tycker man är så konstigt, att man säger, att hans arbete

Ang. vissa av riksdagen tidigare beviljade pensioner. (Forts.)

varit så märkvärdigt i jämförelse med det arbete, som de andra arbetarna utföra vid fabriken. De av kammarens ledamöter, som tittat så nära på en mekanisk verkstad och särskilt dess verktygsavdelning, att de sett, vad en fräsare och en svarvare skall utföra, veta, att det fordras lika mycket yrkeskunskap av dem båda. Under sådana förhållanden måste jag säga, att detta dokument, som legat till grund för att skaffa fram ytterligare 204 kronor, d. v. s. för att höja pensionen från 828 kronor till 1,032 kronor, ingenting annat är än en ren konstruktion för att åstadkomma en pensionssumma, som eljest i allmänhet inte utgår till arbetarna. Jag missunnar inte Skoog den högre pension han fått, och därför har jag inte tagit till orda, när ärendet behandlades, ty det skulle kanske kunnat medföra, att herrarna sänkt beloppet. Men när det gäller den allmänna behandlingen av dessa angelägenheter har jag inte kunnat underlåta att rikta uppmärksamheten på vad som förekommer vid behandlingen av frågor sådana som dessa.

När det gäller behandlingen av dessa pensionsfrågor skulle jag vilja rikta kammarledamöternas uppmärksamhet på, att frågan om ordnade pensionsbestämmelser för arbetarna vid försvarsväsendet och i statens tjänst i övrigt har varit under utredning omkring 20 år. Senast föreligga färdiga förslag från 1926 års pensionsutredning, som framlagt förslag till pensionsbestämmelser för dessa statens arbetare. Men de olika regeringar, som fungerat sedan dess, ha skjutit saken åt sidan, och man har tydligen för avsikt att inte taga fram den förrän någon gång i framtiden, när man räknat in dyrtidstilläggen i löner och pensioner. Jag kan icke se, att den omständigheten, att man nu håller på att räkna in dyrtidstilläggen i pensionerna, kan vara något skäl för att undanhålla statens arbetare ett ordnat pensionsväsen. Det är väl ändå uppenbart, att den tid, det tar för riksdagen varje år att behandla alla dessa olika pensionsfrågor, skulle kunna väsentligen inbesparas, om man hade en gång för alla fastställda grunder för pensioneringen av statens arbetare, så att vi sluppe ifrån detta lotteri, som behandlingen av pensionsfrågor i bankoutskottet och riksdagen utgör. Jag har vid ett tidigare tillfälle sagt, att mig förefaller det, som om det låg till på det sättet, att om den, som skall pensioneras, har någon inflytelserik företrädare i bankoutskottet, då finns det ganska stor utsikt för att han får pension, men har han däremot inte någon sådan företrädare och härstammar han inte från ett län, där bankoutskottets ledamöter äro valda, så är det mycket små utsikter för honom att få pension. En sådan ordning för behandlingen av dessa frågor finner jag mindre ändamålsenlig ur rättvisans och billighetens synpunkt. Jag skulle vilja rikta en hemställan till regeringen att till nästkommande riksdag föra fram denna fråga samt till riksdagens ledamöter att då verkligen gå in för ordnande av dessa pensionsbestämmelser, så att det kan bli ett slut på det godtycke, som präglar behandlingen av frågor om pensionering av statens arbetare för närvarande. Det kan inte vara god ordning att sticka till en fattig människa, som arbetat i statens tjänst, några hundra kronor, för den händelse man kan få tillräcklig sympati därför och majoritet i bankoutskottet och riksdagen, men eljest låta vederbörande draga sig fram med den hjälp, man kan få från fattigvården eller på annat sätt.

Herr **Bäcklund:** Den ärade talaren på stockholmsbänken sade, att bankoutskottet inte har några principer. Jag vet inte, vilken gång i ordningen jag hör detta. Det är i varje fall ingenting nytt. Emellertid är det nog också på sätt och vis riktigt. Det har sina rätt stora svårigheter att på detta område få fram några verkligt hållbara principer. Klandret härför bör emellertid inte bara riktas till bankoutskottet, som ju många gånger måste behandla frågorna ganska fort och inte har möjlighet att tränga fullständigt in i saken utan måste lita på yttrandena från vederbörande myndigheter. Om bankoutskottet

Ang. vissa av riksdagen tidigare beviljade pensioner. (Forts.)

anser sig böra lita mest på myndigheterna eller mest på herr Andersson, det är ju en omdömessak. Jag vet inte, vilketdera som är det riktigaste. För min del varierar jag en smula. Ibland tror jag mest på herr Andersson och mindre på myndigheterna, och ibland tror jag mest på myndigheterna och mindre på herr Andersson. Det är alltså en liten variation, som kanske inte kan skada. Ty det är väl inte alldeles säkert, att herr Andersson har rätt vid varje tillfälle, utan myndigheterna kunna ju också ha rätt. Bankoutskottet får ju lov att pröva Kungl. Maj:ts förslag, sådana de föreligga, och det är ju klart, att bankoutskottet inte har samma apparat till sitt förfogande som Kungl. Maj:t har. Dessa ärenden gå ju från den ena myndigheten till den andra och hamna slutligen hos Kungl. Maj:t, som tar ställning till dem och eventuellt framlägger förslag till riksdagen. Det måste då finnas rätt starka skäl, för att bankoutskottet skall kunna gå emot Kungl. Maj:t, som har haft utredningsapparaten i sin hand. När det gäller enskilda motioner, är naturligtvis bankoutskottet, i likhet med övriga riksdagens utskott, mera tveksamt. Det är kanske då inte alltid tillfälle att få den allsidiga prövning från vederbörande myndigheter, som kan erfordras, för att man skall kunna lämna ett fullgiltigt omdöme om saken, ett omdöme, som står sig under alla förhållanden. Och, som sagt, jag erkänner, att ifråga om principerna brister det nog ibland.

Jag kan härefter övergå till vad herr Andersson sist talade om, nämligen det elände vi ha med dessa pensionshistorier i riksdagen. Men det är inte bankoutskottets fel, ty bankoutskottet har gång på gång skrivit och begärt, att Kungl. Maj:t skall framlägga förslag till ordnade förhållanden för dessa grupper, som inte ha sina pensioner bestämda. Men det hjälper inte. Kungl. Maj:t skjuter undan denna fråga år efter år och pekar på lönefrågan och alla möjliga skäl för att komma ifrån saken. Jag anser, att Kungl. Maj:ts ståndpunkt i detta avseende icke är stark. Det må vara denna regering eller någon annan, som hävdar den meningen, det spelar ingen roll: ståndpunkten är icke stark. Det skulle mycket väl gå att utan hänsyn till lönefrågan ordna pensionsfrågan på samma sätt, som den redan är ordnad för alla övriga. Man fick taga hänsyn till att dyrtidstillägg utgår. Det skulle inte vara konstigare i dessa fall att sedan räkna in dyrtidstilläggen i pensionerna, när den dagen kommer, än i fråga om de pensioner, som redan äro fastställda. Jag anser därför, att detta skäl, som anföres från Kungl. Maj:ts sida, är ett de obotfärdigas förhinder.

Att riktigt tillfredsställa herr Andersson är väl emellertid nästan omöjligt. Han drog upp sina fall. Beträffande fallet Kastman har jag ansett, att den pension, som tillerkänts henne, var för liten, trots att hon avgått så tidigt som vid 43 års ålder. Och om utskottet hade hävdat den meningen, att pensionsbeloppet hade tillmätts med hänsyn till att hennes man hade haft så och så stor inkomst, så skulle jag ha reserverat mig. Men när utskottet inte hävdat den meningen utan säger, att pensionen bestämts, utan att man tagit hänsyn till mannens inkomst, så ansåg jag, att jag inte kunde reservera mig i detta fall. Herr Andersson klandrar även, när utskottet går in för en förhöjning, såsom det gör beträffande det ena av yrkandena i hans motion, nämligen i fallet Leijon. Jag tycker att utskottet, tack vare att Kungl. Maj:t i sin proposition beträffande ett annat fall föreslagit just det ifrågavarande beloppet, handlat riktigt, då det kommit till det resultatet, att Leijon fått för liten pension och därför något höjt densamma. Därvidlag har utskottet i alla fall, tycker jag, i någon mån försökt hävda en princip. Men herr Andersson klandrar utskottet i alla fall, och han drar fram en annan person, som fått litet mer. Men fallen kanske inte äro fullt jämförliga, om man granskar dem litet närmare.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Ang. vissa av riksdagen tidigare beviljade pensioner. (Forts.)

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Andersson** i Stockholm: Ja, herr Bäcklund säger, att han ibland tror på Kungl. Maj:t och ibland på vad jag säger, och att han finner det klokt att variera. Jag måste säga, att det förefaller vara samma princip, som följes i bankoutskottet, alltså att man varierar något, även om man inte har några skäl för denna variation. Är det så, att herr Bäcklund funnit, att Kungl. Maj:t någon gång har orätt, då har herr Bäcklund också uppenbarligen skäl att tvivla på Kungl. Maj:ts ord. Är det så, att han funnit, att jag någon gång, när det gällt dessa pensionsfrågor, kommit med oriktiga uppgifter, så skulle han också ha skäl att tvivla. Men till dess kunde ju herr Bäcklund låta bli att tvivla på de uppgifter, som lämnas från min sida. Att Kungl. Maj:t kommit med oriktiga uppgifter, har jag alldeles nyss bevisat, och det bevisades redan i fjol, då jag måste lämna bankoutskottet upplysningar för att korrigera vad som sagts i Kungl. Maj:ts proposition beträffande anställningstid och dylikt för dem det där gällde.

När det sedan gäller frågan om ett ordnande av dessa pensionsbestämmelser, så säger herr Bäcklund, att det inte är bankoutskottets fel, att den saken inte är ordnad, ty utskottet har flera gånger uttalat sig för att frågan om pensionsbestämmelser för statens arbetare skulle lösas. Ja, det är riktigt, att utskottet det gjort. Jag föreslog emellertid i fjol, att man skulle fastställa förtidspensionsbestämmelser att gälla för arbetare i försvarsväsendets tjänst, till dess frågan blivit ordnad, alltså till dess man fick igenom slutliga pensionsbestämmelser. Men på det förslaget yrkade bankoutskottet enhälligt avslag med den motiveringen, att dessa bestämmelser voro avsedda för helt andra ändamål. Hade man emellertid beträtt den väg, jag då föreslog, så hade det ändå varit vissa grunder för pensioneringen av dessa arbetare fastställda, och man hade åtminstone kunnat tillämpa dem, till dess Kungl. Maj:t blivit färdig med förslag angående ordnade pensionsbestämmelser för befattningshavare i allmänhet. Jag tror, att det hade varit en förnuftig ordning, men den saken har även bankoutskottet varit med om att motarbeta.

När herr Bäcklund säger, att utskottet som skäl för sitt avslagsyrkande haft den omständigheten, att pensionsbeloppet i fjol inte bestämdes med hänsyn till den inkomst, som mannen hade, så måste jag säga, att den förklaringen från utskottets sida verkar åtminstone på mig inte alldeles sanningsenlig, ty när det gäller de båda läkarintyg, som åberopats i de fall, jag talat om, så äro de ungefär lika. Den omständigheten, att en arbeterska efter 28 års anställning har så nedsatt arbetsförmåga, att hon måste avskedas vid 43 års ålder, borde väl i och för sig inte utgöra något skäl att sätta pensionen lägre, utan den borde väl sättas så, att hon, fast hon bara är 43 år, skall ha möjlighet att leva på pensionen under den återstående tiden, och det lär hon väl icke ha möjlighet till, ens om hon får 792 kronor. Utskottet har emellertid enligt min mening gått fram med en annan argumentering än den, som gällde i fjol, och på det sättet försökt komma ifrån ett tillstyrkande av det rättvisa kravet om höjning av pensionerna. För att kammarens ledamöter skola få klart för sig, vilken ordning som gäller på detta område, vill jag rikta uppmärksamheten på, att för flottans arbetare finnas pensionsbestämmelser fastställda, ehuru de visserligen icke äro tillfredsställande ifråga om beloppen. Om en arbetare arbetat vid flottans varv i 25 år, finnes det bestämmelser rörande hans pension, men om han arbetat vid kustartilleriet, alltså även då under marinförvaltningen, måste man gå till riksdagen, och frågan, om han skall få pension, skall behandlas här. Samma är förhållandet med arbetarna i armén. För dem, som äro anställda vid arméns verkstäder, skall riksdagen besluta i sådana fall, men för varvsarbetarna gälla särskilda bestämmelser. Det är, som om de ej voro an-

Ang. vissa av riksdagen tidigare beviljade pensioner. (Forts.)

ställda i samma land, när man ser på den ordning, som här gäller. Och om det finnes någon mening med det utredningsarbete, som bedrives i dessa frågor, skulle det väl vara möjligt för regeringen att »forcera» fram en sådan sak, så att ett förslag efter ett 20-tal års utredning kunde läggas fram, och man kunde lägga fram grunder för pensionering av statens arbetare liksom för andra personer i statens tjänst. Jag säger det därför, att vi ha från de sammanslutningars sida, som representera dessa arbetare, vänt oss till regeringen med begäran om åtgärder för att få fram frågan till nästa år. När jag påtalat saken här, har jag gjort det med stöd av de exempel, som kunna anföras ur bankoutskottets betänkande, där man som vid ett fullständigt lotteri delar ut pensioner, och där frågan om pensionsbeloppen avgöres utan principer, så att man låter slumpen ensam vara utslagsgivande, då det gäller, hur stor pension en arbetare skall få.

För att få en annan ordning än denna har jag riktat en hemställan, att man skall se till, att frågan kommer till avgörande nästa år, och att det då blir en bättre ordning.

Herr **Lovén:** Herr talman! Jag hade ej begärt ordet med anledning av herr Anderssons första anförande, men då han nu säger för andra gången, att det beror på ett lotteri, om en motion blir tillstyrkt eller avstyrkt, måste jag säga, att detta är ett ansvarslöst tal av en ledamot av riksdagen. Icke lägga vi motionerna i en urna och taga upp några stycken och tillstyrka dem. Det är möjligt, att man på det sättet kunde få flera vinster än med nuvarande ordning. Men detta tal om lotteri är ansvarslöst.

Herr Andersson sade i sitt första anförande, att för att få en motion tillstyrkt av bankoutskottet behövdes det, att man hade någon framstående förespråkare i utskottet. Det där talet är väl ändå litet grand för mycket — ja, jag skall ej använda de ord, som egentligen borde sägas om det talet. Om herr Andersson hade den minsta aning om det arbete, som man får lägga ner på dessa frågor under flera månader, skulle han ej säga så där. Det talet, att man för att få en motion tillstyrkt måste ha en förespråkare i bankoutskottet, faller på sin egen orimlighet, därför att många av utskottets främsta ledamöter få sina motioner avstyrkta. En motion behandlas alldeles lika, antingen den kommer från herr Andersson eller från någon annan. Varenda motion prövas lika ingående och grundligt, från vem den än kommer. Det är en orättvis förebråelse, som bankoutskottet ej behöver taga åt sig, när man säger så. Vi komma senare i dag till en pensionsfråga, som kommer från Kungl. Maj:t och där chefen för finansdepartementet är mycket förgrymmad. Tror icke herr Andersson, att han har förespråkare i bankoutskottet? Nej, vi behandla motionerna efter bästa förstånd och vetande. Det är klart, att vi kunna misstaga oss, men motionärerna äro ej heller Guds bästa barn. De skriva ofta nog sina motioner på en slump och fordra att få dem tillstyrkta utan vidare.

Herr talman, jag har härmed velat tillbakavisa den beskyllningen, att man i bankoutskottet någonsin tar hänsyn till vem som är motionär.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Jag vill bara beträffande det lotteri, som herr Lovén omnämnde, säga, att jag verkligen undrat, om det ej mången gång kunde bli större rättvisa, om man lade motionerna i en urna och skakade om dem. Ty slumpen kan även stöda rättvisan ibland, och då skulle kanske även en fattig någon gång kunna få en bra pension.

När herr Lovén säger, att jag ej känner till det myckna arbete, som nedlägges inom bankoutskottet, så är det klart, att så är förhållandet, då jag ej är ledamot av utskottet och ej kunnat följa dess arbete i detalj. Men när jag läser bankoutskottets utlåtanden och finner så rena orättvisor, som där föreligga,

måste jag säga mig: antingen är det utskottets mening, att det skall ske orättvisor, eller också måste det vara slumpen, som får vara avgörande. Att jag då ej får så stor respekt för det arbete bankoutskottet nedlägger, det får herr Lovén ursäkta. Kan herr Lovén tillbakavisa mina påståenden i sak, skall jag respektera vad han säger, men om han bara därför, att utskottet lägger ner ett omfattande arbete, vill göra gällande, att allt är rätt och riktigt, kan jag ej godkänna hans resonemang. Det finnes många fall här i livet, där det lägges ner ett omfattande arbete på en sak men där resultatet ej motsvarar arbetet. Då är ej mycket vunnet.

Ang. vissa av riksdagen tidigare beviljade pensioner. (Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 58, angående tilläggspension åt förre förmannen A. F. Eriksson.

Ang. ifrågasatt tilläggspension åt förre förmannen A. F. Eriksson.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 284 hade herr *Bäcklund* föreslagit, att riksdagen måtte från och med den 1 januari 1931 bevilja förre förmannen vid ammunitionsfabriken i Karlsborg *Anders Fredrik Eriksson* en årlig tilläggspension av 500 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Bäcklund*, som yrkat, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte medgiva, att förre förmannen vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg Anders Fredrik Eriksson finge från och med den 1 januari 1931 uppbära, utöver honom författningsenligt tillerkänd förtidspension, en tilläggspension från allmänna indragningsstaten till belopp av 500 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Bäcklund:** Herr talman! Jag har begärt ordet ännu en gång för att förvissa herr Andersson om, att utskottets ledamöter behandla motionerna sakligt, oberoende av från vilket håll de komma. Här har jag själv motionerat, och motionen är avstyrkt. Enligt herr Anderssons resonemang skulle utskottet komma till det resultatet, att bara därför att jag sitter i bankoutskottet så skulle min motion bifallas. Jag tror ej, att detta har någon betydelse. Utskottet avslår motioner lika bra för sina ledamöter som för andra riksdagsmän.

Jag har väckt en motion, att riksdagen måtte från och med den 1 januari 1931 bevilja 500 kronor som årlig tilläggspension åt förre förmannen vid ammunitionsfabriken i Karlsborg, Anders Fredrik Eriksson. Jag har nämligen ansett, att den pension är för liten, vilken tillerkänts honom som förtidspension. Han har efter 26 år 4 månaders förmanstjänst vid 55 års ålder erhållit 1,000 kronor i förtidspension, detta enligt gällande bestämmelser. Jag har väckt motionen för att försöka driva den satsen, att de förtidspensioner äro alldeles för små, som utgå till arbetare och förmän. Jag har icke lyckats få utskottet med mig, men har ändå vågat reservera mig, icke på den grund, att jag trott, att riksdagen skulle följa min reservation, men för att jag skulle få tillfälle att till statsrådsbänken rikta den vädjan, att regeringen försöker ordna dessa pensionsbestämmelser så, att pensionerna bliva mera skäliga. Det är klart, att när en person, vilken som denne varit 26 år 4 månader i statens tjänst och beviljas avsked vid 55 års ålder, får 1,000 kronor i pension, kan det ej anses rimligt. Hur skall en person, som haft en sådan anställning vid ammunitionsfabriken, kunna få en civil anställning, när han är fyllda 55 år och tjänat staten så länge? Det är givet, att 1,000 kronor är för litet, när mannen under den tid han varit i tjänst haft avsevärt högre inkomst, nära 4,000 kronor om året, förutom

Ang. ifrågasatt tilläggspension åt förre förmannen A. F. Eriksson. (Forts.)

dyrtidstillägg. Jag vill peka på vad arbetsofficeren säger. Därom heter det i utlåtandet: »I ett till arméförvaltningens artilleridepartement i anledning av förevarande framställning avgivet yttrande framhöll *arbetsofficeren vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg* bland annat, att den förtidspension, som författningsenligt kunde tillerkännas Eriksson, syntes vara för liten i förhållande till av honom åtnjutna löneförmåner. Såsom skäligt belopp ifrågasatte arbetsofficeren 1,400 à 1,500 kronor årligen.» Det var arbetsofficerens uppfattning om den pension, som borde tillerkännas Eriksson. Men han fick 1,000 kronor, och med de tillägg, som tillkomma på pensionen, får han 1,176 kronor. Arbetsofficeren som var i Karlsborg, då han skrev sitt yttrande, är nu styresman för ammunitionsfabrikerna, en högt uppsatt tjänsteman, den högste på det området, när det gäller dessa fabriker, och han anser, att mannen fått för liten pension. Men varken övriga myndigheter eller Kungl. Maj:t taga hänsyn därtill utan följa strikt bestämmelserna angående förtidspension, och så får han nöja sig med dessa 1,000 kronor. Jag vill säga till den kraft och verkan det kan ha, att pensionsförhållandena böra komma upp till behandling, så att det blir skäliga pensioner efter så lång anställningstid, och det icke blott när det gäller förmän utan likaväl ifråga om arbetare.

Jag ber, herr talman, att på grund av vad jag yttrat få yrka bifall till reservationen.

Herr **Winkler:** Herr talman! Nu är herr Bäcklund motionär och tycker, att Eriksson skall ha högre pension än han har. Skola vi taga hänsyn till vars och ens önskan, få vi nog bevilja många pensioner. Vid behandling av ett föregående ärende sade herr Bäcklund, att jag borde rätta mig efter myndigheternas yttranden i fråga om en person från Halland. Jag är visserligen ej själv från Halland, men där hade jag reserverat mig.

Det är riktigt, att den major, som var chef för den underavdelning av ammunitionsfabriken, där Eriksson tjänstgjort, har förordat ett pensionsbelopp av 14 eller 15 hundra kronor, men bankoutskottet har ej kunnat tillstyrka en sådan pension. Det skulle innebära, att alla de förtidspensioner, som beviljats, måste höjas i samma proportion, och var det skulle sluta, veta vi ej. Först måste det komma fram en utredning om kostnaderna för en allmän ökning, så att vi veta, vad de gå till.

Jag delar herr Bäcklunds mening, att pensioner och förtidspensioner äro för små, men utskottet kan ej förfara på annat sätt, ens om Kungl. Maj:t kommer med förslag om höjning för en viss person. Här är det visserligen så, att arbetsofficeren i fråga, major Wibeck, föreslagit högre pension, men arméförvaltningens artilleri- och civila departement kunde ej dela hans mening utan ansågo, att Erikssons anställning vore att närmast jämställa med arbetsförman av andra eller första klass vid flottans varv. Man ansåg det vid ärendets behandling inom arméförvaltningens nämnda departement vara tydligt och klart, att den ifrågasatta förhöjningen var omöjlig, och departementen avstyrkte bifall till framställningen om förhöjningen. Statskontoret säger ungefär detsamma: »Då för övrigt i förevarande framställning icke anförts någon omständighet, som enligt statskontorets mening kan anses utgöra tillräcklig anledning att av riksdagen utverka högre förtidspension åt Eriksson, hemställer statskontoret, att ifrågavarande framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.»

Det är uppenbart, att Kungl. Maj:t icke har ansett sig böra framlägga förslag för riksdagen om förhöjning av pensionen, och då har bankoutskottet ej heller haft anledning att förorda en förhöjning av ifrågavarande pension, då

detta skulle medföra ansenliga konsekvenser. Då måste bankoutskottet vid prövningen av alla framtida hemställanden i samma riktning även i fortsättningen förfara efter samma norm.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag å motionen och bifall till bankoutskottets hemställan.

Ang. ifrågasatt tilläggspension åt förre förmannen A. F. Eriksson. (Forts.)

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Herr Bäcklund tog denna punkt som ett exempel på, hur dålig behandling som kan komma ett ärende till del från bankoutskottets sida, ehuru en av dess ledamöter är motionär, ty jag förmodar, att herr Bäcklund ville påvisa, att utskottet intagit en ståndpunkt, som ej är rättvis eller billig.

Det syfte, som herr Bäcklund säger sig ha haft med sin motion, anser jag gott och riktigt, nämligen att åstadkomma en reglering av pensionsfrågorna i allmänhet. Men jag kan ej underlåta att erinra om, att herr Bäcklund här i sitt yrkande skiljer sig från vad jag tillåtit mig yrka i mina motioner. De förhöjningar, jag påyrkat, avse, att vederbörande skulle bli i pensionshänseende likställda med andra i samma ställning, men herr Bäcklund yrkar, att denne förman, vilken fått lika mycket som många andra, skulle ensam få ytterligare 500 kronor. Det har jag ej något emot, om det kunde komma att leda till, att även de andra förmännen finge förhöjning. Men jag vill påpeka denna skillnad mellan det yrkande, som herr Bäcklund här framställt, och dem, som jag framställt i andra liknande frågor. Om förtidspensionerna äro för låga — den uppfattningen har herr Bäcklund, och jag hoppas, att bankoutskottets ledamöter i allmänhet dela den uppfattningen — hyser jag den livliga förhoppningen, att det skall taga sig sådant uttryck, att, om pensionsfrågorna skola behandlas på samma sätt nästa riksdag, de pensioner, som riksdagen beviljar i fortsättningen, komma upp till förtidspensionernas belopp. Nu ligga de 100 kronor under vid samma tjänstetid. Har bankoutskottet genom herr Bäcklunds motion fått den uppfattningen, att man skall hjälpa alla upp till förtidspensionernas belopp, vore det bra.

Under sådana omständigheter ber jag att få yrka bifall till herr Bäcklunds reservation.

Herr **Bäcklund:** Herr talman! Med anledning av vad bankoutskottets vice ordförande yttrade, vill jag säga, att jag icke har klandrat utskottet för att det ej gått med på högre pension i detta fall. Jag har framlagt min motion och min reservation med det syftemålet, att jag skulle få tillfälle att säga i kammaren och till regeringen, till den verkan det kan ha, att dessa pensioner äro för låga. Det har jag gjort vid detta tillfälle, och jag har framställt ett yrkande, som jag vet ej kommer att bifallas av riksdagen. Men om frågan kunde falla framåt, så att alla dessa pensioner ordnades upp med hänsyn tagen till vederbörandes tjänstetid och den lön de haft under denna tid, vore mycket vunnet.

Jag anser, att jag har goda skäl för min ståndpunkt i motionen och reservationen och för mitt förra anförande. Att min åsikt icke i allt sammanfaller med herr Anderssons i Stockholm uppfattning är en sak för sig. Det är icke nödvändigt, att jag alltid skall ha samma uppfattning som herr Andersson, för att den skall vara riktig. Jag har min egen uppfattning, och den kan vara riktig, den också.

Nu har jag hävdat den meningen, att arbetare och förmän, som fått förtidspension, borde beredas en bättre ställning i pensionshänseende. Därom borde herr Andersson och jag kunna vara överens. Men herr Andersson kan ej vara överens med mig, utan han måste försöka mästra mig på något sätt,

Ang. ifrågasatt tilläggspension åt förre förmannen A. F. Eriksson. (Forts.)

ehuru han sedan är bringad att komma till samma resultat som jag i fråga om behovet av högre pensioner till arbetare och förmän.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag däråå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang. pension åt förre arbetaren F. R. Wahlström.

Härpå föredrogs *punkten 59*, angående pension åt förre arbetaren vid ammunitionsfabriken å Karlsborg F. R. Wahlström. Därvid anförde:

Herr **Kilbom:** Ja, detta må vara en mycket nöjsam debatt för herrarna. Men jag är rädd för att den för åhörarna på läktaren icke verkar respektingivande med avseende å statens sätt att ordna dessa frågor och riksdagens möjlighet att skapa ens en tillstymmelse till ordning på området.

Emellertid har jag suttit och tittat på denna punkt, men jag blir inte klar på den, kanske herr Lovén vill vara så vänlig och hjälpa mig till rätta, han som nyss var så indignerad över beskyllningen från min partivän, herr Andersson, att det icke fanns någon som helst konsekvens i utskottets behandling av dessa frågor. Skulle man från bankoutskottet kunna tala om för mig vad för skäl det finnes för utskottets ståndpunkt i denna fråga — det kommer icke något därav till synes i utskottets utlåtande — nämligen, att här skall beviljas en pension av 420 kronor, men icke en pension på 600 kronor? Är det praxis i pensionsfrågor av samma natur som denna, att man beviljar 420 kronor, eller vad är anledningen till utskottets ståndpunkt? Jag ber att få försäkra herr Lovén, att det är icke bara herr Andersson, som tycker, att utskottets förslag äro minst sagt underliga, ty man kan inte komma till annan uppfattning vid ett studium av utlåtandet. Jag vore, som sagt, tacksam att få veta, varför man sänkt ned pensionen med 180 kronor.

Herr **Winkler:** Herr talman! Det skulle taga för lång tid att i detalj utreda varje föreliggande pensionsfråga. Jag vill endast erinra om följande. En vid föregående års riksdag väckt motion i enahanda syfte blev på hemställan av bankoutskottet av riksdagen avslagen, därför att man icke funnit sig övertygad om att den nervositet, som den man, varom det här är fråga, lider av, orsakats av det forcerade arbete, som under krigstiden förekom i verkstaden. I år har man lyckats få fram ett läkarintyg, som i någon mån justerar det tidigare uttalandet, att detta forcerade arbete icke kunde ha varit anledningen till hans nedsatta hälsa. Inom utskottet tyckte vi egentligen, att man borde avstyrka motionen i år på samma sätt som skett förut, men till slut enade vi oss om att tillstyrka en pension på 420 kronor; och därmed var även herr Bäcklund belåten.

Nu menar den föregående ärade talaren, att motionen borde bifallas oberoende av hur lång tid mannen varit i tjänst! Denne man har arbetat vid verkstaden i tolv år, och det förekommer aldrig, att någon får pension, som icke arbetat längre tid i statens tjänst, om han icke blivit skadad vid olycksfall under tjänsten, men här är det icke fråga om något olycksfall. Och jag tror, att den mannen blir mycket belåten med det understöd han nu får.

Med åberopande av desa goda skäl ber jag att få yrka bifall till bankoutskottets hemställan.

Herr **Bäcklund:** Herr talman! Varför utskottet kommit till 420 kronor, har ju utskottets ärade vice ordförande sökt förklara. Jag vet inte, om herr Kilbom är nöjd med den förklaringen, det tror jag knappt han är. Men saken

är den, att jag motionerat i ärendet föregående år och även i år. I år har det, som utskottets utlåtande visar, förebragts ett bättre läkarintyg, som styrkt det förhållandet, att sjukdomen varit förorsakad av den längre arbetstiden. Och detta har gjort, att utskottet på grund av det nya läkarintyget gått in för att tillstyrka en mindre pension av 420 kronor.

Ang. pension åt förre arbetaren F. R. Wahlström. (Forts.)

Jag har visserligen motionerat om en pension av 600 kronor, som jag ansåg vara ett skäligt belopp, men jag är västgöte, som herr Kilbom kanske inte är, och därför är jag van vid att låta pruta med mig, och för att inte förlora allt tar jag hellre 420 kronor åt denne fattige, sjuke man, än jag riskerar, att han inte får något alls, om jag fasthåller vid 600 kronor. Så enkelt är det, och så pass affärsman är nog herr Kilbom, att han också skulle handlat på samma sätt.

Om herr Kilbom påtalat utskottets ställning i allmänhet till dessa frågor, tendensen i utskottet att nedsätta pensionsbeloppets storlek, skulle jag kunnat instämma med herr Kilbom. Faktum är, att utskottet på de senare åren har krupit ned undan för undan. Pensioner, som tidigare beviljats i riksdagen på 300 kronor eller med tillägg 696 kronor, ha nu i utskottet krupit ned till i flertalet fall 420 kronor. Den tendensen gillar jag inte, men jag kan inte göra gällande, att när jag motionerar, skall jag ställas i bättre ställning än andra, trots att herr Andersson i Stockholm tror det. Jag får nöja mig med 420 kronor, när andra få göra det. Så ligger saken till.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Kilbom:** Jag har ju icke klandrat herr Bäcklund från Falköping, därför att han gått med på detta förslag. Det är givetvis bättre att få något än ingenting. Jag har överhuvud taget icke indragit herr Bäcklunds namn i denna debatt, och jag kan inte ge någon annan förklaring till att han yttrat sig i debatten, än att han är uppriven av de orättvisor, för vilka han har blivit utsatt.

Jag har ställt den frågan till bankoutskottet, vad det varit för skäl till att man i detta fall sänkt pensionsbeloppet från 600 till 420 kronor. Jag skall gärna medgiva, i likhet med herr Bäcklund, att bankoutskottets ärade vice ordförande *försökt* ge mig svar på den frågan, men jag bestrider, att han *lyckats.*

Herr Winkler har lämnat den förklaringen, att bankoutskottet förut avstyrkt en liknande motion, om en pension av 600 kronor, därför att man icke till fullo lyckats visa, att denne man blivit sjuk på grund av det forcerade arbetet. Nu har emellertid i årets motion genom ett ytterligare läkarintyg förebragts sannolika skäl för att mannen blivit sjuk på grund av detta arbete, och därför har utskottet tillstyrkt en pension av 420 kronor. Då får jag säga: Det är en helt annan sak. Det rör sig om principfrågan, huruvida någon pension överhuvud taget skall givas, men med pensionsbeloppet som sådant har det icke det ringaste att göra. Och det var angående grunderna för dettas fastställande jag framförde min fråga. Vad jag nu ville konstatera var herr Bäcklund inne på. Det är det godtycke, som råder, då det gäller att fastställa *pensionsbelopp,* utan tanke på, om vederbörande kan existera på det eller ej. Är det så, som utskottet säger, att *sannolika skäl* tala för att mannens sjukdom förorsakats av arbetet, så har staten, så vitt jag förstår, *underhållsplikt* mot honom. Om utskottet går med på detta, och det gör utskottet genom att överhuvud taget föreslå pension, begår utskottet en skriande orättvisa, då det sänker pensionen från 600 till 420 kronor utan att ange något skäl, varför man sänker beloppet. Ha herrarna undersökt, om mannen kan leva på detta belopp? Ha ni undersökt, om han har annat arbete? Ha ni undersökt, om han har förmögenhet? Eller var har man fått beloppet? Har herr Winkler eller kanske sekreteraren i utskottet såsom en indisk trollkarl fångat beloppet, 420 kronor, ur luften?

Ang. pension åt förre arbetaren F. R. Wahlström. (Forts.)

Ännu en gång! Först går utskottet på grund av ett förebragt intyg med på att staten *har underhållsplikt*, därför att mannen är *oförmögen* till arbete. Sedan sätter utskottet emellertid ett belopp, som är fullständigt omöjligt för mannen att existera på, utan att på något sätt angiva, varifrån man fått detta belopp. Är det måhända ålderdomspensioneringsbestämmelserna, som föresvävat utskottet? Hur mena herrarna, att mannen skall kunna existera på detta?

Jag vill tillägga, att man härvidlag från bankoutskottets majoritets sida uppenbarligen driver en politik, som i varje fall riksdagens arbetarrepresentanter måste på det kraftigaste och bestämdaste brännmärka. Vi komma senare till ett ärende på föredragningslistan, också från bankoutskottet, som visar, att man inom utskottet mäter med tvenne mått, ett då det är fråga om högre herrar eller förlåt herrar i statens tjänst — då är man rundhänt — och ett annat, då det gäller arbetare i statens tjänst — men då uppträder man på ett helt annat sätt. Det är detta, som man från vår sida velat påtala.

Herr **Winkler:** Herr talman! Jag skulle egentligen icke behöva bemöta herr Kilboms sista anförande, då han påstod, att bankoutskottets majoritet skulle visa godtycklighet vid pensionsärendenas behandling och mäta med olika mått.

Det finnas inga allmänna bestämmelser om rätt till pensionsunderstöd. Enligt gällande lag och författningar erhåller ingen pension, som icke uppnått viss minimiålder, för officerare 55 år och för tjänstemän i regel 65 år samt 35 tjänsteår. Dessutom förekommer det mellanfall, som vi få pröva efter billighetsskäl.

Denna motion blev avslagen i fjol, och den höll på att avslås i år också. Men den läkare, som förut intygat, att man icke kunde konstatera, att sjukdomen berodde på längre arbetstid, har nu icke helt vidhållit denna mening — jag ber om ursäkt att jag icke drar fram alla detaljer. Detta har gjort, att vi i år kommit till ett annat resultat än förra året.

Vi ha nu föreslagit ett pensionsbelopp av 420 kronor, då vi tyckte, som herr Bäcklund sade, att det vore bättre med något än ingenting alls. Om majoriteten i utskottet avstyrkt förslaget och minoriteten gått in för 600 kronor, hade riksdagen liksom förut avslagit det hela. Men det är ett synnerligen stort tillmötesgående, som majoriteten här visat, när det gäller pension åt en person, som arbetat endast 12 år i statens tjänst och icke skadats genom olycksfall. Det finnes goda skäl för bankoutskottets förslag; och det är i alla fall bättre med en pension av 420 kronor plus dyrtidstillägg än ingen pension alls, och det står i överensstämmelse med föregående beslut i liknande fall.

Det är icke möjligt för bankoutskottet, att utan vidare acceptera varje förslag. Var och en, som icke får sin motion tillstyrkt, anser sig orättvist behandlad. Men jag vill upprepa vad herr Lovén sade, att vi pröva ärendena mycket noga, och ibland ägna vi dem lång tid, men vi komma alltid med förslag, som vi anse riktiga och rättvisa. Sedan må riksdagen godkänna eller förkasta våra förslag efter vad den prövar skäligt.

Herr **Lovén:** Herr talman! Bara ett par ord till herr Kilbom! Att denna motion i år kunnat delvis tillstyrkas, beror på att bankoutskottet pressat intyget från läkaren för att söka få fram sakskäl för beviljande av något pensionsbelopp. Vad skulle det för övrigt gagna dessa fattiga människor, om det i varje pensionsfråga komme fram reservationer med förslag om pensioner på 600, 700 eller 800 kronor, men riksdagen sedan ginge på rent avslag; då skulle ju dessa människor icke få något alls.

Jag skall tala om att motionären herr Bäcklund, som annars icke är så lätt att göra till lags, nu är belåten; och jag tror, att även pensionären är glad åt

detta förslag. Men nu är herr Kilbom missbelåten på herr Bäcklunds vägnar, därför att det inte blivit ett högre belopp.

Ang. pension åt förre arbetaren F. R. Wahlström. (Forts.)

Jag vill säga till herr Andersson, att det är ett betydande arbete, utskottet nedlägger, för att hjälpa dessa fattiga pensionärer att få så mycket som möjligt. När det inte går på annat sätt, taga vi hellre 420 kronor än ingenting alls. Och när herr Kilbom har så stort bekymmer för att arbetarrepresentanterna i utskottet inte hjälpa fattiga människor, vill jag säga, att vi göra säkert mycket mer än herr Kilbom gjort med sina storartade tal om hur man skulle gå till väga.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 60.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 61*, angående pension åt landshövdingen S. H. Kvarnzelius, yttrade:

Ang. pension åt landshövdingen S. H. Kvarnzelius.

Herr **Spångberg:** Herr talman! Utskottets hemställan i denna punkt är av den beskaffenhet, att den tvingar mig att göra några påpekanden.

Man påträffar emellanåt en princip, som synes vara mycket bestämmande för utskottet, nämligen den, att då det gäller att ge pension till en befattningshavare med en god och bra anställning, som varit väl avlönad, så går det lätt att få igenom ett ganska högt belopp, även om det gäller ett fåtal tjänsteår, under det att det å andra sidan är synnerligen svårt att för en lägre befattningshavare, som haft en lång anställning under många år, erhålla ens ett litet belopp.

Ifrågavarande punkt är ett tydligt bevis härpå. Det framgår av utskottets utlåtande, att herr Kvarnzelius, då han avgår såsom landshövding, har innehaft denna befattning i nio år. Enligt civila pensionslagen skulle han icke vara berättigad till pension. Jag är ganska förvissad om, att om det här gällde en lägre befattningshavare, en stationskarl, en brevbärare eller annan med en dylik ställning, som endast hade en tid av nio tjänsteår, skulle det vara ganska säkert, att han icke erhölle någon pension. Framställningar, som gjorts och som återfinnas på andra punkter i ifrågavarande betänkande, visa nämligen, att så torde vara förhållandet. I detta fall gäller det en landshövding. Då föreslår först regeringen en pension till den icke pensionsberättigade befattningshavaren på 6,000 kronor. Sedan påträffar man motioner, en i första kammaren, väckt av en högerman, herr Ernfors, och en i denna kammare med socialdemokraten herr Pettersson i Hällbacken såsom huvudmotionär, som vilja ha regeringens förslag om 6,000 kronor utökat till 7,000 kronor.

Utskottet å sin sida uppträder synnerligen generöst. Man tillstyrker icke bara, att denne icke pensionsberättigade landshövding skall ha pension, utan man räknar med att denne befattningshavare skall ha pension icke efter nio år, som han varit anställd, utan efter en beräkning av 24 tjänsteår!

Vi ha på kommunistiskt håll givetvis ingenting emot, att en åldring erhåller en pension. Jag skulle tro, att riksdagens förhandlingar visa spår härav. Men vi kunna icke ett ögonblick gå in för och medverka till den princip, som riksdagen och utskottet göra sig skyldiga till och som ligger till grund för föreliggande utskottsförslag.

Om man skulle taga hänsyn till att ifrågavarande befattningshavare är gammal och skall avgå och lägga humanitära skäl till grund för beviljandet av pen-

Ang. pension åt landshövdingen S. H. Kvarnzelius. (Forts.)

sionen, så finnes det icke någon mening i att i detta fall räkna flera tjänsteår, än han verkligen har. Ty detta är en befattning, som är så avlönad, att med beräkning av nio år skulle det givas lika stor pension som efter 30 till 35 års tjänst skulle tillkomma en brevbärare eller en vagn- och stallkarl eller med dem jämställda, som dock säkert har ett vida tyngre arbete, än vad här ifrågavarande befattning kräver. Om man här frångår principen om att pensionsrätt ej föreligger och av humanitära skäl beviljar pension med beräkning av tjänsteåren, skulle väl denna pension belöpa sig till $^{9}/_{35}$ av det grundläggande beloppet eller omkring 2,600 kronor, en summa, som överstiger vad lägre befattningshavare med 30—35 års tjänstgöring skulle vara berättigade till. Nu föreslår utskottet 6,996 kronor.

Herr talman! Jag förstår det meningslösa i att med tanke på att vinna något gehör för ett förnuftigt bedömande av detta ärende framställa något förslag. Jag begär icke detta av denna kammare. Jag är tillräckligt rik på erfarenhet om vad kammaren tillåter sig, men jag vill deklarera, att vi från kommunistiskt håll icke på något sätt kunna medverka till det beslut, som utskottet här har föreslagit.

Herr **Bäcklund:** Herr talman! Då jag icke är fräck nog att diskutera denna sak i kammaren, ber jag endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Kilbom:** Herr talman! Denna sak vilja bankoutskottets ledamöter icke diskutera, det begriper jag så innerligen väl. Men jag tycker, att det är rätt så oskickligt av herrarna, att ni icke ha brutit ut denna fråga och tagit den för sig, så att det varit någon vecka mellan avgörandena, ty förslaget i denna punkt mot bakgrunden av andra förslag i samma betänkande illustrerar på ett utmärkt sätt den rättskänsla, som här råder.

En person, som tidigare i många år haft statstjänst av tillfällig natur och för detta rikligen avlönats — härom förekommo för övrigt i pressen för icke så länge sedan belysande uppgifter — och sedan i sex år varit landshövding, han skall ha 7,000 kronor i pension. Det är då icke nog med vad regeringen begär, utan då slå höger och socialdemokrater — det är den politiska innebörden — sig tillsammans och motionera om en höjning av regeringsförslaget. Herr Pettersson i Hällbacken utses såsom offer för socialdemokraternas illustration inför hela landet av deras betraktelsesätt i denna fråga, och snäll och hygglig som han är, framför han motionen förstås, men bankoutskottets ledamöter förklara, att de äro så blygsamma, att de icke vilja diskutera denna sak. Nå, det är ju också belysande. Däremot var man mycket ivrig att försöka förklara, varför man föreslog sänkning av en pension, som begärts med 600 kronor, ned till 420 kronor. Då tog herr Lovén till orda t. o. m. ett par, tre gånger, men nu tiger herr Lovén.

Det är verkligen typiskt, att andra kammaren med sin nuvarande sammansättning den ena minuten sänker pensionen med 180 kronor för en *arbetare*, som blivit arbetsoförmögen efter 12 års tjänstgöring, och som på grund av sitt arbetes natur blivit sjuk, men minuten efteråt höjer med 1,000 kronor pensionen — där dock 6,000 föreslagits — till en landshövding, som varit anställd i statens tjänst i sex år, under den öppna deklarationen från bankoutskottets socialdemokratiska ledning: »Det här vilja vi icke diskutera.»

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 62—91.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 92, angående ifrågasatt understöd åt smeden P. Eklund.

Ang. ifrågasatt understöd åt smeden P. Eklund.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 1, hade herr *Herou* föreslagit, att riksdagen måtte bevilja smeden *Per Eklund*, Grönsinka, ett årligt understöd till det belopp som kunde befinnas skäligt, att utgå, så länge han levde, från den 1 januari 1931.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Herou:** Herr talman! Den motion, som jag har väckt angående pension åt en statens arbetare, berör en person, som i 30 år haft anställning under domänverket. Han har enligt den förebragta utredningen under de sista 5 åren haft en årsinkomst av 810 kronor. Domänstyrelsen säger, att mannen ådagalagt skicklighet, redbarhet och god vilja, och tillägger, att han i övrigt fört en hedrande vandel. Men domänstyrelsen lägger till detta den förklaringen, att denne man icke på något sätt kan betraktas såsom statstjänsteman, och utskottet har visst också understrukit, att han icke var anställd i statens tjänst. Huru är det emellertid möjligt, att en man oavbrutet arbetat i 30 år åt domänverket, utan att han skulle betraktas såsom en person, som hade rätt att av billighetsskäl vid inträffad arbetsoförmåga få en skälig pension?

Det är för övrigt icke riktigt, att bankoutskottet regelmässigt avskilt sådana personer, som icke haft direkt anställning i statens tjänst eller varit tjänstemän i vanlig mening, utan vid olika tillfällen har bankoutskottet, trots att det icke varit fråga om en anställning i statstjänst, gått in för pensionering. Så har riksdagen redan förut i dag på bankoutskottets förord i punkt 33:o medgivit en pension på 756 kronor till en vanlig arbetare. Skillnaden var blott den, att denne man, som vi enhälligt beviljade pension, arbetade på Marma skjutfält. Jag skulle därav således kunna draga den slutsatsen, att utskottet anser, att en verksamhet på det militära området är mera värdefull för staten, och att man icke på samma sätt kan bedöma en person, som arbetat som snickare och smed åt domänverket. Vidare ha vi vid en föregående riksdag — jag hänvisar till 1928 års riksdag — i punkt 98 av bankoutskottets utlåtande givit en pension på 600 kronor åt en arbetare, Per Larsson, efter 18 års anställning. I samma utlåtande under punkten 90 beviljades en assistent, som varit i tjänst 16 år, en pension av 1,760 kronor och i samma bankoutskotts utlåtande under punkt 89 en arbeterska en pension av 384 kronor. Alltså den omständigheten, som domänstyrelsen här försökt att anföra såsom skäl mot att denne man skulle få en skälig pension, den är icke av den karaktären, att den tidigare åtminstone i en hel del fall tillmätts någon som helst avgörande betydelse, när bankoutskottet och riksdagen fattat sina beslut.

Statsutskottet anför i anledning av motionen, att denne person icke kunde betraktas såsom befattningshavare i statens tjänst men enligt domänstyrelsens medgivande finge under återstående livstiden bibehållas vid sina hittills åtnjutna förmåner av fri bostad och potatisland samt fri vedbrand på rot. Därjämte kunde, säger statskontoret, Eklund påräkna *någon* — märk uttrycket — understödspension från allmänna pensionsförsäkringen, och då syntes det utan särskilt ingripande bliva på tillfredsställande sätt sörjt för uppehälle åt Eklund på ålderdomen!

Det är förvånansvärt, att utskottet kunnat reflextionslöst anamma den synpunkt, som statskontoret därvidlag givit uttryck åt. Utskottet säger nämligen: »Då emellertid domänverket under en lång följd av år synes hava varit hans huvudsakliga arbetsgivare, torde det få anses billigt, att något understöd på ålderdomen skänktes honom från statens sida. Av domänstyrelsens utlå-

Ang. ifrågasatt understöd åt smeden P. Eklund. (Forts.)

tande framgår, att dylikt understöd kommer att av domänverket beredas på sådant sätt att Eklund under sin återstående livstid får bibehålla sina hittills åtnjutna förmåner av fri bostad och vedbrand m. m.» Så säger utskottet: »Vid sådant förhållande och då han därjämte för framtiden lärer kunna påräkna pensionstillägg enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, synes någon åtgärd i anledning av pensionen icke vara påkallad.»

Menar verkligen utskottet på allvar, att i ett sådant fall som detta, där det rör en arbetare, som haft blott 810 kronor i årsinkomst och som arbetat åt staten för 50 öre i timmen, det är rättvist, riktigt och billigt att hänvisa honom till den allmänna pensionsförsäkringen eller fattigvården, då, såsom utskottet säger, i detta fall icke någon åtgärd synes vara påkallad? En lögn blir icke sanning, därigenom att statskontoret ger sanktion åt lögnen. Vad kan han få genom den hänvisning, som utskottet givit för att komma ifrån saken? Man och hustru kanske få tillsammans under förevarande förhållanden och med det bedömningssätt, som pensionsnämnderna eller kronans ombud tillämpa, 250 à 300 kronor. Kan denna familj leva på detta belopp? Kunna utskottets ledamöter verkligen påstå, att det inför sådana utsikter är riktigt att säga, att åtgärder icke äro påkallade? Det finns inga skäl för utskottets ståndpunkt, så vida man icke menar, att denne man är för fattig, för mycket sjuk samt för mycket arbetsoförmögen och haft alltför lång och väl meriterad sysselsättning i statens arbeten, för att en pension enligt de grunder, vi nu diskutera, skulle kunna ifrågakomma. Har man den utgångspunkten, skulle jag kunna förstå det resonemang, som förts.

Jag tillät mig att i ett tidigare anförande påtala den princip, som jag anser, att utskottet så benhårt fasthållit vid, nämligen att ju högre lönen är till en befattningshavare, desto större pension skall han få. Jag hänvisar blott till det betänkande, som vi nu här behandlat. Jag skall taga upp några fall såsom bevis för detta mitt påstående. En konsul, som haft 14,526 kronor i lön och 19,400 kronor i ortstillägg, fick 5,400 kronor i pension. En annan konsul, som vi beslutat om under punkt 20 i förevarande utlåtande, och som haft en inkomst av 11,649 kronor, fick 4,152 kronor i pension. En skrädderiarbetare, som vi fattade beslut om under punkt 26, hade i lön 2,875 kronor och fick en pension av 1,152 kronor, en arbetare under punkt 29, som hade en inkomst av 2,120 kronor, fick en pension av 900 kronor, en arbeterska under punkt 38, som hade en lön av 1,750 kronor, fick en pension av 660 kronor och en tillsyningsman under punkt 47, som hade en årlig inkomst av 900 kronor, fick en pension av 540 kronor. — Jag vet icke, om det var den omständigheten, att den man, varom det nu är fråga, hade blott 810 kronor inkomst, som gjort, att utskottet icke velat gå med på att bifalla motionen.

Jag vet, att inom utskottet funnits representanter från socialdemokratiskt håll, som velat gå med på pension åt denne man, men som på den grund att motionens kläm icke innehöll ett yrkande om en viss summa, icke kunnat få ett sådant yrkande under proposition. Jag vill säga, att när jag kom fram med denna motion, frågade jag en hel rad av dem här i kammaren, som hade erfarenhet på detta område: ligger saken så till i detta fall, att jag kan hoppas på framgång med denna motion? Och var och en som jag frågade sade, att den ligger så klart till, att det icke kan råda minsta tvekan om att icke denne man bör få pension. Jag hade ingen som helst anledning att själv föreslå ett fixt belopp. Jag hoppades, att utskottet skulle kunna enas om ett belopp, utan att jag själv skulle binda utskottet genom att föreslå något visst belopp.

Nu har jag ingen annan utväg än att återkomma till en annan riksdag, när jag också skall ha siffror på bordet, utvisande vad folkpensionen i ett fall som detta kan gå till. Med de siffrorna för ögonen skall det verkligen bli intressant att se, huruvida riksdagen med vetskap om att riksdagen tidigare

Ang. ifrågasatt understöd åt smeden P. Eklund. (Forts.)

i liknande fall gått in för pensionering, skulle kunna ännu en gång neka att bevilja en pension åt denne man med ett trettioårigt arbete i statens tjänst — ett välmeriterat och gott arbete — med betyg om fullständig arbetsoförmåga och med intyg om medellöshet. Jag tror ej att riksdagen skall våga hålla på den ståndpunkt, som den nu här intagit, vid en kommande riksdag.

Herr **Bäcklund:** Herr talman! Vi ha diskuterat denna sak vid annat tillfälle i dag, och herr Herou har redan då ordat rätt mycket i saken. Jag vill säga, att jag i mångt och mycket av vad den ärade motionären anfört delar hans uppfattning, därför att mannen är 75 år gammal och har omkring 19 år arbetat vid ifrågavarande bruk, innan staten övertog detsamma, och sedan i 34 år arbetat i statens tjänst. Han har alltså arbetat sammanlagt 53 år vid detta bruk.

Nu ha myndigheterna gått in för att han skulle få någonting på ålderdomen, då han icke orkade arbeta längre, och det skulle vara i form av naturaförmåner. Utskottet säger därvid: »Av domänstyrelsens utlåtande framgår, att dylikt understöd kommer att av domänverket beredas på sådant sätt, att Eklund under sin återstående livstid får bibehålla sina hittills åtnjutna förmåner av fri bostad och vedbrand m. m.» Detta »m. m.» kan, om man läser det övriga av utlåtande, icke betyda annat än fritt potatisland.

Emellertid är det på det viset, att motionen är skriven på ett sådant sätt, att om utskottsmajoriteten icke vill använda sin motionsrätt och få fram ett visst belopp, så går det icke att få ett yrkande på detta i en reservation av dem, som voro av den uppfattningen, att här behövdes förutom naturaförmåner även ett kontant understöd. Jag och herr Höglund i Göteborg reserverade oss i utskottet, men när vi närmare togo saken under omprövning, befanns det, att klämmen i motionen icke var sådan, att vi överhuvud taget kunde reservera oss på denna punkt, ty vi riskerade att icke kunna få proposition på vårt yrkande i kammaren, och då tjänade en reservation ingenting till. Emellertid hade jag gentemot utskottsmajoriteten en avvikande mening och har ansett, att mannen borde tillerkännas en pension av 420 kronor plus de i utlåtandet omnämnda naturaförmånerna. Det hade väl icke varit för mycket begärt efter en så lång tjänstetid och med den ålder, som mannen har. Dessa naturaförmåner kunna naturligtvis innebära en fördel men för en 75-års man, som är sjuk och icke kan arbeta, är fri vedbrand icke så värst mycket, då han skall nödgas taga sin vedbrand på rot i skogen. Orkar han inte själv hämta hem ris eller annan ved, kanske han blir helt utan bränsle.

Nu hoppas jag emellertid, att då motionären flaggat med att återkomma med saken till nästa år, utskottets majoritet skall komma på bättre tankar än i år, och jag hoppas också, att domänstyrelsen kommer att ge naturaförmåner i så riklig form, att mannen får sin ordentliga bärgning för innevarande år, och så få vi sedan se, vad riksdagen kan vilja vara med om nästkommande år.

Jag har, herr talman, såsom frågan för närvarande ligger till, icke annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Höglund** i Göteborg: Herr talman! Jag skulle kunna ha nöjt mig med att instämma i och understryka vad herr Bäcklund här sade, men då jag hörde herr Herous anförande, föll det mig in att i alla fall här framställa en fråga till honom just på grund av de jämförelser, som han gjorde. Jag skulle vilja fråga honom hur högt belopp han i detta fall hade tänkt sig. Herr Bäcklund angav ju nyss vad vi åtminstone hade tänkt oss att gå fram reservationsvägen med.

Sedan vill jag bara säga till herr Herou, att han bör studera statens pen-

Ang. ifrågasatt understöd åt smeden P. Eklund. (Forts.)

sionsreglementen för att se, efter vilka principer man i allmänhet går vid pensionering av statens tjänstemän. Det är ju därvid på det sättet, att staten bidrar med $^2/_3$ och pensionären själv får vidkännas $^1/_3$ av den eventuellt honom tillkommande pensionen. Det blir alltså här ungefär som i försäkringsföretag, att man får en pension allt efter de insatser man gör. Så är det också hela vägen igenom. Det är en genomgående princip, att den, som har högre lön, får erlägga högre pensionsavgifter, under det att den, som har lägre lön, erlägger lägre pensionsavgifter. Det är alltså på samma sätt som i en sjukkassa. Jag tror därför, att man här har en princip, som vi socialdemokrater, även om vi fingo kommunisterna till hjälp, icke skulle kunna bryta under denna generation. Hur lämpligt det än skulle vara att fördela pensionerna ungefär lika, så går det i alla fall icke att genomföra.

Jag skulle för min del gärna se, om man kunde få fram ungefär de synpunkter, som herr Herou anförde, på de pensioner eller understöd rättare sagt, som han vill ha. I de flesta fall bygger man ju på behovsprincipen, på en skälighetsprövning, och man får då många gånger, som också förut blivit anfört, nöja sig med vad man kan pressa ut. Så är det även med det nu föreliggande fallet. Jag försäkrar herr Herou, att om han vid ett kommande tillfälle kommer med en ny motion, där han preciserat något visst belopp, så kommer jag, under förutsättning att jag fortfarande får att göra med saken, att försöka arbeta fram ett understöd åt mannen i fråga.

Herr **Winkler:** Herr talman! Jag begärde ordet, därför att jag tyckte, att herr Bäcklund och herr Höglund gåvo litet för mycket på hand om utskottets ställning. Varken dessa herrar eller herr Herou ha ju påpekat vad som är huvudsaken i denna fråga, nämligen att denne man icke varit i statens tjänst. Både domänstyrelsen och statskontoret ha ju sagt, att han icke varit det. Domänstyrelsen fäster uppmärksamheten vid att Eklund icke på något sätt kan betraktas som statstjänsteman, och statskontoret säger, att det för sin del instämmer i domänstyrelsens uttalande, att han icke kunde betraktas som befattningshavare i statens tjänst.

Det har ju disputerats mycket i denna fråga, och jag vill för min del säga, att det icke är tal om annat, än att mannen behöver hjälp, men det är en annan sak, huruvida verkligen bankoutskottet och riksdagen nästa år skulle vilja gå med på ett understöd åt en person, som aldrig varit i statens tjänst. Att han utfört visst arbete för statens räkning såväl som för andra kunder berättigar icke till pension, men kanhända kan man genom en utredning få fram, att mannen till huvudsaklig del arbetat för domänverket och att han därför kan anses som statstjänsteman.

Emellertid vill jag säga, att det är icke så lätt att få igenom pensioner ens i bankoutskottet, då det gäller personer, som mot viss betalning utfört visst arbete för staten. Det finns ju många andra exempel på sådana personer, exempelvis sådana, som skjutsat för posten på entreprenad från en ort till en annan och som sedan, då de blivit gamla och förlorat vad de ha, vilja ha pension. Vid ett par tillfällen har riksdagen visserligen beviljat även sådana personer pension, men i de flesta fall har det blivit avslag.

Jag ber om ursäkt, om jag besvärat kammaren, men jag har i alla fall velat säga detta för att förhindra, att man här gör en utfästelse, som skulle innebära, att bankoutskottet på något sätt skulle vara bundet att, om man skaffar en bättre utredning och gör ett bestämt yrkande, nästa år gå med på att bevilja en pension eller ett understöd.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning av vad herr Winkler sade, nämligen att denne man icke skulle

Ang. ifrågasatt understöd åt smeden P. Eklund. (Forts.)

vara att betrakta som statstjänsteman. Det är uppenbart, att han icke kan betraktas som statstjänsteman eller som befattningshavare i statens tjänst i vanlig mening, men ostridigt är, att han arbetat i statens tjänst. Det finns ju här en uppgift om att han har utfört arbete åt domänverket och att han därvid haft en avlöning på 4 kronor och några öre om dagen, och det finns ju en mängd fall, där man har beviljat pensioner åt personer, som exempelvis haft entreprenad åt regementen, utfört reparationer av truppförbandens kläder o. s. v. mot viss ackordsersättning. De ha arbetat åt staten, och fördenskull har man gått in för att ge dem understöd eller pension, när arbetsförmågan tryter. Nog ligger väl saken i detta fall ändå till på det sättet, att då mannen har utfört arbete åt staten under så pass många år, så är det rimligt, att han också får ett understöd av staten, då arbetsförmågan tryter.

Som redan blivit framhållet, är ju rätten att plocka ris i skogen eller ved till bränsle icke så värst mycket understöd från statens sida, då det gäller en man, som icke längre har någon arbetsförmåga kvar. Att han får möjlighet att bruka detta potatisland, som herr Bäcklund sade, att uttrycket »med mera» skulle innebära, är icke heller något så särdeles värdefullt, när han icke längre har sin arbetskraft kvar. Under sådana förhållanden är det väl endast den bostad, som domänverket ställer till förfogande, som har något värde.

Jag skulle tro, att till och med herr Winkler skulle kunna vara med om att ur rent mänskliga synpunkter medge, att den, som arbetat under så lång tid åt staten, bör av statsmedel kunna få något understöd. Herr Winkler är ju med om, när det gäller andra, vars ställning i statens tjänst kan diskuteras, att ändå ge ett ganska högt belopp, för den händelse vederbörande haft en högre befattning. Om man då skulle ge denne man 600 à 700 kronor om året, så vore det icke något, som skulle strida mot de principer, som riksdagen tillämpar ifråga om sådana understöd.

Då mannen är så pass gammal som 75 år och icke kan ha så stora förhoppningar om att få leva så många år till, förefaller det åtminstone mig, som om detta ärende skulle vara i behov av en ganska skyndsam behandling. Om något skulle kunna vinnas genom att vädja till herr Winklers goda hjärta, eftersom han ju tydligen är en av de tongivande för bankoutskottets ståndpunkt, skulle jag vilja göra det.

Jag ber samtidigt, herr talman, att få yrka återremiss till bankoutskottet, för att detta skall kunna pröva saken på nytt och låta en smula mänskliga hänsyn spela in, då det gäller ett avgörande av denna fråga.

Herr **Herou:** Herr talman! Då herr Höglund i Göteborg gjorde en direkt fråga till mig, anser jag mig ha anledning att ännu en gång taga till orda.

Herr Höglund frågade mig, hur stort belopp jag hade tänkt mig. Han meddelade också, att hans partivän herr Bäcklund tänkt sig en summa av 420 kronor plus naturaförmånerna. Jag måste för min del säga, att det förefaller mig vara bra litet. Jag måste väl sätta beloppet så högt, att herr Höglund icke sedan skall kunna komma och säga, att det föreslagna beloppet var så lågt tilltaget, att han icke kunde reservera sig för ett högre belopp. Jag kunde möjligen slippa att gardera mig mot en sådan utveckling efter hans hänvisning till vilket belopp som han för sin del anser lämpligt.

Vidare vill jag säga, att det ju icke kan vara riktigt att här komma och åberopa vanliga pensionsregler. Det gäller ju här att ge understöd efter en prövning, grundad på skälighet, d. v. s. vad som är rättvist och billigt, åt personer, som ha arbetat åt staten och som aldrig ha betalat in några pensionsavgifter. Därför blir ju i detta fall en sådan jämförelse fullständigt oriktig.

Till herr Winkler skulle jag bara vilja säga, att icke ha väl alla de konsuler, landshövdingar m. fl., som i dag ha fått tusentals kronor i pension, uppfyllt

Ang. ifrågasatt understöd åt smeden P. Eklund. (Forts.)

alla de villkor ifråga om anställningstid o. s. v., som annars anses fullkomligt nödvändiga, när det gäller krav på understöd åt fattiga arbetare.

Herr Winkler sade också till dem i bankoutskottet, som hade givit uttryck för sin uppfattning om att man skulle stödja en motion i samma syfte som denna vid nästa riksdag, att man skulle icke ge för mycket på hand, därför att det icke var så säkert, att bankoutskottet ändå skulle bifalla ett sådant krav. Jag skulle till detta endast vilja anmärka, att riksdagen dock många gånger har gått emot bankoutskottet i fråga om sådana motioner, och jag hoppas, att så också härvidlag skall bli fallet, därest herr Winkler och hans kumpaner nästa år försöka gå emot ett så rättvist och billigt krav som detta.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner beträffande yrkandet om punktens återförvisande till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till berörda yrkande, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Andersson i Stockholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren avslår yrkandet att punkten 92 i bankoutskottets utlåtande nr 27 skall återförvisas till utskottet för ny behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit berörda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren avslagit yrkandet om punktens återförvisande till utskottet för ny behandling.

Härefter blev på herr talmannens därå framställda proposition utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Slutligen upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd, att utgå av affärsdrivande verks medel.

Punkterna 1—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. årligt understöd åt förre lådbrevbäraren och posttransportören V. Johansson.

Punkten 10, angående årligt understöd åt förre lådbrevbäraren och posttransportören V. Johansson.

I en inom andra kammaren av herrar *Andersson* i Löbbo och *Fast* väckt motion, nr 78, hade föreslagits, att riksdagen ville besluta, att förre lådbrevbäraren och posttransportören *Vilhelm Johansson* i Gislaved skulle under sin återstående livstid av postmedel äga uppbära ett årligt ålderdomsunderstöd av 800 kronor eller det belopp, som riksdagen kunde finna skäligt.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Bäcklund* och *Höglund*, vilka yrkat, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte medgiva, att förre lådbrevbäraren och posttransportören Vilhelm Johansson finge från och med den 1 januari 1931 under sin återstående livstid av postmedel uppbära ett årligt understöd av 420 kronor.

Ang. årligt understöd åt förre lådbrevbäraren och posttransportören V. Johansson. (Forts.)

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Då jag tillsammans med herr Fast har väckt motion beträffande den nu föredragna punkten av utskottets utlåtande, skall jag be att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk några få minuter.

Det gäller här frågan om ett understöd åt en gammal f. d. lådbrevbärare och posttransportör, Vilhelm Johansson i Gislaved. Han har under ungefär 13 års tid uppehållit dels transporten av post från Gislaveds järnvägsstation till poststationen därstädes, dels lådbrevbäringen i Gislaveds och Gyllenfors samhällen. För detta sitt arbete åt postverket har han under de sista åren av sin tjänstgöring uppburit ungefär 2,600 kronor per år. Han avgick från sin befattning under år 1929. Orsaken till avgången var den, att han enligt läkarbetyg lider av väsentlig hjärtförstoring och hjärtsvaghet i allmänhet. Nu gör denne man gällande, att han genom sitt ansträngande arbete i postverkets tjänst har ådragit sig denna hjärtsjukdom. Han kan emellertid icke visa detta med några papper, beroende därpå, att han vid tiden för tillträdet av sin tjänst var fullt frisk och att han fördenskull icke skaffade sig något som helst läkarintyg om att han var frisk.

Johansson ingick år 1929 till Kungl. Maj:t med begäran om ett årligt understöd. Över denna ansökan yttrade sig generalpoststyrelsen och statskontoret. Generalpoststyrelsen kunde för sin del icke tro, att Johansson genom sitt arbete i postverkets tjänst hade ådragit sig sin hjärtsjukdom. Generalpoststyrelsen förmenade sålunda, att han endera hade lidit av denna sjukdom redan vid tillträdet av tjänsten eller också, att sjukdomen av annan orsak åsamkats honom. Följaktligen avstyrkte generalpoststyrelsen framställningen i fråga. Statskontoret, som ju icke är bekant för att vilja bevilja vare sig pensioner eller understöd i onödan åt några befattningshavare, ansåg dock i detta fall, att billighetsskäl talade för ett bifall till ansökningen på så sätt, att ett mindre understöd motsvarande högst $^1/_3$ av sökandens senaste årsinkomst av postverket borde vara befogat, men då generalpoststyrelsen, som ju var Johanssons närmaste överordnade och arbetsgivare, för sin del icke hade velat biträda ansökningen utan motsatt sig understöd, så ville statskontoret för sin del ej påyrka någon åtgärd till sökandens förmån.

Väl är det sant, att vederbörandes tjänstgöringstid varit synnerligen kort, nämligen icke mer än ungefär 13 år, och denna tjänstgöringstid i och för sig berättigar ju icke till någon pension eller understöd, men enligt den sökandes egen uppfattning, som jag tror vara riktig, har han ådragit sig hjärtsjukdomen på grund av det ansträngande arbetet i postverkets tjänst. Han har nämligen såsom ett led i detta arbete två gånger om dagen ombesörjt posttransporten från järnvägsstationen till postanstalten i Gislaved, och det har skett på så sätt, att han skjutit eller dragit posten på en kärra. Posttillförseln till samhället är betydande, och transporten har måst ske uppför en lång och brant backe. Detta arbete — det är den allmänna uppfattningen i orten — har varit den väsentliga orsaken till den iråkade hjärtsjukdomen. I läkarbetyget har läkaren förklarat, att arbetet självfallet har bidragit till att försvåra sökandens hjärtsjukdom, men huruvida sjukdomen orsakats av detta arbete, kan läkaren för sin del icke bestämt uttala sig om. Jag förstår väl, att läkaren icke *kan*

Ang. årligt understöd åt förre lådbrevbäraren och posttransportören V. Johansson. (Forts.)

med bestämdhet uttala sig om detta, enär han icke haft tillfälle undersöka Johansson vid något tidigare stadium.

Den ansökan, som Johansson ingav till Kungl. Maj:t, blev avslagen. Nu ha undertecknad och herr Fast i motion hemställt om ett understöd av 900 kr. per år eller det belopp, som utskottet kunde finna skäligt. Utskottet har följt myndigheternas yttranden och avstyrkt motionen, men inom utskottet har avgivits en reservation av herrar Bäcklund och Höglund i Göteborg, vari yrkas, att riksdagen måtte bevilja ett årligt understöd av 420 kronor per år.

Jag skall för min del, herr talman, be att med dessa ord få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Häruti instämde herr *Fast*.

Herr **Winkler:** Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till bankoutskottets hemställan. Det är i alla fall ganska orimligt att ifrågasätta att bevilja pension eller understöd åt en person, som endast har mot viss ersättning som entreprenör utfört ett arbete för postverket. Mannen var ju icke mindre än 40 år gammal, då han antogs för detta arbete i postverket. Är det meningen, att alla, som antagas vid så sen ålder, skola få viss rätt till pension eller understöd, då blir det nödvändigt, att respektive statens verk låta undersöka deras hälsotillstånd. Annars är det icke lämpligt att engagera sådana till ålder komna personer.

Nu är det uppenbart, att denne man varit entreprenör. Han började sitt arbete för postverkets räkning vid 46 års ålder och hade, såvitt man kan bedöma, hjärtlidande förut, men det är ganska sannolikt, att det förvärrats under hans anställning. Det har också av generalpoststyrelsen sagts, att åt en man med hjärtsjukdom bör icke uppdrag lämnas att utföra ett sådant arbete som det här ifrågavarande.

Om vi gå in för att i detta fall bevilja understöd, är det alldeles i strid mot de beslut, som riksdagen förut på bankoutskottets förslag fattat, och det kommer att föranleda, att vi få bevilja andra i samma ställning som denne man pension eller understöd, och det blir dyrbart.

Även om man nu händelsevis lyckats uppbringa två reservanter för ett understöd på 420 kronor, så hemställer jag, att riksdagen icke skall gå med på detta förslag utan bifalla bankoutskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Gentemot den av bankoutskottets ärade vice ordförande använda motiveringen, att Johansson enbart varit entreprenör, vill jag framhålla, att detta icke är med verkligheten överensstämmande. Han har även varit lådbrevbärare, och lådbrevbärare äro icke entreprenörer. Jag vill erinra om att riksdagen 1930 medgav, att lådbrevbärare efter avgång från tjänst må tilldelas ålderdomsunderstöd enligt grunder, som gälla för poststationsföreståndare och lantbrevbärare. Denne man har varit lådbrevbärare, jämsides med att han varit entreprenör. Om saken legat så till, att han kunnat styrka sitt hälsotillstånd vid den tidpunkt, då han tillträdde tjänsten, hade han tvivelsutan redan erhållit understöd.

Nu säger herr Winkler, att efter allt att döma hade han hjärtsjukdom, redan då han tillträdde tjänsten. Detta är herr Winklers uppfattning. Jag för min del har en annan uppfattning. Jag har den bestämda känslan, att Johansson vid tjänstens tillträdande var fullt frisk. Han kan emellertid icke med läkarintyg visa det. Det är så, herr Winkler, att en man, som varit så frisk, att han icke behövt söka läkare, kan i regel icke skaffa läkarintyg på att han för tio, femton eller tjugu är sedan icke lidit av någon viss sjukdom.

Jag tror för min del, att andra kammaren skulle fatta ett gott och rättvist beslut, ifall kammaren läte de humanitära och mänskliga känslorna tala samt

beviljade detta lilla understöd av 420 kronor per år, som föreslås i reservationen.

Ang. årligt understöd åt förre lådbrevbäraren och posttransportören V. Johansson. (Forts.)

Herr **Bäcklund:** Herr talman! Utskottets ärade vice ordförande yttrade, att det skulle vara egendomligt, om riksdagen skulle gå in för pension i detta fall, då mannen var 46 år vid anställningen i postverkets tjänst och icke tjänstgjort mer än 12 à 13 år. Jag tycker icke, att det är så värst orimligt, alldenstund mannen är sjuk och blivit sjuk under sin tjänstetid.

Nu säges här, att det går icke att bevisa, att han blivit sjuk under arbetet. Det kanske är rätt svårt, men jag tror inte heller, att postverket kan lämna något belägg för att mannen icke blivit sjuk under sin tjänstgöring, lika litet som verket kan bevisa, att han inte var frisk, när han började. Man frågar sig: varför har postverket icke krävt läkarbetyg, när det anställde denne man? Postverket betalar i allmänhet så dåligt, och då det alltså måste anställa folk på billigast möjliga villkor kan det ju icke kräva, att, när de antaga personer, som äro 46 år gamla, de skola komma med läkarbetyg för att få en sådan anställning.

Jag vill påpeka, att lådbrevbärare äro pensionsberättigade. Den saken är klar. Här är endast fråga, om man skall pensionera denne man efter en relativt kort tjänstetid, därför att han har blivit sjuk. Lådbrevbärare är han, och han har icke kunnat tjänstgöra i mer än 12 à 13 år. Jag anser det icke alls orimligt, att en person, som blivit sjuk under sin tjänsteutövning, så att han icke kan fortsätta med tjänsten, erhåller en mindre pension. Han har i alla fall besörjt transporter mellan järnvägsstationen i Gislaved och postanstalten på platsen samt också varit lådbrevbärare i Gislaveds municipalsamhälle och Gyllenfors fabrikssamhälle. För detta har han under senare tid uppburit 2,600 kronor om året. Jag är övertygad om att mannen gjort rätt för sig. Det har säkert varit full tjänstgöring för honom, det är jag övertygad om, ty jag känner till, hur det går till vid postverket. Postverket överbetalar icke sitt folk utan söker att få det så billigt, som överhuvud taget är möjligt.

Rörande Johanssons personliga förhållanden säger generalpoststyrelsen, att den inhämtat, att han, som hade försörjningsplikt mot hustru, vore medellös, att han på grund av sjukdomen syntes vara oförmögen till arbete och att enligt uppgift ansökan om pension från allmänna pensionsförsäkringen ingivits. Generalpoststyrelsen vitsordar alltså, att mannen är sjuk och har försörjningsplikt mot hustru och att han skött sig bra i sin tjänst. Sedan vitsordar styrelsen, att lådbrevbärare erhålla ålderdomsunderstöd under vissa angivna förhållanden, alltså för längre tids tjänstgöring.

Men vad säger statskontoret? Jo, det säger följande: »Då sökanden på grund av sjukdom, vilken om ej grundlagts så dock väsentligen förvärrats genom posttransporten, vore alldeles oförmögen till arbete samt saknade medel till sitt uppehälle, kunde statskontoret icke undgå att finna ömmande omständigheter i detta fall föreligga av beskaffenhet, att ett mindre understöd motsvarande högst $^1/_3$ av hans senaste årsinkomst av postverket skulle kunna anses vara på sin plats.» Så säger statskontoret, och det slutar med: »Då sökanden emellertid först vid inemot 50 års ålder börjat arbeta för postverket och hans anställningstid därstädes utgjorde allenast 12 år 10 månader samt generalpoststyrelsen på grund därav motsatt sig, att understöd i detta fall bereddes, ville statskontoret icke påyrka någon åtgärd till sökandens förmån.»

Det är alltså på grund av att generalpoststyrelsen har ställt sig på den ståndpunkt, den gjort, som statskontoret till sist kommer till den slutsatsen, att det icke vill tillstyrka något understöd. Men förut har statskontoret sagt, att det förelåg ömmande omständigheter och att mannen borde få pension, mot-

Ang. årligt understöd åt förre lådbrevbäraren och posttransportören V. Johansson. (Forts.)

svarande en tredjedel av den löneinkomst, han förut haft. Det är så tydligt som helst, att statskontoret är mycket välvilligt och anser förhållandena vara sådana, att en pension i detta fall varit både rimlig och riktig. Det är alltså ett mycket välvilligt utlåtande från statskontorets sida.

Vi ha nu behandlat snart sagt alla bankoutskottsärendena, och därvid har icke gjorts någon avvikelse från utskottets förslag tidigare. Jag anser, att det då icke vore så farligt, om andra kammaren åt en man, som är sjuk och blivit sjuk under sin tjänsteutövning samt icke har möjlighet att försörja sig, skulle bevilja 420 kronor i årlig pension. Jag tycker, att det icke vore så himmelsskriande utan enligt mitt sätt att se med rättvisa och billighet överensstämmande, om riksdagen handlade på detta sätt.

Till sist vill jag blott säga, att då ett par västgötar prutat av hälften och väl det på vad motionärerna begärt och då båda motionärerna äro smålänningar, så torde kammarens ledamöter kunna finna, att det icke är så farligt om riksdagen beviljar denna pension på 420 kronor. Jag tror, att riksdagen kan lita på dessa smålänningar och dessa västgötar, som prutat så bra. Det är inga farliga konsekvenser att bevilja dessa 420 kronor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av mig och herr Höglund avgivna reservationen.

Herr **Winkler:** Herr talman! Herr Bäcklund anförde de vanliga skälen, som han annars brukar komma med på kvällarna, då han tror, att kammaren är tämligen uttröttad efter att hava behandlat många ärenden. Men är det ett lämpligt tillvägagångssätt?

Mina herrar! Det är riktigt, som anfördes av herr Andersson i Löbbo, att lådbrevbärarne hava rätt till understöd eller pension. Men det är efter 25 års tjänstetid. Generalpoststyrelsen säger också, att de skola hava minst 25 års tjänstetid eller undantagsvis kortare tid, för att de skola få understöd. Dylikt understöd har dock icke ansetts kunna beviljas, då tjänstetiden mera avsevärt understigit 25 år.

Jag vet icke, att någon fått understöd efter så kort tjänstgöringstid som den, det här gäller. Det kan ju hända, att jag misstager mig och att man någon gång accepterat det betraktelsesätt, som herr Bäcklund tillämpar, och att någon alltså slunkit igenom. Men nog är det betänkligt, om riksdagen skall gå mot generalpoststyrelsen, statskontoret och Kungl. Maj:t, som prövat ärendet, bara på grund av den enkla bevisföringen, att man skall låta hjärtat tala och icke vara hård mot en sjuk man utan giva honom dessa 420 kronor.

Nu skola icke herrarna tycka, att jag är hårdhjärtad, om jag fortfarande uppmanar till att bifalla bankoutskottets hemställan. Ty man måste beakta annat än den tillfälliga önskan att hjälpa personer i ömmande omständigheter. Även jag kan gå med på, att ömmande omständigheter få tala, men det är, när det gäller att på privat väg skjuta ihop pengar på en lista. Då kan jag vara med. Men att för statens räkning vara med om att bevilja pensioner eller understöd på fullkomligt lösa grunder anser jag vara mycket betänkligt.

Här finnes ingenting, som övertygat mig, att mannan blivit sjuk under sin tjänstgöring. Men jag skall mycket gärna medgiva, att jag blivit övertygad av läkarintyget, att hans tillstånd blivit förvärrat under tjänstgöringen. Skola emellertid generalpoststyrelsen och andra statens verk taga i betraktande, att, om de lämna ut ett uppdrag mot viss bestämd, överenskommen ersättning, detta skall kunna leda till, att vederbörande efter 13 års tjänstgöring skall pensioneras, så tror jag, att de komma att iakttaga ett annat och försiktigare förfaringssätt än de hittills gjort. Då utgå de naturligtvis från, att vederbörande skall hava understöd efter vanliga regler. Då veta de risken.

Men här behöves bara en motion från ett par riksdagsmän. Då kasserar

Ang. årligt understöd åt förre lådbrevbäraren och posttransportören V. Johansson. (Forts.)

man vad Kungl. Maj:t funnit rättvist, vad statskontoret hemställt och vad det verk, som har de bästa möjligheterna att bedöma förhållandena, påyrkat. Då behöver man icke heller gå den vägen, utan då ligger hela fältet öppet för en var att gå till riksdagen.

Bankoutskottet har här en ömtålig ställning, som icke är angenäm. Men jag anser, att det är nödvändigt att bibehålla någon norm i pensions- och understödsförhållandena. Annars blir det onödigt att skicka ärendena till utskottet; de kunde gå direkt till riksdagen, där det komme att bero på tillfälligheterna, vilket beslut, som fattades.

Jag måste, herr talman, hur illa det än kan låta, fortfarande yrka bifall till bankoutskottets hemställan.

Herr **Höglund** i Göteborg: Herr talman! Såsom reservant på denna punkt vill jag be att till den kraft och verkan det hava kan få på det varmaste vädja till kammaren att gå med på reservationen.

Herr Winklers mest tyngande bevis för att det icke vore rättmätigt att bevilja detta understöd är, att mannen icke antagits förrän vid 46 års ålder. Jag hemställer till kammarens ledamöter att granska de betänkanden som vi nu genomgått. Så skola kammarens ledamöter själva kunna konstatera, om bankoutskottet i detta avseende alltid är så principfast.

I fråga om mannens sjukdom anser herr Winkler, att här finnes icke bindande bevis för, att mannen blivit sjuk under sitt arbete. Men herr Winkler erkänner, att sjukdomen kanske förvärrats under den tid, mannen innehaft detta arbete. Då kunna vi väl handla på samma sätt som beträffande värnpliktige, där värnpliktslagen säger, att när det gäller värnpliktige, så skola de, om deras sjukdom under värnpliktstiden förvärrats, hava rätt att få sitt understöd enligt den militära olycksfallslagen.

Sedan säger herr Winkler, att det icke är riktigt, att vi i detta fall skola gå mot det affärsdrivande verket. Ja, herr Winkler, hur många gånger har icke riksdagen gått emot de affärsdrivande verken, när det gällt exemplvis änkepensionerna. I hur många fall har till exempel järnvägsstyrelsen gått med på att tillstyrka sådana pensioner eller understöd? Men både bankoutskottet och riksdagen hava i dessa fall ofta haft en annan mening.

Jag finner den här motionen och de yrkanden, som gjorts för denne mans räkning, vara så behjärtansvärda, att jag för min del ännu en gång vädjar till kammaren att gå med på reservanternas förslag.

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr talman! Jag kan icke låta ett uttalande, som herr Winkler gjorde i sitt sista anförande, stå oemotsagt, nämligen då han varnade kammaren för att gå på bifall till reservationen, ty det vore att gå emot, bland annat, vad statskontoret och Kungl. Maj:t sagt. Jag ber att i det fallet få hänvisa till vad herr Winkler och kammaren i övrigt gjort under punkten 61 i det föregående utlåtandet från bankoutskottet. Där hade statskontoret och Kungl. Maj:t föreslagit, att en pensionshavare skulle hava en pension av 6,000 kronor. Men under motivering, att personen i fråga hade utfört ett så värdefullt och gagnerikt arbete, föreslog bankoutskottet — och kammaren gick med på det — en höjning med c:a 1,000 kronor utöver vad statskontoret och Kungl. Maj:t hade föreslagit.

Här gäller det 420 kronor till en i små ekonomiska omständigheter varande man. Då gäller det att vara så oerhört saklig och försöka konstruera upp en massa skäl för att denna fattiga människa icke skall få 420 kronor. Men när det gäller en person i relativt goda ekonomiska omständigheter, är man generös och låter känslan tala och springer i väg med 1,000 kronor utöver vad Kungl.

Ang. årligt understöd åt förre lådbrevbäraren och posttransportören V. Johansson. (Forts.)

Maj:t och statskontoret föreslagit. Jag tillåter mig verkligen be herr Winkler att titta på det logiska sammanhanget i detta fall.

Det vore kammaren synnerligen värdigt, om den på denna punkt ville följa reservationen. Det har denne man säkert gjort sig förtjänt av. Detta kan nog också motiveras med, att även han utfört ett värdefullt och gagnerikt arbete i samhället.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herr *Hage*.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Löbbo, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 10 av utskottets förevarande utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen.

Kammaren hade alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 11—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. tilläggspension eller gratifikation åt arbetaren H. Fredriksson.

Punkten 14, angående tilläggspension eller gratifikation åt arbetaren H. Fredriksson, föredrogs härpå. Därvid yttrade:

Herr **Lövgren:** Herr talman! När jag väckte denna motion, var jag övertygad, att bankoutskottet åtminstone skulle gå så långt i tillmötesgående som domänstyrelsen velat gå, nämligen att bevilja denne man en gratifikation på 1,000 kronor. Det är visserligen sant, att han efter olycksfallet haft en relativt god inkomst. Men det har han icke längre av den anledningen, att det sågverk, som kronan hade i Porjus, har brunnit ned. Även om han under den tid, då verket där uppe var i gång, på grund av den hänsyn, som man hade till honom såsom varande dels skadad i arbete vid sågverket och dels också familjeförsörjare med 9 barn, åtnjöt en viss förmån, så har han naturligtvis ingen liknande hänsyn att vänta sig, när han vänder sig åt annat håll för att få arbete och utkomst. Under sådana förhållanden finner jag det vara ganska naturligt, om man ökat på den pension, som han har från olycksfallsförsäkringen, något eller i varje fall gått så långt, som domänstyrelsen och statskontoret ansett, att man kunde gå.

Utan att gå djupare in i ämnet tillåter jag mig, herr talman, yrka, att riksdagen må bevilja denne man en gratifikation på 1,000 kronor i likhet med vad domänstyrelsen och statskontoret varit med om.

Herr **Winkler:** Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till bankoutskottets hemställan.

Ang. tilläggspension eller gratifikation åt arbetaren H. Fredriksson. (Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Lövgren under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 215, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit m. m.

Ifrågavarande proposition blev på begäran omedelbart hänvisad till bevillningsutskottet.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal mellan kronan och Stockholms stad samt mellan kronan och aktiebolaget Stockholms bryggerier om fastighetsöverlåtelser m. m.;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till posthusbyggnad å Södermalm i Stockholm;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskild ersättning till personal i växlingstjänst vid statens järnvägar;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om täckande av förluster å lånemedelskapital;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av viss del av det i statens kanalverk nedlagda lånekapitalet;

nr 89, i anledning av väckta motioner om Ladugårdsgärdets upplåtelse till Stockholms stad;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för avlämnande till riksdagens revisorer av räkenskaper m. m.;

nr 91, i anledning av väckt motion om beredande av rätt till s. k. rekreationsresor för vissa i Boden tjänstgörande extra tjänstemän vid lantförsvaret;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för statens historiska museum m. m.;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till mynt- och justeringsverkets verksamhet jämte en i ämnet väckt motion;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjunde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till bidrag till skattetyngda kommuner;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 96, i anledning av väckta motioner om anslag till svenska eldbegängelseföreningen;

nr 97, i anledning av väckt motion om restitution till Trelleborgs Gummifabriksaktiebolag av andel av viss automobilgummiringsskatt; och

nr 98, i anledning av väckta motioner angående förhandlingar med Härnösand—Sollefteå järnvägsaktiebolag om statsinlösen av bolagets järnväg m. m.;

bevillningsutskottets betänkande, nr 31, i anledning av väckta motioner angående tull å vegetabiliska feta oljor samt växtfett m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av väckta motioner om anslag till hushållningssällskapet i Jämtlands län;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till kapitalökning för täckdikningslånefonden ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till kapitalökning för fonden för fiskerinäringens befrämjande ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 48, i anledning av väckt motion om anslag till premier för mjölk, levererad till andelsmejerier;

nr 49, i anledning av väckta motioner om anslag till G. E. Broms' egnahemsstiftelse för fullföljande av diknings- och kolonisationsarbete å stiftelsens ägor;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till lindring av fraktkostnader för kalk m. m. jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 51, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till den lägre mejeriundervisningen jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående lån ur kraftledningslånefonden jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 53, i anledning av väckta motioner angående ändrade villkor för lån från spannmålslagerhusfonden och spannmålskreditfonden m. m.;

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående arbetsförhållandena inom det husliga arbetet; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående inrättande av statslotteri.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Olson* i Göteborg	under	2	dagar	fr. o. m.	den	20	april,
» *Sjöström*	»	2	»	»	»	20	»
» *Weijne*	»	2	»	»	»	20	»
» *Wigforss*	»	den 19	april,				
» *Hilding*	»	2	dagar	fr. o. m.	den	20	april,
» *Aronson*	»	2	»	»	»	23	» och
» *Karlsson* i Vadstena	»	2	»	»	»	20	» .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.50 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Tisdagen den 21 april.

Kl. 4.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande april.

§ 2.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 83—98, bevillningsutskottets betänkande nr 31, jordbruksutskottets utlåtanden nr 45—53, andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 och andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 3.

Ordet lämnades härefter på begäran till *Interpellation.*

Herr **Bengtsson** i Kullen, som anförde: Herr talman! De sakkunniga, som jämlikt nådigt bemyndigande tillkallats för att uppgöra förslag rörande förändrad uppställning av riksstaten m. m., framhöllo i sitt den 4 oktober 1910 avgivna betänkande att synnerligt avseende bör fästas vid betydelsen av att den verkliga räntabiliteten för statens olika affärsverk blir beräknad efter likformiga och riktiga grunder samt känd icke blott så allmänt, men ock så tidigt som möjligt.

Vad särskilt angår statens vattenfallsverk framhöllo riksstatskommitterade, att detta verk ingalunda kan betraktas som en enda sammanhängande affär utan sönderfaller i flera fristående affärer, som det är högst angeläget att hålla skilda från varandra; att för var och en av dessa affärer måste det disponerade kapitalet angivas; och att värde därvid borde åsättas även den staten tillhöriga vattenkraft, som icke förvärvats genom köp, enär räntabilitetskalkylerna i annat fall bliva mer eller mindre vilseledande.

Sedan vattenfallsstyrelsen anslutit sig till ovan nämnda sakkunniges förslag om uppdelning av statens vattenfallsverk i skilda affärer och till Kungl. Maj:t avgivit förslag till sådan uppdelning samt till beräkning av det kapital, som efter denna fördelning kommer att disponeras av var och en av dessa affärer, har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 30 december 1911 föreskrivit, förutom annat, att de vid dåvarande tid befintliga eller under utbyggnad varande kraftverken vid Trollhättan, Porjus och Älvkarleby skulle utgöra från varandra skilda affärer, samt att den av nämnda kraftverk nyttjade, staten tillhöriga vattenkraft, som icke förvärvats genom köp eller liknande överenskommelse, skulle upptagas till följande värden:

Trollhätte strömmar	15 miljoner kronor.
Porjusfallen	1 miljon kronor.
Älvkarleby vattenfall	3 miljoner kronor.

I enlighet med de av Kungl. Maj:t lämnade föreskrifterna och den 22 november 1919 givna närmare bestämmelserna har vattenfallsstyrelsen därefter årli-

Interpellation. (Forts.)

gen upprättat och i sina årsredogörelser, bland annat, återgivit en statistisk tablå över det finansiella resultatet för det verksamhetsår, redogörelsen avser, för var och en av de affärer, vari statens kraftverk sålunda uppdelats. Sedan Motala kraftverk, Västerås kraftverk, Västra stamlinjen och Norrfors kraftverk tillkommit har jämväl redogörelse lämnats för det finansiella resultatet av dessa affärer till och med år 1927.

Det finansiella resultatet av de räntegivande rörelsegrenarna inom statens vattenfallsverk för sist nämnda år visar (sid. 104), att de olika affärerna lämnat nedan nämnda ränta å det i medeltal under året disponerade kapitalet, vilket då för samtliga affärer tillsammans utgjorde c:a 236½ miljoner kronor, nämligen

Trollhätte kraftverk	5.74 %
Älvkarleby kraftverk	8.86 »
Motala kraftverk	3.50 »
Västerås kraftverk	5.41 »
Västra stamlinjen	5.71 »
Porjus kraftverk	4.17 »
Norrfors kraftverk	4.79 »
Samtliga rörelsegrenar	5.82 »

Går man nu till den berättelse över vattenfallsstyrelsens förvaltning, som avser år 1928, så finner man (sid. 97) följande redogörelse, motsvarande den nyss återgivna, över det finansiella resultatet.

Trotthätte kraftverk	6.60 %
Älvkarleby, Motala och Västerås kraftverk med Västra stamlinjen	6.88 »
Porjus kraftverk	3.61 »
Norrfors kraftverk	5.21 »
Samtliga rörelsegrenar	6.15 »

Härtill fogar vattenfallsstyrelsen följande anmärkning: »I olikhet med föregående år har det ansetts lämpligt att till en grupp sammanslå Älvkarleby, Motala och Västerås kraftverk med Västra stamlinjen, enär ett sammanförande av dessa anläggningar, vilka ha ett mycket intimt samarbete och ha tillkommit under ungefär samma tidsperiod, giver en mera överskådlig och riktig bild av räntabiliteten».

Denna vattenfallsstyrelsens åsikt kan jag ej dela. För min del kan jag ej finna annat än att det sammanförande, som vidtagits, tvärt om omöjliggör en överskådlig och riktig bild av de olika anläggningarnas räntabilitet. Denna är, såsom 1927 års redogörelse utvisar, mycket varierande vid de nu ifrågakommande fyra affärerna, vilka sammanförts. Medan Älvkarleby nämnda år lämnade 8.86 % avkastning, lämnade Motala endast 3½ %.

Det av vattenfallsstyrelsen numera tillämpade sammanförandet medför sålunda en utjämning mellan i förhållande till sin avkastning olikartade kraftverk. Detta strider uppenbarligen mot lämnade föreskrifter, av vilka det tydligt framgår, att den verkliga räntabiliteten för statens olika affärsföretag blir beräknad efter likformiga och riktiga grunder samt så allmänt känd som möjligt. Det har uppenbarligen varit och torde fortfarande vara statsmakternas avsikt att hemlighållande av olika statsaffärernas driftsresultat ej får ifrågakomma genom sammanförande av den art, som nu företagits av vattenfallsstyrelsen.

Sedan landsbygdselektrifieringen blivit alltmera omfattande har vattenfallsstyrelsen allt sedan år 1921 i sina årliga redogörelser i de tabeller, som avse dels de olika kraftverkens leveransskyldighet beträffande obligatorisk

kraft, dels även samma kraftverks energibrukning, under särskilda rubriker angivit hur stor del av totala kraft- och energimängderna, som avse lantbruksändamål. Att en sådan uppdelning varit synnerligen väl motiverad, framgår av det kända förhållandet att kraftleveransen till landsbygden är av väsentligt olika karaktär än den leverans, som äger rum till industrien, städer, samhällen m. m. *Interpellation.* (Forts.)

De särskilda uppgifterna rörande lantbruksändamål tillåta en granskare att bilda sig en föreställning om landsbygdselektrifieringens betydelse såsom kraftavnämare för de olika kraftverken. Men uppgifterna, vilka även visa de energiavgifter, som debiterats för landsbygden, lämna även i viss mån en upplysning om landsbygdselektrifieringens betydelse i ekonomiskt avseende för de olika kraftverken.

Under år 1927 tillförde exempelvis landsbygdselektrifieringen Trollhätte kraftverk (sid. 17) c:a 12 % av den totala inkomsten, medan Älvkarleby kraftverk (sid. 25) erhöll nära 25 % av sina inkomster från landsbygden.

I vattenfallsstyrelsens årsredogörelser för 1928 och 1929 (senast utkomna) saknas emellertid särskilda uppgifter rörande landsbygdskraften. I berättelsen för år 1928 redogör vattenfallsstyrelsen (sid. 5 och 6) för anledningen till denna förändring och lämnar en sammanfattande redogörelse angående samtliga kraftverk för energiförbrukningen och de debiterade avgifterna från vissa distributionsföretag. De skäl, som vattenfallsstyrelsen åberopat för denna förändring, synas mig ej böra tillmätas den avgörande betydelse som vattenfallsstyrelsen vill göra gällande.

Att elektrifieringen inom distributionsföreningarna så småningom kommit att beröra även de lantbrukets binäringar, vilka, såsom exempelvis kvarnarna, kunna anses hava en viss industriell karaktär, var ju ett redan från början framställt önskemål, då det gällde att gå in för landsbygselektrifieringen. Likaså var det ju naturligt, att i denna skulle inbegripas jämväl elektrifieringen av de bostäder — förutom lantbrukarnas — som finnas på landsbygden.

Vattenfallsstyrelsens metod att söka från landsbygdselektrifieringen avskilja och summariskt redovisa enbart för jordbrukselektrifieringen synes mig därför ej ändamålsenlig. Vill vattenfallsstyrelsen *utöver* de förut gängse uppgifterna för lantbruksändamål, vilket uttryck lämpligen torde utbytas mot landsbygdsändamål, lämna en särskild redogörelse för energibehovet och kostnaden för enbart jordbruksändamål, så innebär detta tydligen en ytterligare möjlighet för ett ur allmän synpunkt önskligt klarläggande av hithörande spörsmål. De till och med år 1927 lämnade uppgifterna för lantbruksändamål böra således bibehållas under sådan rubrik, att av denna framgår, att de avse vad man i allmänhet räknar till landsbygden utom industrien.

Med stöd av vad jag sålunda anfört, anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Kan det förväntas åtgärder från herr statsrådets sida för åstadkommande av sådan ändring av vattenfallsstyrelsens årsredogörelser, att av dessa, i likhet med de för åren 1921—1927 lämnade, framgår resultatet av årets drift vid varje anläggning för sig samt, vad landsbygden beträffar, de kraft- och energimängder, som landsbygdselektrifieringen kräver, jämte de avgifter, som därför debiteras?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 4.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående postavgifter för tidningar m. m.; och

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Finland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande direkta skatter.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 9, angående fullbordad granskning av de i statsrådet förda protokoll; och

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, med anledning av väckt motion om införande av kontroll å handeln med fodermedel och konstgödsel.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Rosander* under 8 dagar från och med den 22 innevarande april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.50 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Stockholm 1931. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
311350